DUTCH BIRDING

VOLUME 16 • NO 3 • 1994

Dutch Birding

Internationaal tijdschrift over Palearctische vogels

Hoofdredacteur Arnoud van den Berg (023-378024)

Adjunct hoofdredacteur Enno Ebels (030-961335)

Uitvoerend redacteur André van Loon (020-6997585)

Fotografisch redacteur René Pop (010-4508879)

Redactieraad Marc Argeloo, Ferdy Hieselaar, Graham Holloway, Peter Meininger en Frank Rozendaal

Redactie-adviesraad Christine Barthel (Duitsland), Peter Barthel (Duitsland), Gerald Driessens (België), Klaas Eigenhuis (Nederland), Dick Forsman (Finland), Ted Hoogendoorn (Nederland), Lars Jonsson (Zweden), Killian Mullarney (Ierland), Hans Schekkerman (Nederland), Hadoram Shirihai (Israël) en Peter Symens (Saudiarabië)

Redactie: Dutch Birding, Postbus 116, 2080 AC Santpoort-Zuid, Nederland (fax 023-376749)

Fotoredactie: Dutch Birding, p/a René Pop, Floris Burgwal 54, 2907 PH Capelle aan den IJssel, Nederland

Abonnementenadministratie: Dutch Birding Association, p/a Anja Nusse, Symfoniestraat 21, 1312 ET Almere, Nederland

Bestuur: Dutch Birding Association, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam, Nederland

Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna: CDNA, Postbus 45, 2080 AA Santpoort-Zuid, Nederland

Redactiemedewerkers Ruud van Dongen, Gerald Driessens, Hans Gebuis, Hans van der Meulen, Peter de Rouw en Jaap Schelvis

Productie en lay-out André van Loon en René van Rossum

Advertenties Peter Meijer (03480-31905, fax 03480-20394)

Abonnementen 1994: NLG 52.50 (Nederland), BEF 1150.00 (België), NLG 60.00 (overige landen binnen Europa) en NLG 70.00 (landen buiten Europa, luchtpost). Girorekening (Nederland) 01 50 697; girorekening (België) 000 1592468 19; bankrekening 54 93 30 348 van ABN•AMRO (Bilthoven). Alle rekeningen zijn ten name van de Dutch Birding Association.

Dutch Birding is een tweemaandelijks tijdschrift met nummers in februari, april, juni, augustus, oktober en december. Het publiceert originele artikelen en mededelingen over morfologie, systematiek, voorkomen en verspreiding van vogels in de Benelux, Europa en elders in het Palearctische gebied. Het publiceert tevens bijdragen over vogels in het Aziatisch-Pacifische gebied en andere gebieden.

De Nederlandse, Engelse en wetenschappelijke vogelnamen volgen: de *Lijst van Nederlandse vogelsoorten 1994* door A B van den Berg (1994, Santpoort-Zuid); *The 'British Birds' list of English names of Western Palearctic birds* door British Birds (1993, Blunham); de door C S Roselaar samengestelde lijst in de *Geïllustreerde encyclopedie van de vogels* door C M Perrins (1991, Weert); en *Distribution and taxonomy of birds of the world* door C G Sibley & B L Monroe Jr (1990, New Haven).

Manuscripten behoren te worden uitgevoerd in machineschrift met een dubbele regelafstand en een ruime marge aan beide zijden. De tekst dient bij voorkeur tevens op diskette te worden ingeleverd (in Macintosh of in MS-DOS format). Meer informatie hierover is verkrijgbaar bij de redactie.

Een lijst met tarieven voor de betaling van auteurs, fotografen en tekenaars is verkrijgbaar bij de redactie.

Dutch Birding Association

Bestuur Gijsbert van der Bent (voorzitter, 01718-13606), Chris Quispel (secretaris, 071-124825), Arnold Veen (penningmeester), Arnoud van den Berg, Roy de Haas en Peter Meijer

Bestuursmedewerkers Theo Admiraal, Gerald Driessens, Ron van den Enden, Hans Gebuis, Ger Meesters, Anja Nusse, Ferry Ossendorp, Wim van der Schot en Kees Tiemstra

Dutch Birding Travel Reports Service (DBTRS) Ib Huysman, Postbus 737, 9700 AS Groningen, Nederland, telefoon 050-145925, fax 050-144717

Telefoonlijnen Nederland: 06-320 321 28 (vogellijn 50 cpm); 078-180935 (inspreeklijn); België: 03-4880194 (vogel- en inspreeklijn)

Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA)

Leden Edward van IJzendoorn (voorzitter, 023-391446), Karel Mauer, Jan van der Laan, Kees Roselaar, Jelle Scharringa (secretaris, 030-532801), Hans Schekkerman, Gerard Steinhaus en Wim Wiegant (archivaris)
De CDNA is een commissie van de Dutch Birding Association en de Nederlandse Ornithologische Unie

© 1994 Stichting Dutch Birding Association. Het copyright van de foto's en tekeningen blijft bij de fotografen en tekenaars.

ISSN 0167-2878.

Drukkerij Albédon/Klop BV, Postbus 3211, 2220 CE Katwijk, Nederland

DUTCH BIRDING SERVICE KIJK EN VERGELIJK !

DUTCH BIRDING in samenwerking met SIGHTS OF NATURE

	NLG
BAUSCH & LOMB ELITE LEVENSLANGE GARANTIE	
10 x 42 (rubber) lederen etui	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
8 x 42 (rubber) lederen etui	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
LEICA 30 JAAR GARANTIE	
10 x 42 BGA (rubber) + speciale tas	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
ZEISS WEST 30 JAAR GARANTIE	
10 x 40 BGAT (rubber) + speciale tas	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
7 x 42 BGAT (rubber)	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
8 x 56 BGAT (rubber)	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
15 x 60 BGAT (rubber) kompleet	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
10 x 25 B + speciale tas	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
8 x 20 B	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
OPTOLYTH 30 JAAR GARANTIE	
Alpin 10 x 40 (rubber) + speciale etui	845
Alpin 10 x 50 (rubber) + etui	950
Alpin 12 x 50 (rubber) + etui	970
Alpin 8 x 40 (rubber) + speciale tas	745
Touring 10 x 40 BGA (rubber) + speciale tas	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
Touring 7 x 42 BGA (rubber) + speciale tas	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
Royal 9 x 63 (rubber)	1495
Telescoop TBS 80 (groen rubber) body	1626
20 x WA lens	425
30 x WA lens	485
22 x 60 zoom	577
Telescoop TBS 80 (groen rubber) fluorite	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
OPTICRON 5 JAAR GARANTIE (JAPANS)	
10 x 40 ZWCF (rubber) WA	355
10 x 50 ZWCF (rubber) WA	365
8 x 42 ZCF Dioptron WA	595
10 x 42 ZCF Dioptron WA	595
10 x 50 ZCF Dioptron WA	625
Telescoop (45°, 60 mm) + 20-60 x zoomlens	1045
JAPANSE / RUSSISCHE VERREKIJKERS	
8 x 30 Tento USSR + etui	110
20 x 70 ZCF + etui	625
7-15 x 35 ZCF + kompas	335
8 x 21 mini (rubber) + kompas	315
STATIEVEN	
Slik SL 67	495
505 QF (3800 gram)	538
Slik SEC 16 (met pistoolgreep, 2800 gram)	415
Autoraamstatief	135

Prijzen mv. BTW en porto — *Wijzigingen voorbehouden*

INFORMATIE: ROY DE HAAS ☎ 036 - 5362819

Bovenstaande artikelen kunnen besteld worden door het vereiste bedrag over te maken op giro 4148343 tnv Dutch Birding Association, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam, Nederland, ovv het/de gewenste artikel(en). De bestelling wordt binnen drie weken goed verpakt per post thuisbezorgd.

DE PUTTER

VEEL BUITEN IN REGEN OF STORM?

In een Beveruitrusting blijf je warm en droog bij:

- Waterdichte en toch ventilerende jacks en broeken
- Behaaglijke, sterke fleecetruien
- Speciale steungevende rubberlaarzen
- Rugzakken voor zware tochten of dagtourrugzakjes
- Lichtgewicht tenten
- Boeken, landkaarten, reisgidsen, slaapzakken, bergschoenen, fototassen, fietstassen, etc.
- Meer informatie of de katalogus bel dan even 070-3883700

NIEUW:
Bever Amsterdam m.i.v. eind april stadhouderskade 4,
tel.: 020-6843971

BEVER® ZWERFSPORT
OUTDOOR INNOVATORS

Den Haag 2521 AB Calandplein 4, Rotterdam 3031 AA A. de Ruyterweg 33-35, Utrecht 3521 GR Balijelaan 12, Arnhem 6811 LS Utrechtsestraat 5, Haarlem 2013 DC Zijlweg 63, Breda 4818 SG Wilhelminastraat 22, Apeldoorn 7311 LA Brinklaan 45, Hilversum 1211 KL Havenstraat 16, Bever Boek en Kaart 2521 AB Calandplein 4, Steenwijk Bike & Hike Centre 8332 JE Woldmeentherand 11

CULTUUR OP 8 NIVO'S • CULTUUR OP 8 NIVO'S • CULT

BOEKEN VOOR VOGELAARS

Op dit moment een uitgebreide verkoop tentoonstelling van T & AD Poyser/ Academic Press vogelboeken

nivo 0

Donner Boeken

Lijnbaan 150 Rotterdam (010) 413 20 70

Identification of Tickell's and Buff-throated Warblers

Per Alström & Urban Olsson

This paper deals with the identification of the closely related and difficult to identify Tickell's Warbler *Phylloscopus affinis* and Buff-throated Warbler *P subaffinis* and is largely based on Alström & Olsson (1992). This subject has previously been discussed by, eg, Ticehurst (1938), Williamson (1967), King (1975), Etchécopar & Hüe (1983) and Meyer de Schauensee (1984).

Tickell's and Buff-throated Warblers have variously been treated as separate species (eg, Ticehurst 1938, Vaurie 1959, Cheng 1987) or as conspecific (eg, Williamson 1967, Watson et al 1986, Howard & Moore 1991, Sibley & Monroe 1991). We have presented evidence supporting the view that they should be considered separate species (Alström & Olsson 1992).

Tickell's breeds from Pakistan and Kashmir, India, eastwards along the Himalayas to Yunnan province, China, and from there northwards to Qinghai province, China. It winters chiefly on the Indian subcontinent. Buff-throated breeds in China, from Yunnan and Sichuan provinces eastwards to Fujian province and winters in southern China and adjacent parts of Burma, Thailand and Indochina. The subspecies *P s arcanus* of Buff-throated is said to occur in Nepal but *arcanus* is in fact synonymous with Aberrant Bush Warbler *Cettia flavolivacea flavolivacea* (Alström et al 1993). Accordingly, the two species are partly sympatric, with breeding ranges overlapping in a large area in China, covering parts of Gansu, Sichuan and Yunnan provinces.

During the breeding season, Tickell's usually occurs at higher altitude than Buff-throated, although there is a broad overlap.

Identification

Tickell's and Buff-throated Warblers are both grey-brown above, with a more or less obvious greenish tinge, and yellowish-tinged below. They have fairly distinct yellowish-tinged supercilia but lack wing-bars. Both species are chiefly found in low vegetation, although at least Tickell's has occasionally been observed in winter in the canopy of rather tall trees.

Tickell's and Buff-throated are very similar, and no single morphological character is diagnostic. However, there are differences in structure, head pattern, colour of underparts and bill pattern, which, taken together, give each species a characteristic appearance. Moreover, the calls and songs differ significantly.

Size and shape

Tickell's Warbler is slightly larger and heavier than Buff-throated Warbler and has a proportionately shorter tail, giving it a more front-heavy appearance. With experience, this is often quite obvious in the field. In the hand, the proportionately shorter tail of Tickell's is evident from the wing/tail ratio which in Tickell's is in the range of 1.22-1.44 (mean 1.34) in males and 1.16-1.41 (mean 1.33) in females, whereas in Buff-throated it is 1.11-1.29 (mean 1.18) in males and 1.09-1.29 (mean 1.17) in females (maximum wing length; Svensson 1992).

Plumage

The supercilium of Tickell's Warbler generally looks more prominent and, especially in front of the eye, more well defined and often more bulging than in Buff-throated Warbler, and is on average slightly longer. The colour of the supercilium is a cleaner, clearer yellow in Tickell's than in Buff-throated. Moreover, in Tickell's the supercilium often becomes paler, sometimes almost whitish, towards the rear, whereas in Buff-throated the supercilium is generally more uniformly coloured. Tickell's frequently shows a faint darker line above the supercilium, which is only rarely present in Buff-throated.

The eye-stripe of Tickell's is usually more well defined and contrasts more clearly with paler and more yellowish ear-coverts than in Buff-throated. Normally, Buff-throated has rather dusky ear-coverts and, consequently, an indistinct eye-stripe, but the latter may be quite well defined and similar to that of Tickell's. The loral stripe tends to be narrower in Tickell's than in Buff-throated.

The underparts are more lemon-yellow, less

buffish in Tickell's than in Buff-throated. However, Tickell's often shows a distinct brownish hue to the breast and, particularly, the flanks, but still the belly is more lemon-yellow than in Buff-throated. The colour of the upperparts is very similar in the two species and is usually of no importance for identification. However, in fresh plumage, Tickell's is sometimes clearly brighter green above than Buff-throated.

Bare parts
Tickell's Warbler has little or no dark at the tip of the lower mandible, whereas in Buff-throated Warbler the tip of the lower mandible is extensively dark. There is, however, a slight overlap. The legs are on average somewhat paler in Tickell's than in Buff-throated but can be identical in the two species.

Vocalizations
The song of Tickell's Warbler is a short, quick series of soft notes, almost invariably preceded by a call note: *chep-chi-chi-chi-chi-chi*. The speed varies to some extent, but is typically rather rapid; often the song has an almost explosive character. The number of *chi*-notes is also somewhat variable, normally 5-6, sometimes 8-10 (when fast). The song of Buff-throated Warbler is clearly distinguishable from that of Tickell's. It is distinctly slower and weaker, and the voice is softer. Moreover, it does not begin with the *chep*, although sometimes with a short, subdued *trr* or *trr-trr*. A commonly heard phrase could be transcribed as *tuee-tuee-tuee-tuee-tuee*.

The call of Tickell's is a rather hard and sharp *chep* or *ch(r)ep*, somewhat reminiscent of one of the calls of House Sparrow *Passer domesticus*. There appears to be some local variation, as the usual call heard in south-west India in winter is a softer *chüp* or *chip*. The call of Buff-throated, a soft, rather weak, *trrüp* or *trrip*, is easily separable from that of Tickell's, and resembles House Cricket *Acheta domestica*.

For sonograms of songs and calls, see Alström & Olsson (1992).

Behaviour
When agitated during territory defence, Buff-throated Warbler frequently adopts a posture with drooping and continuously quivering wings. We have not seen this behaviour in Tickell's Warbler.

Possible confusion species

Sulphur-bellied Warbler
Tickell's Warbler can be confused with the partly sympatric Sulphur-bellied Warbler *P griseolus* which breeds in the western Himalayas and adjacent areas and winters on the Indian subcontinent. Sulphur-bellied generally gives a darker impression than Tickell's. The upperparts of Sulphur-bellied are grey-brown, lacking the greenish tinge of Tickell's (greenish may be very difficult to discern in worn Tickell's, though). The underparts look more dingy yellow, less pale, bright and clear yellow than in Tickell's. In some Sulphur-bellieds, the underparts even look grey-buff with just a little yellow admixed, chiefly on the belly. In Sulphur-bellied, the yellow supercilium is more contrasting than in Tickell's and, usually, there is a distinct contrast between the bright yellow supercilium and the greyish-buff throat (in Tickell's, there is little difference in colour between the supercilium and the throat). Moreover, the ear-coverts are more uniformly dark in Sulphur-bellied than in Tickell's, with a much less well-marked eye-stripe than in Tick-

63 Tickell's Warbler / Himalayaboszanger *Phylloscopus affinis*, Wolong, Sichuan Province, China, June 1990 *(Urban Olsson)*. Note indistinct dark tip to lower mandible, distinct dark stripe on ear-coverts, clear-cut, somewhat bulging supercilium in front of eye, and slightly more lemon-yellow, less buffish colour of supercilium and underparts than in Buff-throated Warbler **64** Buff-throated Warbler / Chinese Boszanger *Phylloscopus subaffinis*, Wolong, Sichuan Province, China, June 1990 *(Urban Olsson)* **65** Tickell's Warbler / Himalayaboszanger *Phylloscopus affinis*, Koko Nor, Qinghai Province, China, June 1987 *(Urban Olsson)*. Very bright yellow individual – clearly more lemon yellow than any Buff-throated Warbler. Note also indistinct dark tip to lower mandible and very prominent supercilium, bulging in front of eye (dark stripe on ear-coverts unusually indistinct in this individual) **66** Buff-throated Warbler / Chinese Boszanger *Phylloscopus subaffinis*, Wolong, Sichuan Province, China, June 1990 *(Urban Olsson)* (not same individual as in plate 64) **67** Tickell's Warbler / Himalayaboszanger *Phylloscopus affinis* (left) and Buff-throated Warbler / Chinese Boszanger *Phylloscopus subaffinis*, Wolong, Sichuan Province, China, June 1990 *(Urban Olsson)*. Note difference in colour of underparts and supercilium and pattern of bill and ear-coverts **68** Sulphur-bellied Warbler / Steenboszanger *Phylloscopus griseolus*, Ladakh, India, June 1983 *(Urban Olsson)*. Compare with Tickell's Warbler and note bright yellow supercilium contrasting with dull grey-buff underparts and rather dark ear-coverts with poorly defined eye-stripe

ell's. The lower mandible is completely pale in Sulphur-bellied, whereas many Tickell's show a distinct, although small, dark tip on the lower mandible; this is, however, not an important character.

The songs and calls of Sulphur-bellied are clearly different from those of Tickell's. The song of Sulphur-bellied is slower and softer than that of Tickell's and is more reminiscent of the song of Buff-throated; it often begins with one or two call notes but never with the *chep*-note of Tickell's. The common call of Sulphur-bellied is more reminiscent of that of Radde's Warbler *P schwarzi*. It can be transcribed as a rather subdued soft *tüpp*, often repeated in stuttering series.

The behaviour of Sulphur-bellied is very characteristic and is a good distinction from Tickell's. The species has a preference for rocks, where it often climbs about in a manner resembling a Rock Nuthatch *Sitta neumayer*. Also, when feeding in wooded areas, it is frequently seen creeping on tree trunks and branches like a nuthatch.

Yellow-streaked Warbler

Buff-throated Warbler is confusable with the partly sympatric Yellow-streaked Warbler *P armandii* which breeds in central China and winters in southern China and adjacent countries. However, Yellow-streaked is larger and has a stronger bill and proportionately longer tail than Buff-throated. The bill tends to look paler in Yellow-streaked than in Buff-throated (as a result of the larger size of the bill and on average less dark on the tip of the lower mandible in Yellow-streaked; unlike in Buff-throated, the lower mandible is sometimes all pale in Yellow-streaked), and the legs also tend to look paler in Yellow-streaked. The supercilium of Yellow-streaked is buffish in front of the eye and paler above and behind the eye, while it is more uniformly buffish in Buff-throated. Moreover, the supercilium is generally longer and more prominent in Yellow-streaked, and the eye-stripe is usually better defined than in Buff-throated. Often there is also a diffuse narrow darker lateral crown-stripe in Yellow-streaked, lacking in Buff-throated. Yellow-streaked shows a more contrastingly pale throat and generally more contrastingly buffish undertail-coverts than Buff-throated, and as a whole, the underparts tend to be paler and less yellowish than in Buff-throated. At close range, it is apparent that the underside of Yellow-streaked is streaked with yellow rather than more uniformly buffish as in Buff-throated.

Vocalizations differ clearly between these two species. The song of Yellow-streaked is faster and more varied than that of Buff-throated and also includes fast trills unlike Buff-throated; it resembles a high-pitched Radde's. The call of Yellow-streaked is a sharp *zick* or *zück*, very unlike that of Buff-throated (for sonagrams of song and call of Yellow-streaked Warbler, see Scharringa 1984).

Acknowledgements

We are grateful to the editor of the Bulletin of the British Ornithologists' Club for allowing us to use much of the text from our paper in that journal and to the staffs of the Natural History Museum at Tring, Britain, the American Museum of Natural History, New York, USA, and the Zoological Institute, Academia Sinica, Beijing, China, for giving us access to their collections. Thanks to Göran Ekström, Eva Helgesson, Markku Huhta-Koivisto, Pekka Nikander and Anders Paulsrud for the loan of photos.

Samenvatting

HERKENNING VAN HIMALAYABOSZANGER EN CHINESE BOSZANGER In dit artikel wordt de herkenning besproken van Himalayaboszanger *Phylloscopus affinis* en Chinese Boszanger *P subaffinis*. Beide soorten werden in het verleden ook wel als conspecifiek beschouwd. De Himalayaboszanger broedt van Pakistan oostwaarts via de Himalaya tot Yunnan, China, en van daar noordwaarts tot Qinghai, China, en overwintert voornamelijk op het Indiase subcontinent. De Chinese Boszanger broedt in China, van Yunnan en Sechwan oostwaarts tot Fujian, en overwintert in Zuid-China en aangrenzende delen van Birma, Thailand en Indochina. Beide soorten hebben grijsbruine bovendelen met een min of meer groenige waas, geen vleugelstrepen, geelachtige onderdelen en een vrij opvallende geelachtige wenkbrauwstreep. Hoewel beide soorten veel op elkaar lijken zijn er enkele kenmerken die, samen genomen, beide soorten een karakteristiek uiterlijk geven: structuur, koppatroon, kleur van de onderdelen en snavelpatroon. Bovendien zijn er duidelijke verschillen in roep en zang.

Himalayaboszanger is iets groter en zwaarder dan Chinese Boszanger en heeft een relatief kortere staart, waardoor het zwaartepunt van de vogel aan de voorkant lijkt te liggen. In de hand komt dit tot uiting in de grotere vleugel/staart ratio van Himalayaboszanger.

De wenkbrauwstreep van Himalayaboszanger is opvallender, gemiddeld iets langer, meestal duidelijker begrensd (vooral vòòr het oog) en helderder en zuiverder geel dan bij Chinese Boszanger; naar achter wordt de wenkbrauwstreep meestal bleker, bijna witachtig (meestal eenkleurig bij Chinese Boszanger); Himalayaboszanger vertoont bovendien een vage donkere lijn boven de wenkbrauwstreep (zelden bij Chinese Boszanger). De oogstreep van Himalayaboszanger is meestal duidelijker en contrasteert meer met de geel-

69 Yellow-streaked Warbler / Père Davids' Boszanger *Phylloscopus armandii*, Hebei Province, China, May 1992 *(Urban Olsson)*. Compare with Buff-throated Warbler and note heavier, paler bill, distinctly bi-coloured supercilium, more distinct dark eye-stripe and whiter throat **70** Tickell's Warbler / Himalayaboszanger *Phylloscopus affinis*, Koko Nor, Qinghai Province, China, May 1990 *(Pekka J Nikander)*. Note bright lemon-yellow, prominent supercilium, distinct dark eye-stripe, faint dark smudge on tip of lower mandible and rather front-heavy, short-tailed appearance **71** Buff-throated Warbler / Chinese Boszanger *Phylloscopus subaffinis*, Emei Shan, Sichuan Province, China, May 1992 *(Urban Olsson)* **72** Sulphur-bellied Warbler / Steenboszanger *Phylloscopus griseolus*, Rajahstan, India, February 1993 *(Anders Paulsrud)*. Compare with Tickell's Warbler and note bright yellow supercilium contrasting with dull grey-buff underparts and more poorly defined eye-stripe **73** Yellow-streaked Warbler / Père Davids' Boszanger *Phylloscopus armandii*, Badaling, Hebei province, China, 20 May 1993 *(Göran Ekström)*. Compare with Buff-throated Warbler and note especially supercilium (more buffish in front of eye than behind), faint dark lateral crown-stripe and contrastingly whitish throat. Underparts of this individual less yellowish than in normal Buff-throated Warbler

achtige oorstreek dan bij Chinese Boszanger, die een donkerdere oorstreek heeft. De teugelstreep is bij Himalayaboszanger smaller dan bij Chinese Boszanger.

De onderdelen van Himalayaboszanger zijn meer citroengeel, minder bruingeel, dan bij Chinese Boszanger, echter wel vaak met een bruinachtige waas op borst en flanken; de buik is dan nog steeds meer citroengeel.

Hoewel er enige overlap is, heeft Himalayaboszanger weinig tot geen donker op de punt van de ondersnavel; Chinese Boszanger heeft een uitgebreide hoeveelheid donker op de ondersnavel.

Himalayaboszanger kan mogelijk verward worden met de gedeeltelijk sympatrisch voorkomende Steenboszanger *P griseolus*, en Chinese Boszanger met de daarmee gedeeltelijk sympatrisch voorkomende Père Davids' Boszanger *P armandii*. De gele wenkbrauwstreep van Steenboszanger is opvallender en contrasteert duidelijk met de grijs-geelbruine keel (weinig contrast bij Himalayaboszanger); bovendien is de oorstreek vrijwel egaal donker waardoor de oogstreep minder opvalt dan bij Himalayaboszanger. Steenboszanger is op de bovendelen grijsbruin en mist de groene waas van een (ongesleten) Himalayaboszanger. De onderdelen zijn minder helder geel, meer grijsachtig geelbruin. Naast duidelijke verschillen in roep en zang is er ook een verschil in gedrag: Steenboszanger is vaak op rotsen en boomstronken te vinden, in gedrag enigszins lijkend op een Rotsklever *Sitta neumayer*.

Père Davids' Boszanger is groter dan Chinese Boszanger met een stevigere snavel en langere staart. De wenkbrauwstreep is geelbruin vóór, en lichter boven en achter het oog (egaal geelbruin bij Chinese Boszanger) en is langer; de oogstreep is duidelijker begrensd. Père Davids' Boszanger heeft een lichte keel, contrasterende geelbruine onderstaartdekveren en lichtere, minder geelachtige onderdelen; van dichtbij zijn gele streepjes op de lichte onderdelen zichtbaar (egaal geelbruin in Chinese Boszanger).

References

Alström, P & Olsson, U 1992. On the taxonomic status of *Phylloscopus affinis* and *Phylloscopus subaffinis*. Bull Brit Ornithol Club 112: 111-125.

Alström, P, Ripley, S D & Rasmussen, P C 1993. Re-evaluation of the taxonomic status of *Phylloscopus subaffinis arcanus*. Bull Br Ornithol Club 113: 207-209.

Cheng, T-h 1987. A synopsis of the avifauna of China. Beijing.

Etchécopar, R D & Hüe, F 1983. Les oiseaux de Chine, Passereaux. Paris.

Howard, R & Moore, A 1991. A complete checklist of birds of the world. Second edition. London.

King, B, Woodcock, M & Dickinson, E C 1975. A field guide to the birds of south-east Asia. London.

Meyer de Schauensee, R 1984. The birds of China. Washington.

Scharringa, J 1984. Identification of Radde's and Buff-browed Leaf Warbler by voice. Dutch Birding 6: 22-23.

Sibley, C G & Monroe, B L Jr 1990. Distribution and taxonomy of birds of the world. New Haven.

Svensson, L 1992. Identification guide to European passerines. Fourth edition. Stockholm.

Ticehurst, C B 1938. A systematic review of the genus *Phylloscopus*. London.

Vaurie, C 1959. The birds of the Palearctic fauna: Passeriformes. London.

Watson, G E, Traylor, M A Jr & Mayr, E 1986. Family Sylviidae, Old World Warblers. In: Mayr, E & Cottrell, G W (editors), Checklist of birds of the world 11. Cambridge, Mass.

Williamson, K 1967. Identification for ringers 2. The genus *Phylloscopus*. Second edition. Tring.

Per Alström, Kungsgatan 3, 462 33 Vänersborg, Sweden
Urban Olsson, University of Göteborg, Department of Zoology, Section of Morphology and Systematics, Medicinaregatan 18, 413 90 Göteborg, Sweden

Occurrence of Blue-cheeked Bee-eater in Europe

Enno B Ebels & Jan van der Laan

One of the most charismatic birds breeding in the Western Palearctic is the Blue-cheeked Bee-eater *Merops persicus*. Three species of bee-eaters Meropidae occur in the Western Palearctic: the well-known and widespread European Bee-eater *M apiaster*, breeding around the Mediterranean Sea and occasionally north to Scotland, Finland and Sweden (outside the Western Palearctic from Iran east to Pakistan, central Asia and western China and in South-Africa and Namibia); the largely resident Little Green Bee-eater *M orientalis*, breeding in southern Israel, Jordan and the Nile Valley, Egypt (outside the Western Palearctic from tropical Africa and Arabia through India to South-East Asia); and the Blue-cheeked Bee-eater which breeds in northern Africa, south-eastern Turkey, Syria, Iraq and along the Caspian Sea (outside the Western Palearctic from Senegal to Chad and from Oman east to central Asia and India, Fry et al 1992).

In this article the occurrence of Blue-cheeked Bee-eater as a vagrant in Europe is discussed, as well as some recent topics on taxonomy and identification.

Distribution

The two subspecies of Blue-cheeked Bee-eater currently recognized both breed in the Western Palearctic. The nominate *M p persicus* breeds from Egypt and the Middle-East east to Kazakhstan and north-western India. *M p chrysocercus* breeds in the western Sahara from south-eastern Morocco and central Algeria to Mauritania, Mali and Nigeria (Cramp 1985). Both races are highly migratory, with *persicus* wintering in eastern Africa, from Ethiopia and eastern Sudan to South-Africa and *chrysocercus* wintering in western Africa from Senegal, the Gambia, Guinea Bissau and Sierra Leone east to Nigeria (Cramp 1985, Fry et al 1992).

Being a long-distance migrant, it is not surprising that the Blue-cheeked Bee-eater regularly occurs as a vagrant in Europe, north and west of the breeding areas. Because of its beauty, its rarity and the relatively low escape risk, this species is highly rated among birders as one of the most wanted vagrants in Europe.

Until 1993, at least 47 accepted records have been reported, which are listed below. Figure 1 shows the geographical distribution of all European records. Figure 2a shows the monthly distribution of records in southern Europe (Bulgaria, France, Gibraltar, Greece, Italy, Malta, Spain and (former) Yugoslavia) and figure 2b the monthly distribution in northern and north-western Europe (Denmark, Finland, Germany, Great Britain,the Netherlands and Sweden). The records are taken from Cortés et al (1980), Sultana et al (1982), Dymond et al (1989), Breife et al (1990), Glutz von Blotzheim & Bauer (1990), Rogers & The Rarities Committee (1990), Jännes et al (1991), de Juana et al (1991), Lewington et al (1991), Dubois & Yésou (1992), van den Berg (1994), Brian Rasmussen (in litt), Philippe Dubois (in litt), Fulvio Fraticelli (in litt), and Tommy Tyrberg (in litt).

Records in southern Europe (32+)
(outside the breeding areas along the Caspian Sea)

Bulgaria (1)
May 1988
An unconfirmed report of three birds at Atanasovska Lake, Burgas, on 19 September 1993 (Birding World 7: 137, 1994) is not included in the analysis.

France (4)
11 May 1832, two birds, Embouchure du Lez, Hérault
May 1875, Marseille, Bouches-du-Rhône
1914, Camargue, Bouches-du-Rhône
25 April 1927, Camargue, Bouches-du-Rhône
The record of a bird reported at Ouessant, Finistère, on 15 October 1993 (Birding World 6: 391, 1993) is still under consideration by the French rarities committee (CHN) (Philippe Dubois in litt) and therefore not included in the analysis.

Gibraltar (1)
9 September 1973

Greece (7+)
'several' before 1850
1874

around 1880, Attika
1890, Attika
1965, Kárpathos
1966, Rhodos (Kinzelbach & Martens 1965)
6 April 1990, Timbaki, Crete (Bassin et al 1990)
The record of three birds at Kárpathos from 30 April-3 May (Dutch Birding 15: 183, 1993) is not yet confirmed and therefore not included in the analysis.

Italy (7)
May 1834, two birds, near Genua, Ligura
April 1874, Bari, Puglia
about 1890, Messina, Sicily
June 1899, Penne, Abruzzo
May 1912, Castelvetrano, Sicily
12 September 1932, Sesto Fiorentino, Tuscany
May 1979, Siracusa, Sicily

Malta (10)
September 1840
end of May 1871, Girgenti
18 April 1921, two birds, Gozo (Despott 1923)
27 April 1952
25 May 1955
May 1958, Gozo
late April 1968, Madliena
9 May 1968, Ghajnsielem
10 May 1968, Comino
20 May 1973, Wardija

Spain (1)
15 June 1989, Remolar lagoon, Llobregat river delta, Barcelona

(former) Yugoslavia (1)
May 1953

Records in north-western and northern Europe (15)

Denmark (2)
21-22 June 1989, Christiansø, Bornholm (plate 74)
29 June 1993, Vesterlund Kro, Jylland
The 1993 record has not yet been accepted by the Danish rarities committtee (Peter Lyngs in litt) but is included in the analysis on the basis of the publication of a convincing photograph (DOF Nyt 1993 (3): 4).

Finland (1)
9 July 1991, Sodankylä, Lappi (photograph in Jännes et al 1992)

Germany (1)
19 June 1993, Hamburg, Schleswich-Holstein

Great-Britain (7)
13 July 1921, St Mary's, Scilly (plate 75)
22 June 1951, St Agnes, Scilly (Quick 1952)
17 September 1982, Peterborough, Cambridgeshire
30 June-1 July 1987, Budleigh Salterton, Devon
1 June 1989, Kennack Sands and Cadgwith, Cornwall
8-10 July 1989 (possibly from 25 June), Cowden, Humberside (Gantlett 1989, plate 76) and 12 July 1989, Leverton Marsh, Lincolnshire (presumed same)
18 July 1989, Church Hougham, Kent

Netherlands (1)
30 September 1961, De Cocksdorp, Texel, Noordholland (Meeth 1962, plate 77-79)

Sweden (3)
2 August 1961, Stockviken, Hamra, Gotland (Cedergren 1962) and 9 August 1961, Klintehamn, Gotland (presumed same)
2 July 1978, Abisko, Torne Lappmark
27 May 1985, Eskilstorps ängar, Skåne

Discussion

Of the 47 records, eight could not be specified to month or date; therefore they are not included in the discussion. Two distinct peaks can be recognized for the remaining 39 records; in April and May in southern Europe (21 records: 54%) and from late May and June to early August in north-western and northern Europe (13 records: 33%). The five September records (13%) are divided between northern and southern Europe.

The first peak suggests birds overshooting from the breeding areas or straggling from the main migration routes after their return from the wintering grounds, whereas the second peak suggests non-breeding birds wandering far north-west of their regular breeding areas. This second peak is remarkable; the Blue-cheeked Bee-eater is one of the very few vagrants with such a strong mid-summer bias in its pattern of records in north-western Europe. The September records could refer to wandering individuals as well as to immature birds which have left the breeding area in the wrong direction. If accepted by the French rarities committee, the record of an immature bird at Ouessant, France, in October 1993 becomes the first record for this month and thus the latest record of all, 'beating' the Dutch record of 30 September 1961 by more than two weeks.

Although it is known that some northern African Blue-cheeked Bee-eaters migrate north just after the breeding season (July to September) and could thus account for a number of summer and autumn records in Europe, supporting records from the northern African coast are apparently very scarce (Cramp 1985). Interestingly, only two records are known from the Canary Islands: 25 April 1890, La Laguna, Tenerife, and one shot in May of probably the same year (Bannerman

1963). A recent record of six birds reported at Costa del Silencio, Tenerife, on 8-12 September 1991 (cf Birding Word 4: 361) has not yet been considered by the Iberian rarities committee (Juan Gutiérrez in litt). The Gibraltar record in September 1973 is one of the few records that could be indicative of post-breeding dispersal by northern African birds (of the subspecies *chrysocercus*) reaching Europe. However, this record could just as well refer to a disoriented *persicus* bird, trying to find its way back after wandering through Europe.

In Cyprus, the subspecies *persicus* is a fairly regular migrant from late March to May, mostly in April (Flint & Stewart 1992). These must be birds returning from the wintering grounds to the western limits of their breeding areas in southern Turkey or on their way to the breeding areas along the Caspian Sea. In Egypt, birds arrive at the breeding sites in the first half of April and passage of considerable numbers can be noted in mid-April, with much lower numbers from early May onwards (Hans Schekkerman pers obs, in litt). The birds recorded at Malta could belong to *persicus* (cf Sultana et al 1982) but the occurrence of *chrysocercus* can not be excluded, given the fact that April migrants through Kufra, Lybia, resemble *chrysocercus* (Cramp & Conder 1970).

FIGURE 1 Records in Europe (●) and breeding ranges (hatched) of Blue-cheeked Bee-eater / Groene Bijeneter *Merops persicus* (breeding ranges after Cramp 1989)

breeding range of *M p chrysocercus*

breeding range of *M p persicus*

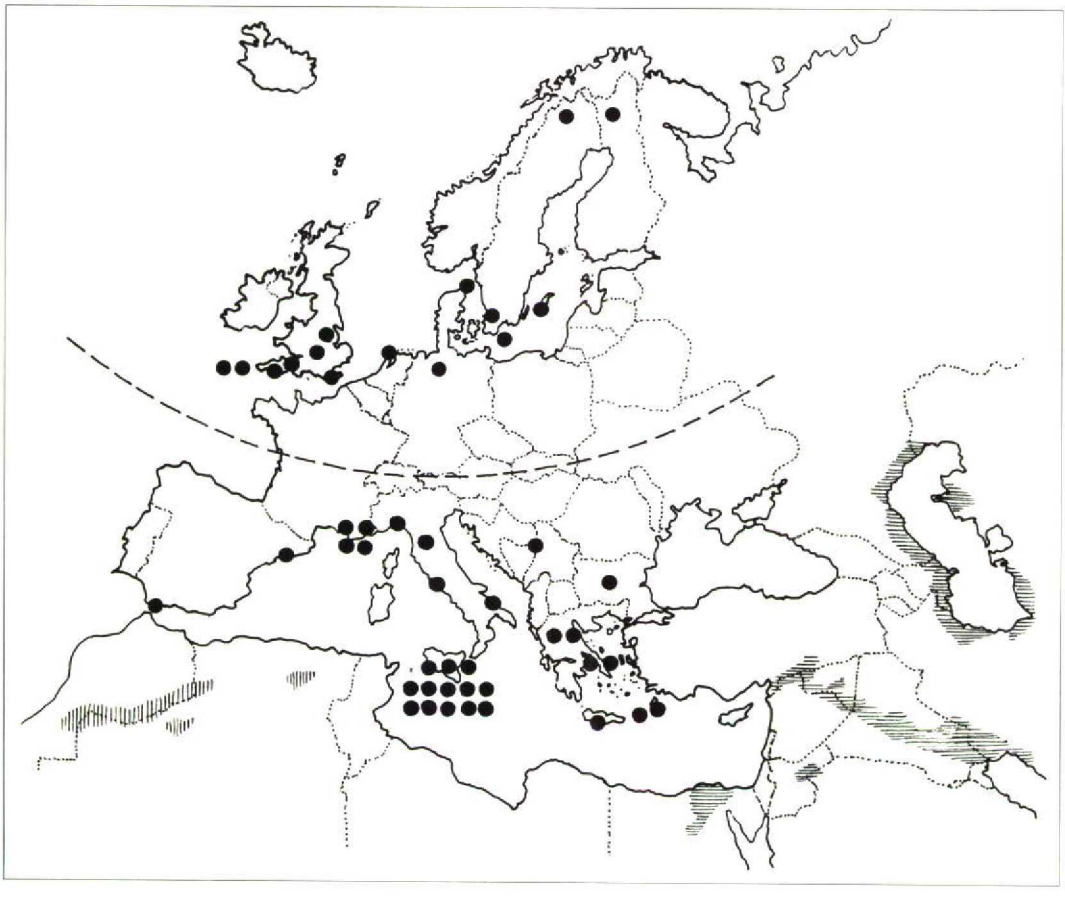

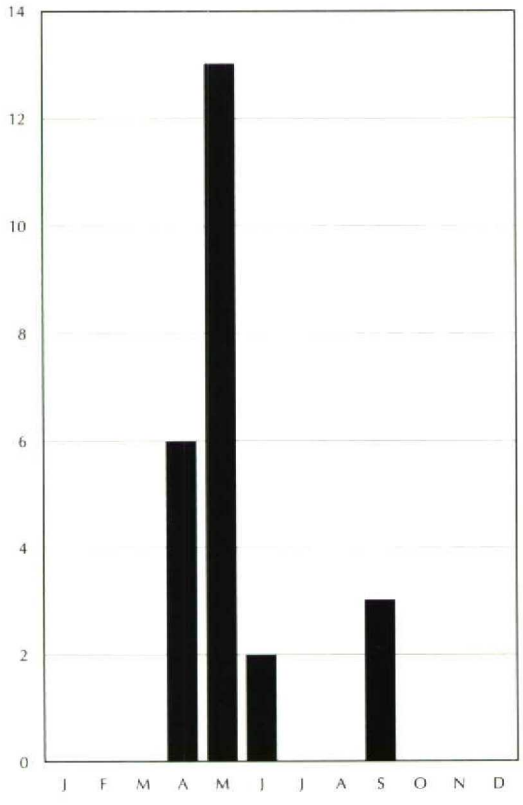

FIGURE 2a Monthly distribution of records of Blue-cheeked Bee-eater / Groene Bijeneter *Merops persicus* in southern Europe

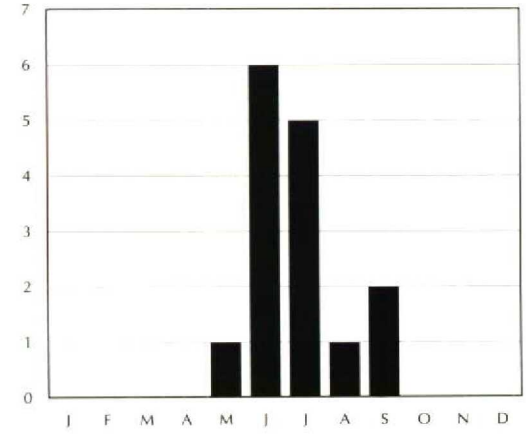

FIGURE 2b Monthly distribution of records of Blue-cheeked Bee-eater / Groene Bijeneter *Merops persicus* in north-western and northern Europe

The relative scarcity of vagrants of northern African origin to Europe compared to the large number of species from the south-eastern part of the Western Palearctic regularly recorded as vagrants in north-western Europe (eg, Bimaculated Lark *Melanocorypha bimaculata*, White-throated Robin *Irania gutturalis*, Pied Wheatear *Oenanthe pleschanka*, Desert Warbler *Sylvia nana* of the subspecies *S n nana*, Isabelline Shrike *Lanius isabellinus*) could suggest that all vagrant records of Blue-cheeked Bee-eater in Europe refer to *M p persicus*. All Italian records are accepted as belonging to *M p persicus* (Fulvio Fraticelli in litt); the first Swedish record and the Danish record are also attributed to this subspecies (Cedergren 1962, Brian Rasmussen in litt). Examination of available photographs of European records revealed no characters strongly indicative of the subspecies *chrysocercus*, such as a very long projection of the central rectrices.

Given the neat pattern of occurrences in Europe, it is likely that most or all records in Europe refer to genuine vagrants, especially since bee-eaters seem to be rarely kept in captivity.

Taxonomy

Blue-cheeked Bee-eater forms a superspecies with Blue-tailed Bee-eater *M superciliosus philippinus* / Madagascar Bee-eater *M s superciliosus* (including *M s alternans*). Following Fry et al (1992), these taxa are treated as subspecies of one species, with Blue-cheeked Bee-eater being specifically distinct. Until recently, all forms were often treated as belonging to one species, *M superciliosus* (eg, Cramp 1985). Some authors prefer to treat *M (s) philippinus* and *M (s) superciliosus* (including *M s alternans*) as two separate species (see Cramp 1985 for references). A summary of the taxonomic history of the species group is given by Harrap (1991).

Madagascar Bee-eater breeds in Madagascar, Comoro Islands, Somalia and the eastern African seaboard and occasionally in western Kenya and Zimbabwe, with limited local movements outside the breeding season. The subspecies *M s alternans* breeds in a restricted area along the border of Namibia and Angola. Blue-tailed Bee-eater breeds in northern Pakistan and India to Indochina, the Philippines, Sulawesi and Papua New Guinea, overlapping (but not interbreeding) with Blue-cheeked Bee-eater in north-western India and eastern Pakistan (Roberts 1991). Blue-tailed Bee-eater is migratory, with northern birds moving to southern parts of the breeding areas in winter (Fry et al 1992).

The recent splitting urges any observer in Europe to be cautious when observing a 'green bee-eater'. Although Madagascar and Blue-tailed Bee-eater are extremely unlikely to reach Europe as genuine vagrants, the (remote) possibility of an escape justifies careful scrutiny of every green bee-eater reported.

Identification

Although the identification of Blue-cheeked Bee-eater may look straightforward, the taxonomic changes described above mean that special attention should be paid to this subject. Apart from the separation from Blue-tailed and Madagascar Bee-eater, confusion with European Bee-eater is sometimes possible. Finally, the separation of the two subspecies *persicus* and *chrysocercus* is problematic and therefore discussed. Not much attention has been given to this point in recent literature. Subspecific identification is important to learn more about the geographical origins of Blue-cheeked Bee-eaters in Europe.

European Bee-eater always shows extensive brownish-red on the upperparts (green on Blue-cheeked) and a clear yellow throat, bordered below by a thin black line (throat brown on Blue-cheeked, lacking the black line). The underparts are bluish on European Bee-eater rather than greenish, and the elongated tail-streamers of European Bee-eater project much less (up to 24 mm) than those of Blue-cheeked (45-104 mm). The bill of European Bee-eater (36-45 mm) is usually shorter than that of Blue-cheeked (42-51 mm, Fry et al 1992). The latter two characters can be important identification clues when a bird is seen in strong backlight. In flight, the extensive coppery or cinnamon underwing of Blue-cheeked Bee-eater differs from the paler whitish underwing with pale cinnamon underwing-coverts of European Bee-eater. High-flying birds can cause serious identification problems and may be impossible to identify. Immature birds are less brightly coloured and have no elongated tail-streamers; identification requires careful observation of plumage pattern and coloration. The flight call of Blue-cheeked Bee-eater, a rolling *diririp*, sounds rather like the familiar *pruik* of European Bee-eater but is 'harder, shorter and more definitely polysyllabic' (Fry et al 1992). Separation on call only, however, is difficult.

Madagascar Bee-eater is separated by the white (to slightly yellowish, greenish or pale bluish) forehead, supercilium and ear-coverts (blue-white on Blue-cheeked), narrower supercilium, more limited and duller yellow chin, olive-brown or olive-green cap (bright-green on Blue-cheeked), duller bronzy-green plumage and paler rufous underwing-coverts. Especially in non-breeding plumage, separation from Blue-cheeked can be difficult.

Blue-tailed Bee-eater shows a green forehead and supercilium (with narrow or almost absent pale line above and narrow pale blue line below dark eye-stripe, giving darker-faced impression), blue or greenish-blue tertials, rump, uppertail-coverts and tail (green on Blue-cheeked) and pale blue undertail-coverts (green on Blue-cheeked). Differences in measurements are slight; voices and behaviour are identical (Cramp 1985, Fry et al 1992).

The two subspecies of Blue-cheeked Bee-eater differ mainly in the length of the tail-streamers. Streamers of male *persicus* are 43-67 mm longer than the tail, of male *chrysocercus* 65-105 mm; of female *persicus* 35-52 mm and of female *chrysocercus* 46-64 mm (Cramp 1985).

Since sexing is not possible on other plumage characters, only very long-tailed birds can be attributed to *chrysocercus* safely in the field. Very short-tailed birds are presumably *persicus*, but the possibility of broken or growing rectrices makes this identification feature unreliable (unless checked in the hand). In comparison, *M p chrysocercus* normally shows less or sometimes almost no white on the forehead, a narrower pale blue supercilium and band on the forehead and often lacks any white below the dark eye-streak. The upperparts, central rectrices and outer webs of the primaries are slightly more yellow-green or golden-green (grass-green on *persicus*; Cramp 1989, Fry et al 1992). However, differences in plumage are very slight and unreliable, due to changes through wear, abrasion and differences between breeding and non-breeding plumages.

In the hand, both subspecies can usually be separated (and sexed) by a combination of measurements (cf Cramp 1985).

Acknowledgements

The following people were of great help to collect information on the various European records: Peter Barthel, Hans-Martin Berg, Jen Christensen, Andrew Clarke, Luís Costa, Philippe Dubois, Fulvio Fraticelli, Juan Gutiérrez, Igor Gorbán, Hannu Jännes, Eduardo de Juana, Petras Kurlavičius, Vilju Lilleleht, Peter Lyngs, Piet Meeth, Michael Nikiforov, Brian Rasmussen, Karel Šťastný, Tadeusz Stawarczyk, Joe Sultana

74 Blue-cheeked Bee-eater / Groene Bijeneter *Merops persicus*, Christiansø, Bornholm, Denmark, June 1989 *(Peter Lyngs)* **75** Blue-cheeked Bee-eater / Groene Bijeneter *Merops persicus* (collected on Scilly, Engeland, 13 July 1921), Isles of Scilly Museum, St Mary's, Scilly, England, October 1992 *(Paul Knolle)* **76** Blue-cheeked Bee-eater / Groene Bijeneter *Merops persicus*, Cowden, Humberside, England, July 1989 *(David M Cottridge)* **77-79** Blue-cheeked Bee-eater / Groene Bijeneter *Merops persicus*, Texel, Noordholland, Netherlands, 30 September 1961 *(Piet Meeth)*

and Tommy Tyrberg. We thank the Isles of Scilly Museum on St Mary's for their kind permission to take photographs of the bird in their collection.

Samenvatting

VOORKOMEN VAN GROENE BIJENETER IN EUROPA Een van de meest tot de verbeelding sprekende dwaalgasten in Europa is de Groene Bijeneter *Merops persicus*. Deze soort is buiten de broedgebieden in het Midden-Oosten, Zuidwest-Rusland en Egypte (ondersoort *M p persicus*) en Noordwestafrika (ondersoort *M p chrysocercus*) in de meeste Europese landen als dwaalgast vastgesteld. In dit artikel worden alle aanvaarde Europese waarnemingen buiten de broedgebieden vermeld. Het gaat om tenminste 47 gevallen: 32+ in Zuideuropa en 15 in Noord- en Noordwesteuropa. De Zuideuropese waarnemingen komen voornamelijk uit april en mei (figuur 2a); de Noordeuropese vrijwel allemaal uit de periode eind mei-begin augustus, met een piek in juli (figuur 2b). Er zijn vijf verspreide waarnemingen uit september. Op grond van het patroon van de waarnemingen en het fotografische materiaal wordt geconcludeerd dat alle Europese gevallen waarschijnlijk betrekking hebben op *M p persicus*. Er zijn geen zekere Europese gevallen van de ondersoort *M p chrysocercus*. Naast een analyse van de waarnemingen wordt aandacht besteed aan de taxonomie van de Groene Bijeneter en de determinatie, zowel in relatie tot Bijeneter *M apiaster* als tot nauw verwante soorten van de Groene Bijeneter die buiten het Westpalearctische gebied voorkomen. Ook wordt ingegaan op de verschillen tussen beide ondersoorten van de Groene Bijeneter.

References

Bannerman, D A 1963. Birds of the Atlantic islands 1. Edinburgh.

Bassin, P, Hallman, B, Juillard, M & Langenegger, A 1990. Un Guêpier de Perse, *Merops superciliosus*, en Crète. Nos Oiseaux 40: 430-431.

van den Berg, A B 1994. Lijst van Nederlandse vogelsoorten 1994. Santpoort-Zuid.

Breife, B, Hirschfeld, E, Kjellén, N & Ullman, M 1990. Sällsynta fåglar i Sverige. Vår Fågelvärld supplement 13. Lund.

Cedergren, A 1962. Blåkindad biätare (*Merops superciliosus persicus*) för första gången påträffad i Sverige. Vår Fägelvärld 21: 1-4.

Cortés, J E, Finlayson, J C, Garcia, E F J & Mosquera, M A J 1980. The birds of Gibraltar. Gibraltar.

Cramp, S 1985. The birds of the Western Palearctic 4. Oxford.

Cramp, S & Conder, P J 1970. A visit to the oasis of Kufra, spring 1969. Ibis 112: 261-263.

Despott, G 1923. Cattura di due Gruccione Egiziani *Merops persicus* Pall a Malta. Riv Ital Ornithol 6 (2): 37-38.

Dubois, P J & Yésou, P 1992. Les oiseaux rares en France. Chabaud.

Dymond, J N, Fraser, P A & Gantlett, S J M 1989. Rare birds in Britain and Ireland. Calton.

Flint, P & Stewart, P 1992. The birds of Cyprus. BOU check-list 6. Second edition. Tring.

Fry, C H, Fry, K & Harris, A 1992. Kingfishers, bee-eaters & rollers: a handbook. London.

Gantlett, S J M 1989. Blue-cheeked Bee-eater in Humberside. Birding World 2: 242-243.

Glutz von Blotzheim, U N & Bauer, K M 1980. Handbuch der Vögel Mitteleuropas 9. Wiesbaden.

Grant, P J 1982. Birds new to Britain and Ireland. Calton.

Harrap, S 1991. The Blue-cheeked Bee-eater by any other name. Birding World 4: 127-129.

Jännes, H, Nikander, P J & Numminen, T 1992. Vuioden 1991 harvinaisuushavainnot. Lintumies 27: 253-273.

de Juana, E & Comité Ibérico de Rarezas 1991. Observaciones homologadas de aves raras en España y Portugal. Informe de 1989. Ardeola 38: 149-166.

Kinzelbach, R & Martens, J 1965. Zur Kenntniss der Vögel von Karpathos (Südliche Ägäis). Bonn Zool Beitr 16: 50-91.

Lewington, I, Alström, P & Colston, P 1991. A field guide to the rare birds of Britain and Europe. London.

Meeth, P 1962. Waarneming van een Groene Bijeneter (*Merops persicus*) in Nederland. Limosa 35: 219-223.

Quick, H M 1952. Blue-cheeked Bee-eater in Scilly: a new British bird. Br Birds 45: 225-227.

Roberts, T J 1991. The birds of Pakistan 1. Karachi.

Rogers, M & Rarities Committee 1990. Report on rare birds in Great Britain in 1989. Br Birds 83: 439-496.

Sultana, J, Gauci, C & Beaman, M 1982. A new guide to the birds of Malta. Valletta.

Enno B Ebels, Lessinglaan 11-2, 3533 AN Utrecht, Netherlands
Jan van der Laan, Marco Polostraat 206-1, 1057 WZ Amsterdam, Netherlands

Dwergarenden bij Leersumse Veld in mei 1992 en bij Keersluisplas in april 1993

Albert J Dees, Edwin P Russer, Hans R Russer, Hein Prinsen & Mark Snethlage

In mei 1992 werd het eerste geval van de Dwergarend *Hieraaetus pennatus* voor Nederland vastgesteld bij het Leersumse Veld, Utrecht. Nog geen jaar later, in april 1993, volgde het tweede geval bij de Keersluisplas, Flevoland. In dit artikel worden beide waarnemingen beschreven.

Leersumse Veld

Op zaterdag 30 mei 1992 was Albert Dees vogels aan het kijken op het Breeveen, een heideveld ten zuidwesten van het Leersumse Veld, Utrecht. Om c 13:00 werd zijn aandacht getrokken door een roofvogel die ten noorden van het Breeveen aan het cirkelen was samen met een Buizerd *Buteo buteo*. De vogel werd even uit het oog verloren maar kort daarna weer boven het Breeveen teruggevonden. Na vaststelling van een aantal belangrijke kenmerken kon AD, die vermoedde met iets bijzonders te maken te hebben, in totaal zes dia's maken, op een afstand van c 200 m. Na c 5 min verdween de vogel in zuidoostelijke richting en werd daarna niet meer teruggezien.

Thuisgekomen meende AD na raadpleging van enkele vogelgidsen dat de vogel een donkere vorm Dwergarend betrof. Na het ontwikkelen van de dia's leken deze de determinatie te ondersteunen. Vanwege de geringe vergroting en de vrij grote afstand bleken de afbeeldingen op de dia's zeer klein te zijn. Drie dia's waren echter zo scherp dat een aantal belangrijke kenmerken op boven- en onderzijde redelijk tot goed zichtbaar was, waarmee de determinatie zeker gesteld kon worden.

Als beheerders van het archief van de Vogelwacht Utrecht ontvingen Edwin Russer en Hans Russer een beschrijving en de dia's van de Dwergarend. ER en HR bevestigden de determinatie en zonden de gegevens door naar de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA), die de waarneming aanvaardde als het eerste geval voor Nederland.

De beschrijving is gebaseerd op de notities en dia's van AD.

GROOTTE & BOUW Ongeveer even groot als Buizerd, waarmee samen cirkelend gezien. Vleugels vrij kort met brede punt. Staart vrij lang en recht afgesneden.
KOP & HALS Lichtbruin.
BOVENDELEN Mantel en rug bruin. Geen witte banen over zijkant mantel vastgesteld of op dia's te zien. Witte vlek boven staart.
ONDERDELEN Borst, buik en flanken donkerbruin. Onderstaartdekveren licht.
BOVENVLEUGEL Armpennen, handpennen en grote vleugeldekveren zeer donker, bijna zwart. Kleine vleugeldekveren kastanjebruin. Middelste vleugeldekveren roomwit, als lichte band over vleugel zichtbaar. Aan voorzijde van vleugels naast kop twee duidelijke witte vlekken ('koplampen').
ONDERVLEUGEL Ondervleugeldekveren donkerbruin. Armpennen en handpennen zwartbruin met lichte doorschijnende binnenste handpennen.
STAART Bovenstaart donkerbruin. Onderstaart vanaf lichte onderstaartdekveren geleidelijk donkerder wordend tot aan geheel donker uiteinde.
NAAKTE DELEN Door grote afstand niet in veld waargenomen noch op dia's zichtbaar.
VLUCHT Rustige vlucht als van arend *Aquila* of buizerd *Buteo*. Vleugels in vlucht enigszins naar voren gehouden met vleugelpunten naar achteren gericht. In glijvlucht vleugels iets naar beneden gebogen.

De combinatie van formaat (ongeveer als Buizerd), relatief lange en recht afgesneden staart, overwegend bruin verenkleed met lichte diagonale baan over de bovenvleugel, lichte onderstaartdekveren, naar het uiteinde toe donker wordende staart en lichte 'koplampen' op de voorvleugel duiden op een donkere vorm Dwergarend (cf Porter et al 1982, Génsbøl 1989, Jonsson 1992). Vanwege het feit dat deze soort niet eerder in Nederland was vastgesteld en gezien de beperkte informatie op de dia's besloot de CDNA om het beschikbare materiaal voor te leggen aan de Finse roofvogelkenner Dick Forsman alvorens een definitieve beslissing te nemen. Na bestudering van dia's en beschrijving

[Dutch Birding 16: 102-105, juni 1994]

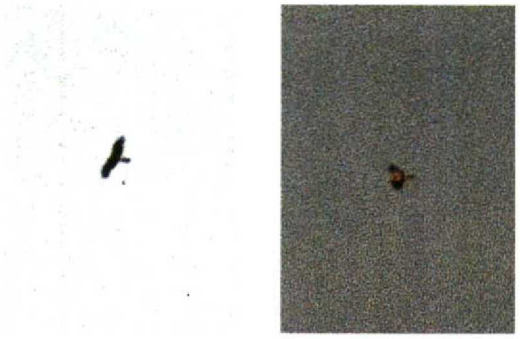

80-81 Dwergarend / Booted Eagle *Hieraaetus pennatus*, donkere vorm, Leersumse Veld, Utrecht, 30 mei 1992 *(Albert J Dees)*

82 Dwergarend / Booted Eagle *Hieraaetus pennatus*, lichte vorm, Keersluisplas, Flevoland, 24 april 1993 *(Hein Prinsen)*

kwam DF tot de volgende reactie: 'Good to see the slides in original. My judgement is mainly based on slides 1, 2 and 4, which show most plumage details and it is: Booted Eagle! The shape of the bird is right for Booted, with longish and square-cut tail and rather short wings with ample tip. The coloration of the upperparts fits perfectly with Booted (upperwing and tail) and from below the pale inner primaries can be seen. Combining all the slides I think you can safely identify the bird as a Booted Eagle, despite the low quality of the slides. The plumage is OK for Booted and all the slides together show the shape of the bird reliably enough to rule out any similarly plumaged Buzzard or Honey Buzzard. In addition the observer has seen the white 'head-lights' at the wing bases, which can not be seen in the slides.'

Op basis van de lange staart zonder dwarsbanden kunnen Buizerd en Wespendief *Pernis apivorus* worden uitgesloten. De recht afgesneden staart en tekening op de bovendelen sluit ook Zwarte Wouw *Milvus migrans* uit. De grootte sluit andere arendsoorten uit, met uitzondering wellicht van een kleine Schreeuwarend *A pomarina* of Bastaardarend *A clanga*, die echter beide een kortere staart hebben en andere tekening op vleugel en staart. De grotere maar qua postuur met Dwergarend vergelijkbare Havikarend *H fasciatus* mist de lichte band over de bovenvleugel en heeft lichtere, grijze armpennen op de ondervleugel. Op grond van de iets afhangende vleugels en de plaats van de lichte tekening in het verenkleed komen ook kiekendieven *Circus* niet in aanmerking, al heeft de tekening van de onderzijde wel iets weg van een vrouwtje of onvolwassen Bruine Kiekendief *C aeruginosus*.

Keersluisplas

Op zaterdag 24 april 1993 installeerden Hein Prinsen en Mark Snethlage zich rond 11:00 bij de Keersluisplas, Flevoland, in de hoop wat trek van roofvogels waar te nemen. Het was rustig weer met een zwakke zuidoostenwind.

Na ongeveer een kwartier zagen zij vanuit het oostnoordoosten boven de Hollandse Hout een 'verdachte' roofvogel die samen met een Buizerd op hen kwam aanvliegen. De kenmerken die in eerste instantie opvielen, terwijl de vogel in vooraanzicht door verrekijker en telescoop werd bekeken, waren de afhangende vleugelpunten, de zwart-wit tekening op de ondervleugel en de lichte kop. Terwijl de vogel naderde, waardoor de onderzijde beter zichtbaar werd, werd aan de hand van het silhouet en het karakteristieke patroon op de onderdelen duidelijk dat het een lichte vorm Dwergarend was. HP en MS schreeuwden dit onmiddelijk door naar vijf andere vogelaars die in de buurt waren. De Dwergarend vloog vervolgens op een hoogte van 80-100 m over de waarnemers heen. HP slaagde erin zes dia's te maken. Boven de Keersluisplas begon de vogel op thermiek te cirkelen waarbij de bovenzijde goed kon worden waargenomen. Deze maakte een nogal bonte indruk door de lichte diagonale baan over het armdeel van de voorvleugel, contrasterend met de donkere pennen en verder bruine bovenvleugel. Na c 5 min zeilde de arend in westzuidwestelijke richting over de Keersluisplas, waar hij nog c 5 min bleef rondcirkelen en nog goed kon worden waargenomen door vier vogelaars die uit observatiehut De Kluut kwamen toegesneld, zodat in totaal 11 waarnemers de vogel hadden gezien voordat deze definitief uit beeld verdween.

Door de CDNA is dit geval aanvaard als het tweede geval voor Nederland.

De beschrijving is gebaseerd op veldnotities en dia's van HP.

GROOTTE & POSTUUR Ongeveer even groot als Buizerd, waarmee direct te vergelijken, met smallere en mogelijk iets langere vleugels, waarvan voor- en achterrand evenwijdig lopend en langere, recht afgesneden staart. Brede duidelijk vooruitstekende kop. Lichaam niet opvallend zwaarder dan bij Buizerd. Vrij zware snavel.

KOP Licht geelbruin, contrasterend met lichte onderdelen.

BOVENDELEN Mantel en rug (donker)bruin met crèmekleurige schouderdekveren. Eveneens crèmekleurige bovenstaartdekveren lichte sikkelvormige vlek vormend op bovenstaart, op bovenste deel van zijstaart 'rondlopend' en ook schuin van onderen zichtbaar. Stuit donker.

ONDERDELEN Borst, buik en onderstaartdekveren roomwit.

BOVENVLEUGEL Voorvleugel bruin. Grote dekveren, arm- en handpennen donkerbruin tot zwart. Middelste vleugeldekveren crèmekleurig, contrasterende diagonale baan (vanaf lichaam schuin naar voren lopend) over armdeel van vleugel vormend. 'Koplampen' op voorrand van vleugel niet opgemerkt en op dia's niet zichtbaar.

ONDERVLEUGEL Tweekleurig. Achterrand zwart, c 1/3 deel van vleugel breed. Handpennen zwart, binnenste (drie?) handpennen iets lichter venster vormend. Armpennen donkerbruin tot zwart. Bases van buitenste armpennen donkere wig in witachtige ondervleugeldekveren vormend. Toppen van armpennen licht doorschijnend, smalle en wazige witte achterrand vormend.

STAART Donkergrijsbruin met iets donkerdere eindband. Toppen van staartpennen doorschijnend wit.

NAAKTE DELEN Snavel op dia geelachtig lijkend, waarschijnlijk effect van zonlicht.

VLUCHT Glijvlucht met horizontaal gehouden vleugels met afhangende achterwaarts gehouden vleugelpunten. Tijdens cirkelen vleugels niet boven lichaam uitstekend.

SLEET & RUI Geen sleet of rui zichtbaar.

Op grond van de zwart-wit tekening op de ondervleugel en het ontbreken van polsvlekken in combinatie met grootte, postuur (met name de vrij lange recht afgesneden staart), lichte diagonale baan over de voorvleugel, brede lichtbruine kop en naar het uiteinde toe donker wordende staart zonder dwarsbanden kon de vogel eenvoudig als lichte vorm Dwergarend gedetermineerd worden, temeer omdat de meeste aanwezige waarnemers deze soort al kenden uit Zuideuropa. Vergeleken met het geval van Leersum leverde de determinatie aanzienlijk minder problemen op omdat Dwergarenden van de lichte vorm vrijwel onmiskenbaar zijn, in tegenstelling tot de wat minder uitgesproken getekende donkere vorm en vanwege het feit dat de afbeelding op de dia's aanmerkelijk groter was. Andere roofvogels, waaronder 'suggestief' getekende Buizerds, konden worden uitgesloten op grond van zowel structurele kenmerken als de tekening van het verenkleed. Een verschil met de beschrijving van de vogel van Leersum is dat bij die vogel de vleugels 'vrij kort met brede top' worden genoemd en bij de vogel van de Knardijk 'smaller en mogelijk iets langer dan bij Buizerd'. Vergeleken met Buizerd zijn de vleugels bij een Dwergarend verhoudingsgewijs iets langer. Door de vrij brede vleugelpunt en de wat ingetrokken houding van de vleugels tijdens het zweven kunnen de vleugels echter ook vrij kort lijken (Jonsson 1992).

Voorkomen en verspreiding

De Dwergarend is een redelijk algemene broedvogel in Spanje, delen van Frankrijk (noordelijk tot vlak onder de Belgische grens), Noordwest-afrika, delen van Oosteuropa, de Balkan, Turkije, en delen van de GOS-landen ten noorden en oosten van de Zwarte Zee via Kazachstan oostelijk tot Noord-India en Centraal-Siberië. In het centrale deel van het gebied ten noorden van de Middellandse Zee ontbreekt de soort als broedvogel. In Zuid-Afrika bevindt zich een afzonderlijke broedpopulatie. De soort overwintert in Afrika ten zuiden van de Sahara, met uitzondering van de residente populatie op Menorca (Balearen) en incidentele overwinteraars rondom de Middellandse Zee. De wegtrek vindt hoofdzakelijk plaats in september en vogels keren terug in maart-april (Cramp 1980, Jonsson 1992). In Europa is de lichte vorm overwegend algemener dan de donkere (verhouding c 7:3) maar in Rusland is de verhouding meer in evenwicht (Cramp 1980).

Als dwaalgast is de soort in Europa vastgesteld in België, Cyprus, Denemarken, Duitsland, Finland, Italië, Malta, Zweden en Zwitserland (Cramp 1980, Génsbøl 1989). Twee gevallen die enige tijd op de Nederlandse avifaunistische lijst hebben gestaan (Oostvoorne, Zuidholland, 1974, en Kerkrade, Limburg, 1979) zijn bij de herziening van deze lijst niet langer acceptabel gebleken (van IJzendoorn & de Heer 1985).

Op grond van bovengenoemde waarnemingen ten noorden van de broedgebieden, het trekgedrag en de relatieve nabijheid van een deel van het broedgebied was het te verwachten dat deze soort ooit als dwaalgast in Nederland zou worden vastgesteld. Dat het tweede geval zo snel volgde op het eerste was opmerkelijk.

Dankzegging
Wij willen Arnoud van den Berg, Enno Ebels en Klaas Eigenhuis danken voor hun raadgevingen en hun hulp bij het tot stand komen van dit artikel, Dick Forsman voor het bestuderen van het materiaal van de vogel van het Leersumse Veld en René Pop voor zijn pogingen de dia's zo goed mogelijk uit te vergroten.

Summary
BOOTED EAGLES AT LEERSUMSE VELD IN MAY 1992 AND AT KEERSLUISPLAS IN APRIL 1993 On 30 May 1992, a dark morph Booted Eagle *Hieraaetus pennatus* was observed and photographed by a single observer over the Leersumse Veld, Utrecht. Despite the poor quality of the slides, they proved to be conclusive to establish the identity of the bird, together with the written description. Identification was based on: size (as Buzzard *Buteo buteo*); longish, square-cut tail; shortish wings with ample tip; pale diagonal on forewing; paler tail, darkening to the tip; pale uppertail-patch; pale 'headlights' on wingbends; and pale inner primaries. This observation constitutes the first accepted record for the Netherlands.

Within a year from the first record the second Booted Eagle, a pale morph, was observed and photographed in flight over the Keersluisplas, Flevoland, on 24 April 1993; it was seen by 11 observers. Identification was straightforward, because of size (as Buzzard); longish, square-cut tail; two-toned black-and-white underwing; pale creamy-white underparts; contrasting yellow-brown head; dark upperparts with pale diagonal on forewing; pale mantle patches; pale uppertail-patch; and darkish tail, gradually darkening towards the tip.

Verwijzingen
Cramp, S 1980. The birds of the Western Palearctic 2. Oxford.
Génsbøl, B 1989. Collins photo guide to the birds of prey of Britain and Europe, North Africa and the Middle East. Herziene uitgave. Londen.
Jonsson, L 1992. Birds of Europe with North Africa and the Middle East. Londen.
Porter, R F, Christensen, S, Nielsen, B P & Willis, I 1982. Vliegbeelden van Europese roofvogels. Baarn.
van IJzendoorn, E J & de Heer, P 1985. Herziening van de Nederlandse Avifaunistische Lijst. Limosa 58: 65-72.

Albert J Dees, Willem van Abcoudelaan 44, 3971 AB Driebergen, Nederland
Hein Prinsen, Johan Willem Frisostraat 20, 3583 JT Utrecht, Nederland
Edwin P Russer, Bisonspoor 230, 3605 JL Maarssen, Nederland
Hans R Russer, Duivenkamp 282, 3607 AN Maarssen, Nederland
Mark Snethlage, Willem de Zwijgerstraat 1, 3583 HA Utrecht, Nederland

Corrigendum

In het artikel over twee Roodoogvireo's *Vireo olivaceus* op Vlieland, Friesland, in september en oktober 1991 (Dutch Birding 16: 64-66, 1994) is helaas een verkeerde foto afgedrukt. De op plaat 45 afgebeelde vogel betreft niet de Roodoogvireo van 24 september 1991 maar een Noordse Boszanger *Phylloscopus borealis* die eveneens op Vlieland door Kees Terpstra werd gevangen en gefotografeerd op 19 september 1989. De bedoelde foto van de Roodoogvireo drukken wij hierbij alsnog af.

Wij bieden voor deze betreurenswaardige vergissing onze verontschuldigingen aan. REDACTIE

In the paper on two Red-eyed Vireos *Vireo olivaceus* on Vlieland, Friesland, in September and October 1991 (Dutch Birding 16: 64-66, 1994), unfortunately, a wrong photograph was printed. Plate 45 does not show the Red-eyed Vireo of 24 September 1991 but an Arctic Warbler *Phylloscopus borealis* which was also trapped and photographed on Vlieland by Kees Terpstra on 19 September 1989. The Red-eyed Vireo photograph is printed here.

We apologize for this regrettable mistake. EDITORS

83 Roodoogvireo / Red-eyed Vireo *Vireo olivaceus*, Vlieland, Friesland, 24 september 1991 *(Kees Terpstra)*

Roze Pelikanen in Nederland in november 1987-februari 1988 en mei 1990

Jan Zwaaneveld & Enno B Ebels

Van 9 tot 13 november 1987 verbleef een adulte Roze Pelikaan *Pelecanus onocrotalus* in weilanden nabij Havelte, Drenthe. Aanvankelijk veroorzaakte het verblijf weinig beroering onder vogelend Nederland maar na enige tijd besloten veel mensen toch een kijkje te nemen. Op de eerste dag van een massale 'twitch', 14 november, bleek de vogel echter verdwenen te zijn. Op 29 november dook vermoedelijk dezelfde vogel op in de kleiputten in de Meinerswijk bij Elden, direct ten zuiden van Arnhem, Gelderland. Hier konden veel vogelaars de pelikaan alsnog te zien krijgen. Na 13 december werd de vogel hier niet meer gezien maar wel weer van 5 januari tot 7 februari 1988. Voor een uitvoerige beschrijving van de waarneming bij Elden wordt verwezen naar Lensink (1988). Op 8 februari 1988 werd tenslotte een adulte Roze Pelikaan vliegend waargenomen boven Valkenburg, Limburg. Naast bovengenoemde door de CDNA aanvaarde waarnemingen waren er meldingen op andere data (waaronder eerdere en latere data) en andere plaatsen in Drenthe, Friesland, Gelderland en Limburg. Voor een overzicht van alle meldingen wordt verwezen naar van der Burg et al (1988). Volgens een artikel (met foto) in de Arnhemse Courant van vrijdag 27 november bevond zich eerder in die week een exemplaar in een vijver aan de Veerpolderstraat in een nieuwbouwwijk in Arnhem-Zuid, vlak bij de Meinerswijk.

Op 6 mei 1990, na een ochtend vogelen bij de Oostvaardersplassen, Flevoland, gingen René Lieverse, Sander Lieverse, Koert Mulder en Jan Zwaaneveld om 13:30 zitten langs de Knardijk bij de Keersluisplas, Flevoland, in de hoop nog wat doortrekkende roofvogels te zien. Om 13:45 richtte JZ zijn telescoop op een grote vogel die hoog zwevend vanuit het zuiden de Keersluisplas naderde. Groot was de verbazing en het enthousiasme toen de vogel een Roze Pelikaan bleek te zijn. JK waarschuwde direct zijn metgezellen en enkele andere aanwezige vogelaars die de vogel allemaal zagen. Terwijl de vogel op c 500 m afstand begon te cirkelen boven de Keersluisplas en aanstalten maakte om te gaan landen, arriveerden Max Berlijn, Enno Ebels, Ted Hoogendoorn, Gerard Steinhaus en enkele anderen. Om 13:55 landde de pelikaan op het grasland aan de overzijde van de Keersluisplas waar hij door de afstand en door de warmtetrilling slecht te zien was. Enkele vogelaars, waaronder EE en TH, zagen de vogel daarna nog op grote afstand vanaf de Praamweg op het land zitten. Doordat de pelikaan minutenlang boven de Keersluisplas cirkelde, was deze (hoewel van respectabele afstand) in vlucht van alle kanten goed te bekijken.

De gevallen van Havelte, Elden en Valkenburg werden te zamen aanvaard als eerste geval voor Nederland; de CDNA vond onvoldoende aanwijzingen dat er meer dan één Roze Pelikaan in deze periode in Nederland heeft verbleven. De waarneming in Flevoland is aanvaard als het tweede geval voor Nederland.

Havelte/Elden/Valkenburg

De beschrijving is gebaseerd op notities van Rob Lensink op 1 december en van Enno Ebels op 12 december en op foto's van Leo Boon uit november.

GROOTTE & POSTUUR In zit als zwaan *Cygnus* of grote gans *Anser*. Indien ineengedoken kleiner lijkend. In vlucht als ooievaar *Ciconia* of groter met hals ingetrokken en poten niet voorbij staart stekend.
KOP & HALS Wit, met spoor van witte kuif op achterkop en roze gloed op voorhoofd.
BOVENDELEN Vuilwit.
ONDERDELEN Vuilwit, borst met vage roze gloed.
VLEUGEL Bovenvleugel wit, met geheel zwarte hand- en buitenste armpennen. Binnenste armpennen 'vager' zwart getekend. Ondervleugel wit met zwarte hand- en armpennen, zwarte band vormend tot op binnenste armpennen.
STAART Wit.
NAAKTE DELEN Bovensnavel roze-oranje, naar basis toe grijs. Keelzak okergeel met bruine zweem. Poot vleeskleurig tot oranje. Oog donker. Naakte huid rondom oog licht rozegrijs. Poten ongeringd.

[*Dutch Birding* 16: 106-110, juni 1994]

RUI & SLEET Verenkleed gaaf maar armpennen smaller en gesleten lijkend. Enkele hand- en armpennen niet geheel volgroeid (RL).
GEDRAG Meestal in weiland (Havelte) of aan rand van kleiputten (Elden) verblijvend. Foeragerend op vis. Soms benaderbaar tot op c 50 m, meestal op afstand van meer dan 100 m opvliegend.

Flevoland
GROOTTE & BOUW Typische pelikaan: in vlucht zeer groot, zwaar gebouwd met brede sterk 'gevingerde' vleugels. Met ingetrokken hals (in S-vorm) vliegend. Kop duidelijk hoger gehouden dan lichaam. Snavel groot, lang en met keelzak, tijdens vlucht schuin naar beneden gehouden. Tijdens zweefvlucht vleugels vrijwel stil en vlak gehouden, met iets naar boven gebogen handpennen. Poten in vlucht niet voorbij staart uitstekend. In zit ongeveer tweemaal zo 'zwaar' overkomend als nabije Blauwe Reigers *Ardea cinerea*.
KOP & HALS Wit, met afhangende witte kuif op achterkop.
BOVENDELEN Wit.
ONDERDELEN Wit.
VLEUGEL Bovenvleugel wit, met geheel zwarte hand- en buitenste armpennen; meer vlekkerig en 'vervagend' naar binnenste armpennen toe. Ondervleugel wit met zwarte hand- en armpennen, zwarte band van c halve vleugel breed vormend tot op binnenste armpennen.
STAART Wit.
NAAKTE DELEN Snavel vrij licht lijkend, althans niet duidelijk afstekend. Af en toe geel of gelig 'oplichtend', afhankelijk van lichtval (ook in vlucht zichtbaar); vanwege afstand kleur niet met zekerheid vastgesteld. Poot niet gezien.
RUI & SLEET Linkervleugel enkele armpennen of binnenste handpennen missend.

Determinatie
De vogel van 1987-88 kon eenvoudig gedetermineerd worden op grond van het zwart-wit patroon op boven- en ondervleugel, de roze gloed op de borst, de kleur van de snavel en de kleur en vorm van de naakte huid rondom het oog. De vogel van Flevoland werd op grond van de zwarte kleur van de hand- en armpennen op boven- en ondervleugel, het overigens witte verenkleed en de afhangende witte kuif als adulte Roze Pelikaan gedetermineerd. De enige andere in Europa broedende pelikaan, de Kroeskoppelikaan *P crispus*, heeft in adult kleed alleen aan de bovenzijde van de vleugel zwarte hand- en armpennen. De ondervleugel is bij deze soort licht met alleen aan de toppen van hand- en armpennen enig zwart. De kleur van de snavel en de vorm en kleur van de naakte huid rond het oog zijn anders dan bij Roze Pelikaan en de kuif is korter en rommeliger. De Kleine Pelikaan *P rufescens*, waarvan in Europa soms (naar meestal wordt aangenomen ontsnapte) exemplaren worden gezien, kan worden uitgesloten op grond van het kleine formaat, de roze kleur van de rug (vooral in vlucht zichtbaar) en de grijze staart. Bovendien maakt vergeleken met Roze Pelikaan het hele verenkleed van Kleine Pelikaan een grijzere indruk; de zwart-wit tekening op boven- en ondervleugel is veel minder contrastrijk. Van dichtbij zijn de brede witte oogring (aan de voorzijde begrensd door een donkere vlek) en de bleekroze snavel met oranje nagel kenmerkend.

Er zijn nog drie andere 'zwart-witte' pelikaansoorten die mogelijk in gevangenschap worden gehouden en als ontsnapte vogels in Nederland zouden kunnen opduiken. De Witte Pelikaan *P erythrorhynchos* (uit Noord- en Middenamerika) kan worden uitgesloten op grond van de zwarte tekening op de ondervleugel die bij deze soort slechts doorloopt tot op de buitenste armpennen; de Grijze Pelikaan *P philippensis* (uit Oostazië) heeft op de ondervleugel alleen enig zwart aan de toppen van de slagpennen, de rest van de vleugel is grijs; en de Australische Pelikaan *P conspicillatus* heeft een volkomen afwijkende vleugeltekening: de vleugels zijn zwart met een ovale witte plek rond de bases van de handpennen (cf Harrison 1985).

Voorkomen in Nederland
Het geval uit 1987-88 betrof aanvankelijk het eerste aanvaarde geval voor Nederland. Naar aanleiding van deze waarneming werd echter een geval van 12 september tot 25 oktober 1974 te Bloemendaal, Noordholland, alsnog ingediend en aanvaard als eerste geval voor Nederland (cf Blankert et al 1988); het was een adulte vogel die onder andere ook in Spaarnwoude, Noordholland, werd gezien en waarvan een vluchtfoto in het Haarlems Dagblad werd gepubliceerd (Arnoud van den Berg pers meded). De vogel van Flevoland betrof derhalve aanvankelijk het derde geval. Recent zijn alle gevallen opnieuw door de CDNA behandeld en is het geval van Bloemendaal van de Nederlandse lijst afgevoerd omdat de geringe schuwheid van de vogel en plaats van waarneming in de bebouwde kom waar hij steeds terugkeerde in een visrijke vijver van het Wildhoefplantsoen (Arnoud van den Berg pers meded) sterke aanwijzingen vormden voor een herkomst uit gevangenschap (Gerard Steinhaus pers meded). Hoewel bij de beide andere gevallen niet is uit te sluiten dat het om ontsnapte vogels ging, concludeerde de CDNA dat hiervoor onvoldoende overtuigende aan-

wijzingen waren (Gerard Steinhaus pers meded). Gezien het verblijf van de vogel uit 1987-88 in een vijver in een nieuwbouwwijk zou men bij dat laatste naar onze mening wel enkele vraagtekens kunnen zetten. Mogelijk speelde hier het tijdelijk gebrek aan open water door invallende vorst echter een rol; dit was voor de CDNA reden de ongebruikelijke plaats van waarneming bij dit geval niet te zwaar te laten wegen (Gerard Steinhaus pers meded). De vogel was volgens het artikel in de Arnhemse Courant in ieder geval niet ontsnapt uit Burgers Dierenpark in Arnhem; ook uit het Noorderdierenpark in Emmen, Drenthe, werd in november geen Roze Pelikaan vermist (Bert de Bruin pers meded).

Het is niet uitgesloten dat dezelfde vogel eerder door Noordeuropa heeft gezworven: van 2-20 oktober 1987 verbleef minimaal één exemplaar ('presumed escape') op drie plaatsen in Zuid-Zweden (Elmberg 1990, Johan Elmberg in litt). Deze vogel bewoog zich van noord naar zuid en werd het laatst gezien op 19-20 oktober bij de uiterste zuidpunt van Zweden. Op 27 oktober werd een Deens geval vastgesteld te Dovnsklint, Langeland (Anonymus 1988). Kort na de waarneming bij Valkenburg werd op 11 en 12 februari 1988 een pelikaan, waarschijnlijk een Roze, gezien en gefotografeerd bij Wittlich, Trier, Duitsland (Karl-Heinz Heyne in litt).

Door de revisie van het geval van Bloemendaal staat het geval van 1987-88 nu als eerste aanvaarde geval geregistreerd en dat van 1990 als tweede.

De waarneming van Flevoland past wellicht het beste in het patroon van waarnemingen dat men van een wilde vogel zou verwachten, namelijk als 'doorschieten' van een vogel die uit Afrika terugkeert naar Zuidoosteuropa. Het fraaie weer met zuidoostelijke wind tijdens deze waarneming vergroot de geloofwaardigheid van het geval als wilde vogel, evenals het feit dat in 1990 tenminste 12 gevallen werden gemeld in Frankrijk, twee in Spanje en minstens drie in Polen (Dubois & Yésou 1991, Eduardo de Juana in litt, Tadeusz Stawarczyk in litt). Waarnemingen in het late najaar en met name de winter lijken wellicht minder voor de hand te liggen. Het afdwalen van vogels in het najaar (het vertrek uit de broedgebieden in de Donau-delta vindt plaats van september tot begin november) kan echter leiden tot het uitzwerven van vogels in noordelijke richting. Verder staan andere soorten uit overeenkomstige broedgebieden juist bekend als dwaalgasten naar Westeuropa in het late najaar of de winter, zoals Zwarte Ibis *Plegadis falcinellus* en Kleine Trap *Tetrax tetrax*. Onze kennis van de potenties van Roze Pelikanen (en andere pelikanen) om als dwaalgast Westeuropa te bereiken schiet (nog) tekort om een duidelijk oordeel te vellen over wat wel en niet goede perioden zijn om eventuele wilde vogels te verwachten.

Voorkomen elders in Europa

De dichtstbijzijnde broedgebieden van de Roze Pelikaan zijn gelegen in Roemenië, Griekenland en Turkije. Deze vogels overwinterden in het begin van de 20e eeuw nog in de Nijldelta, Egypte. Daar zijn ze echter door grootschalige ontwikkeling van het gebied inmiddels verdwenen en aangenomen wordt dat ze nu verder zuidelijk overwinteren, mogelijk langs de kusten van de Rode Zee, in tropisch Oost-Centraalafrika of in Zuid-Soedan. Het precieze huidige overwinteringsgebied van de 70-80 000 Palearctische Roze Pelikanen is niet bekend maar het zeer uitgestrekte Sudd in Zuid-Soedan is wellicht het meest waarschijnlijke (Crivelli et al 1991). In maart-april keren de meeste vogels terug naar de broedgebieden (Cramp & Simmons 1977).

In veel West- en Noordeuropese landen zijn pelikanen vastgesteld maar de behandeling per land verschilt nogal. In Duitsland worden waarnemingen van zowel Roze als Kroeskoppelikaan wel als volwaardige gevallen opgenomen in het jaarverslag van de Duitse zeldzaamhedencommissie maar er wordt bij vermeld dat aangenomen wordt dat alle gevallen vrijwel zeker op onstnapte vogels betrekking hebben, met uitzondering van oude waarnemingen van groepen die zeker als wild worden beschouwd (cf Niethammer 1938). In Finland zijn twee voorjaarsgevallen bekend van Roze Pelikaan (beide geschoten) uit 1839 en 1925 ('considered possible escapes') (Hannu Jännes in litt). In Frankrijk staan oude gevallen van Roze Pelikaan geregistreerd onder de categorie 'soorten van wilde herkomst' omdat bij deze gevallen aan een wilde herkomst niet getwijfeld wordt. De laatste waarneming van 'onverdachte' vogels betreft een groep van 12 in mei of juni 1865 in de Camargue. Meer recente waarnemingen en de drie gevallen van Kroeskoppelikaan staan geregistreerd onder 'soorten waarvan een wilde herkomst twijfelachtig is' (Dubois & Yésou 1991). In Groot-Brittannië staan zowel Roze als Kroeskoppelikaan op de lijst van 'Categorie D-soorten', als zijnde waarschijnlijk uit gevangenschap ontsnapt (Dymond et al 1989). In Noorwegen zijn tot 1990 één geval van de Roze Pelikaan uit juli 1974 en maar liefst zes gevallen van de Kroeskoppelikaan, uit 1976-78

(minstens twee vogels), aanvaard. Hoewel de gevallen aanvaard zijn voor de Noorse A-lijst is de herkomst onzeker. Een zeker ontsnapte Kroeskoppelikaan werd in 1973 gezien (Andrew Clarke in litt). In Polen zijn tot en met 1990 ruim 40 Roze Pelikanen gezien, in de vorige eeuw vooral in het najaar maar in de laatste decennia vooral in het voorjaar, met een piek in mei. In de zomer van 1990 werden in Zuid-Polen minstens drie gevallen vastgesteld. Aangenomen wordt dat alle gevallen (van alle drie in Polen vastgestelde soorten pelikanen) op wilde vogels betrekking hebben (Tadeusz Stawarczyk in litt). In 1990 werd de eerste Kroeskoppelikaan voor Polen gedocumenteerd (Tadeusz Stawarczyk in litt). In Spanje zijn c 12 gevallen van pelikanen bekend, vermoedelijk alle van Roze Pelikaan. Twee gevallen betreffen met zekerheid ontsnapte vogels, de andere gevallen kunnen op wilde vogels betrekking hebben. In 1990 werden drie gevallen gemeld van tenminste twee verschillende individuen (Eduardo de Juana in litt). In Zweden zijn vier gevallen van de Roze Pelikaan bekend uit de vorige eeuw en twee uit deze eeuw, waaronder de eerder genoemde drie waarnemingen van één vogel in het najaar van 1987. De Zweedse zeldzaamhedencommissie beschouwt geen van de gevallen als van wilde herkomst en de soort staat niet op de officiële Zweedse lijst. Andere soorten pelikanen zijn in Zweden tot 1990 niet waargenomen (Johan Elmberg in litt). In Zwitserland is één geval van de Roze Pelikaan uit deze eeuw bekend, van 14 juni 1902 op het Lago Maggiore (Winkler 1987, Niklaus Zbinden in litt). Dat wilde pelikanen vroeger in Zwitserland voorkwamen bewijst de waarneming op 8 juli 1768 van 130 ongedetermineerde pelikanen (vermoedelijk Roze) die vanuit de Zwitserse bergen neerstreken op het Bodenmeer bij Lindau, Oostenrijk (Winkler 1987). Ook in Zuid-Duitsland, Oostenrijk (Neusiedlersee) en Hongarije werden in de 17e en 18e eeuw met enige regelmatig groepjes pelikanen gezien (Bauer & Glutz von Blotzheim 1966).

Op grond van bovenstaande gegevens lijkt het (nog steeds) zeer goed mogelijk dat incidenteel wilde Roze Pelikanen afdwalen naar Westeuropa. Gezien de sterk teruggelopen broedpopulatie is de kans op (met name groepjes) zwervende vogels echter weliswaar aanzienlijk kleiner geworden maar daartegenover staat dat de toegenomen waarnemersintensiteit kan bijdragen aan een toename van het aantal meldingen. Hoewel ontsnapte vogels zeker verantwoordelijk kunnen zijn voor recente gevallen in Westeuropa, achten wij het raadzaam gevallen in deze streken in principe serieus te nemen als dwaalgast en alleen in evidente gevallen van niet-wilde herkomst waarnemingen af te wijzen.

84 Roze Pelikaan / White Pelican *Pelecanus onocrotalus*, Havelte, Drenthe, november 1987 *(Leo J R Boon)*

Van de eeuwen geleden in Nederland (en ook in Denemarken, Duitsland en Engeland) voorkomende Kroeskoppelikaan (cf Hatting 1963, Kraak 1978, van Mensch 1978, Clason & Prummel 1979, Anneke Clason in litt) bestaan in Nederland diverse meldingen waarvan er echter geen voldoende werd gedocumenteerd voor aanvaarding van de determinatie (CDNA in litt). Bij deze soort is de kans dat wilde vogels Westeuropa bereiken veel kleiner dan bij de Roze Pelikaan omdat de Europese en Westaziatische broedpopulatie tegenwoordig niet meer dan enige 100en paren omvat en omdat deze soort minder trek- en zwerfgedrag vertoont dan de Roze Pelikaan (cf Bauer & Glutz von Blotzheim 1966).

De Kleine Pelikaan wordt in sommige Westeuropese landen als uit gevangenschap ontsnapt en in andere als dwaalgast beschouwd (eg, cf Bundesdeutsche Seltenheitenausschuß 1991). Van deze soort bestaan in Nederland twee goed gedocumenteerde gevallen: Lauwersmeer, Groningen, 22 tot eind september 1989 en Nuldernauw, Gelderland/Flevoland, 25-29 oktober 1990 (cf van den Berg et al 1992). Van het laatste geval is de determinatie aanvaard, het eerste geval is (nog) niet ingediend bij de CDNA. De CDNA (in litt) neemt aan dat alle gevallen betrekking hebben op ontsnapte exemplaren. Een evident ontsnapte Kleine Pelikaan (tam en met één sterk gehavende vleugel) bevond zich in

oktober-november 1993 bij Aalsmeer, Noordholland (Dutch Birding 15: 275, 1993; Enno Ebels pers obs). De laatste jaren is deze soort onder andere vastgesteld in Denemarken, Duitsland, Engeland, Frankrijk, Oostenrijk, Polen en Spanje.

Dankzegging

Wij bedanken Peter Barthel, Andrew Clarke, Anneke Clason, Philippe Dubois, Johan Elmberg, Karl-Heinz Heyne, Hannu Jännes, Eduardo de Juana, Aart Noorlander, Peter Meininger, Klaus Malling Olsen, Gerald Oreel, Mike Rogers, Tadeusz Stawarczyk en Niklaus Zbinden en anderen voor het leveren van materiaal en gegevens voor dit artikel. Paul Knolle wordt bedankt voor zijn eerdere inspanningen om uit verschillende landen gegevens te verzamelen die bij dit artikel gebruikt konden worden en voor zijn nuttige bijdragen aan dit artikel.

Summary

White Pelicans in the Netherlands in November 1987-February 1988 and May 1990 From 9 November 1987-8 February 1988, a White Pelican *Pelecanus onocrotalus* was seen at three different places in the Netherlands (Havelte, Drenthe; Elden, Gelderland; and Valkenburg, Limburg). On 5 May 1990, a White Pelican was observed at the Keersluisplas, Flevoland. Both records have been accepted by the Dutch rarities committee (CDNA). A previously accepted record from Bloemendaal, Noordholland, from 12 September-25 October 1974 has been rejected after review because of the bird's relative tameness and its visits to a suburban pond. Identification was based on upperwing and underwing pattern and bare part coloration. The occurrence of White Pelican and other pelican species (Dalmatian *P crispus* and Pink-backed *P rufescens*) in various European countries is discussed. It is concluded that genuine vagrancy to north-western Europe is (still) possible for White Pelican but the escape risk is probably rather high; the chances for genuine vagrancy of Dalmatian and Pink-backed Pelican are considered much lower. The authors advise to treat every reported pelican as a possible vagrant and stress the importance of documenting records. Identification should be made carefully because in many cases in the past pelicans have been misidentified or insufficiently documented.

Verwijzingen

Anonymus 1988. European news. Br Birds 81: 330-340.

Bauer, K M & Glutz von Blotzheim, U N 1966. Handbuch der Vögel Mitteleuropas 1. Frankfurt am Main.

van den Berg, A B, de By, R A & CDNA 1992. Rare birds in the Netherlands in 1990. Dutch Birding 14: 73-90.

Blankert, J J, de By, R A & CDNA 1988. Rare birds in the Netherlands in 1987. Dutch Birding 10: 167-177.

Bundesdeutsche Seltenheitenausschuß 1991. Seltene Vogelarten in der Bundesrepublik Deutschland 1989. Limicola 5: 186-220.

van der Burg, E, van Dongen, R M, Driessens, G & de Rouw, P W W 1988. Recente meldingen. Dutch Birding 10: 36-44, 102-108.

Clason, A T & Prummel, W 1978. Een glimp van de Nederlandse avifauna uit het verleden. Vogeljaar 26: 209-217.

Cramp, S & Simmons, K E L 1977. The birds of the Western Palearctic 1. Oxford.

Crivelli, A J, Leshem, Y, Mitchev, T & Jerrentrup, H 1991. Where do Palearctic Great White Pelicans (*Pelecanus onocrotalus*) presently overwinter? Rev Ecol (Terre Vie) 46: 145-171.

Dubois, P J & Yésou, P 1991. Les oiseaux rares en France. Chabaud.

Dymond, J N, Fraser, P A & Gantlett, S J M 1990. Rare birds in Britain and Ireland. Calton.

Elmberg, J 1990. Sällsynta fåglar i Sverige 1989. Vår Fägelvärld 49: 463-480.

Harrison, P 1985. Seabirds: an identification guide. Second edition. Londen.

Hatting, T 1963. On subfossil finds of Dalmatian Pelican (*Pelecanus crispus* Bruch) from Denmark. Vidensk Medd fra Dansk naturh Foren 125: 337-351.

Kraak, W K 1979. De Kroeskoppelikaan in Nederland in de Romeinse tijd. Vogeljaar 27: 293.

Lensink, R 1988. Rose Pelikaan bij Arnhem. Vlerk 5: 67-70.

van Mensch, P J A 1978. Archeologie en vogels. Vogeljaar 26: 219-223.

Niethammer, G 1938. Handbuch der Deutschen Vogelkunde 2. Leipzig.

Winkler, R 1987. Avifauna der Schweiz, eine kommentierte Artenliste II. Non-Passeriformes. Ornithol Beob, Beiheft 6.

Jan Zwaaneveld, Mesdaglaan 11, 2182 SB Hillegom, Nederland
Enno B Ebels, Lessinglaan 11-2, 3533 AN Utrecht, Nederland

Species concepts and systematics

C J Hazevoet

There appears to exist a widespread notion among naturalists that the 'species' is the basal evolutionary unit, and that it is at the 'species' level that evolution is manifested most clearly – it is the 'species' that speciates, or rather, is speciated. Therefore, we may ask what exactly is this entity commonly called a 'species'?

The biological species concept

Under the biological or Mayrian species concept (BSC)[1] species are defined as "groups of actually or potentially interbreeding natural populations which are reproductively isolated from other such groups" (Mayr 1942)[2]. Variations on this definition have appeared from time to time (Mayr 1970, 1963, 1969, 1982, Mayr & Ashlock 1991). Thus, the BSC asks the systematist to evaluate whether individuals from presumably closely related allopatric populations are potentially able to interbreed. This, in practice, can almost never be tested in nature and consequently a decision of this sort can only be taken subjectively. Mayr (1942) noted that the BSC was designed to apply only to sexually reproducing organisms existing sympatrically and Mayr & Short (1970) stated that "the BSC has a meaning only for populations that coexist or are contiguous in space and time; here it is self-operationally defined and it is only here that its application is truly important". In such a contiguous situation, however, the same conclusions would probably be drawn under *any* species concept. Thus, the BSC is essentially a one-dimensional idea which may function well in your backyard but runs into operational difficulties when factors as time and space become involved.

Most biologists would call a population that has evolved one or more apomorphous (derived) characters a 'unit of evolution', as the primary characteristic of evolution (ie, the evolutionary modification of primitive characters) is satisfied. There is no consistent or predictable relationship between the level or quality of phenotypic or genotypic differences and reproductive isolation (eg, Ayala 1982). This immediately raises the question whether or not biological species are evolutionary units. The answer must obviously be, 'May be yes, may be no'. The polytypic biological species represents, in fact, a potpourri of possibilities: *1* it may indeed be equivalent to a single evolutionary unit; *2* it may comprise two or more of such units; or *3* it may contain a collection of evolutionary units each of which is, for one reason or the other, not considered worthy of specific rank.

As a consequence, it will not be hard to find polytypic biological species that are actually polyphyletic or paraphyletic. To accept that biological species can be non-monophyletic implies, de facto, admission that biological species are not units of evolution. Consequently, by using biological species in analyses of speciation patterns, history will be obscured. Also, because under the BSC the recognition of pattern is process-dependent, that pattern may not reveal alternative processes.

Much has been written about the so called 'species problem' and many different species concepts have been proposed over the past decades (for reviews see, eg, Cracraft 1989b, Templeton 1989, Sluys 1991). Most of these are, however, modifications of the BSC, designed to circumvent the BSC's inherent problems in space and time. Each may serve some purpose when applied to a particular problem in evolutionary biology and each worker may, of course, choose the particular species concept which serves his purpose best. All BSC-derived species concepts are, however, equally process-based as the BSC itself and consequently suffer from the same operational problems. The alleged 'species problem'

1 The BSC has, probably more appropriately, been termed the 'isolation species concept' (Paterson 1985, Lambert et al 1987, Templeton 1989).

2 Undoubtedly, the BSC is the species concept most widely applied in ornithology, but most botanists and many non-ornithological zoologists have either ignored or rejected the BSC.

is primarily the result of the theory-loaden assumptions of the BSC and its derivatives. As noted by Sokal & Crovello (1970), the BSC tries "to bring organic diversity into an order conforming to an abstract ideal".

The phylogenetic species concept

The definition of a species under the phylogenetic species concept (PSC) is straightforward: "A species is the smallest diagnosable cluster of individual organisms within which there is a parental pattern of ancestry and descent" (Cracraft 1983, 1987). More or less similar definitions have recently been proposed by Nixon & Wheeler (1990, 1992) and Sluys (1991). Thus, phylogenetic species are irreducible, terminal (basal) taxa that can not be subdivided into smaller groups that are themselves discrete, diagnosably distinct taxa. A phylogenetic species can, by definition, never be non-monophyletic (except through unintended error). In contrast to the BSC, the PSC does not use data on observed or presumed reproductive isolation to define species but strictly recognizes them in terms of being diagnosably distinct taxa. This is not to say that reproductive isolation is an uninteresting phenomenon, but only that under the PSC reproductive isolation is thought to be of little, if any, help in recognizing evolutionary units. Reproductive isolation is not the cause of evolutionary diversity but rather maintains it and it is an incidental by-product of geographical (or ecological) isolation. Interbreeding between individuals of taxonomically differentiated populations merely indicates the existence of one particular symplesiomorphous (shared primitive) character state, viz. genetic compatibility, and does not necessarily indicate a sister taxon relationship. The PSC is concerned with the observable results of history and does not speculate about what might happen or not happen in a hypothetical situation in some distant future. In contrast, such a speculative approach is inherent to the BSC, particularly where allopatric populations are concerned. Because phylogenetic species are irreducible, basal taxa, the PSC provides a better tool for assessing biological diversity and allows for an objective analysis of historical patterns of speciation and thus the phylogeny of taxa. It should be noted that the PSC is no less 'biological' than the Mayrian species concept because diagnosability could be based on any intrinsic attribute.

The objection has sometimes been raised that the PSC leads to 'too many species'. Apart from the fact that there does not seem to exist a theoretical limit to the number of species, many ornithologists do not seem to be aware that the BSC first arose, some 100 years ago, to deal with the overwhelming number of names that had emerged during the 19th century[1]. Many of these names were synonymized or transferred to the newly introduced subspecies category of so called polytypic species. This may have been a useful exercise at the time, but it has ultimately led to an approach in taxonomy in which workers often look for the most 'convenient' classification rather than searching for distinct evolutionary units. Many of such units are often treated as subspecies of a polytypic biological species together with barely distinct geographical races, but subjected to the same hierarchical level through the use of trinomials. Consequently, the BSC has canalized thinking about the historical pattern of biological differentation in a direction where it is merely looked upon as a servant of a given (ie, Linnaean) classification system. Moreover, the fear of 'too many species' seems to be largely unjustified when we also count those names presently given to subspecies – a category in which a significant number of distinct evolutionary units are buried. For example, Cracraft (1992) applied the PSC to the Birds of Paradise Paradisaeidae and as a result postulated 90 phylogenetic species. The number of biological species recognized by traditional workers has been c 40-43 but these were subdivided into 110-115 subspecies. Cracraft (1992) synonymized 35 of the subspecies because no diagnostic characters could be identified. As a result, the total number of names applied in the Paradisaeidae decreased by one third. It is hard to understand why ornithologists should object to, say, c 20 000 phylogenetic species instead of c 9000 biological species. Indeed this appears to be a small price to pay when it offers us a more accurate picture of the units of biological diversity. It seems also highly preferable to a species concept which simply shifts the burden of counting evolutionary diversity to a subspecies catego-

1 The 'polytypic species' only became 'theoretically legitimized' – and named the 'biological species concept' – during the rise of the so-called 'synthetic theory of evolution' and 'new systematics' in the 1940s.

ry comprising a vague potpourri of entities of unclear ontological status. At the risk of labouring the obvious, it should be stressed that the recognition of phylogenetic species has nothing in common with the arbitrary practice of 'splitting' and 'lumping' as often employed by adherents of the BSC. The PSC seeks to distinguish terminal (basal) evolutionary units. If we have any hope of elucidating the phylogeny of biological diversity at the 'species' level, we should start with employing basal evolutionary units as the entities of phylogenetic analyses instead of the taxonomic artifacts of a species concept based on potential interbreeding and created with the primary rationale of simplifying the naming of biological diversity, commonly bringing together paraphyletic taxa under a single species name, and ultimately leading to a gross underestimation of biological diversity. Of course, for the purpose of phylogenetic analysis (ie, the analysis of historical relationships between diagnosably distinct taxa) other non-process-based definitions could do equally well, eg, that by Nelson & Platnick (1981): "Species are simply the smallest detected samples of self-perpetuating organisms that have unique sets of characters".

Readers who wish to become more familiar with the underlying theory and philosophy of species concepts in general, and the PSC in particular, are referred to Eldredge & Cracraft (1980), Cracraft (1983, 1987, 1989ab, 1992), Donoghue (1985), McKitrick & Zink (1988), Lidén & Oxelman (1989), Nixon & Wheeler (1990, 1992), Sluys (1991) and O'Hara (1993). These authors discuss wide-ranging aspects of species concepts and related topics, both theoretical and practical; Cracraft (1983, 1986, 1989a), in particular, deals with speciation patterns in birds.

The ontological status of subspecies

Under the BSC, slight differences in the mean values of various morphometric data are often used to separate subspecies, but such measurements are not considered of great importance for the diagnosis of phylogenetic species, unless the differences are so pronounced as to be interpreted as diagnostic characters. Morphometrics are distance data which can only be used in phenetic clustering; they yield no intrinsic phylogenetic information. The subspecies category has always fulfilled an ambiguous role under the BSC, witness the fruitless and seemingly never ending disputes whether taxa X and Y should be considered 'subspecies' or 'species'. Mayr (1942) wrote that "geographic speciation is thinkable only, if subspecies are incipient species", but at the same time he maintained that "it is, in many cases, entirely dependent upon the judgment of the individual taxonomist how many of these [phenotypically distinct] populations are to be included in one subspecies". Decades later, his view of the subspecies had become rather different: "The primary use of subspecies is as a sorting device in collections, that is as an index to populations that differ from each other 'taxonomically' " (Mayr 1982). Mayr & Ashlock (1991) remarked that every geographically isolated population, regardless of its taxonomic rank, is an incipient species and an important unit of evolution, often sufficiently differentiated to be ranked as a subspecies, but these authors also stated that the subspecies is only a category and not an evolutionary unit. They fail to explain how these two rather different lines of thought are linked to each other. In practice, more often than not, the polytypic biological species represents a mixture of randomly delimited populations within a continuous distribution that show 'some' degree of phenetic variation (ie, traits, not characters) *and* diagnosable distinct evolutionary units. One may rightfully conclude that the subspecies is such a confusing idea that it is, in fact, a meaningless category. More than 35 years ago, Moreau (1957) remarked that continued application of the subspecies concept actually impedes understanding of geographic variation and of faunal diversity and Selander (1971), while struggling with the subspecies category, found that "if the quality of avian systematics at the intraspecific level is to be improved substantially, it will be necessary to discourage the practitioners of impressionistic, typological, and 'intuitive' systematics". Regrettably, it appears that these foresighted views have been largely ignored.

Under the PSC, trinomials can perhaps still serve a minor role in identifying populations within a continuum showing clinal or otherwise geographical variation. However, it should be clearly understood that the geographical limits of such populations will in most cases be entirely arbitrary and do not indicate a distinct evolutionary unit. Nevertheless, it seems inevitable that the use of trinomials will continue to suggest more than is intended, especially among non-systematists. It will, therefore, probably be better to abandon the subspecies category altogether and look for other ways of describing intraspecific variation. Multivariate analysis and computerized contour mapping are among the appropriate

means for the study of intraspecific variation. The goal of such studies should be to establish and study the patterns of intraspecific variation, not merely to differentiate 'subspecies'. A thorough discussion of the investigation (both theoretical and practical) of geographical variation and suggestions for a methodological approach have been presented by Zink & Remsen (1986).

Systematic methodology

In the traditional ('evolutionary') school of systematists, classification is based on a combination of overall (phenetic) similarity and presumed common descent. The methods employed are often unclear and impossible to verify, and conclusions are apparently largely based on *ad hoc* assumptions and 'authority'. In the phylogenetic school of systematists, cladistic methodology is used for analyses of the phylogeny and relationships of taxa. This demands a rigorous character analysis, eg, a clear distinction must be made between synapomorphous (shared derived) and symplesiomorphous (shared primitive) conditions and out-group comparison should be employed in the evaluation of character states (see Hennig 1950, 1966, Eldredge & Cracraft 1980, Nelson & Platnick 1981, Wiley 1981, Maddison et al 1984). Following this procedure, every step that has led to the systematist's conclusions can be verified by subsequent workers. During the last decades, phylogenetic systematics (cladistics) has become the dominant methodology in systematic biology. Large parts of the ornithological community, however, still seem to be unaware of these developments. It must be stressed that the contemporary phylogenetic (cladistic) outlook is fundamentally different from older systematic perspectives. It would be entirely inappropriate to combine the results of cladistic analysis with the interpretations of any other systematic methodology. For evaluations of the methods employed by different schools of systematists see, eg, Cracraft (1974) and Raikow (1985). Over the past decades, the main platform for discussions on species concepts and systematic methodology has been the journal *Systematic Zoology* (now *Systematic Biology*), and this provides those who wish to pursue the subject further with a wealth of literature.

Samenvatting

SOORTBEGRIPPEN EN SYSTEMATIEK Er bestaat onder natuurliefhebbers kennelijk een wijdverbreid geloof dat de 'soort' de basale evolutionaire eenheid is. We kunnen ons daarom afvragen wat het begrip 'soort' inhoudt. In de ornithologie wordt het Mayriaanse of 'biologische' soortbegrip (BSC) ongetwijfeld het meest toegepast, hoewel de meeste botanici en vele niet-ornithologische zoölogen het hebben genegeerd of verworpen. Onder het BSC wordt een 'soort' gedefiniëerd als 'groepen van natuurlijke populaties die zich feitelijk of potentieel met elkaar (kunnen) vermenigvuldigen en die reproductief gescheiden zijn van andere dergelijke groepen'. Deze definitie verlangt dus van de systematicus om het vermogen tot gemeenschappelijke vermenigvuldiging te beoordelen van allopatrische populaties die wellicht verwant zijn maar verschillen in morfologische, ethologische of moleculaire eigenschappen. In de praktijk zal dit zelden of nooit mogelijk zijn en een dergelijke beoordeling kan dan ook alleen op subjectieve en arbitraire gronden gedaan worden. Het BSC is een één-dimensionaal idee dat prima werkt op lokaal niveau maar in operationele moeilijkheden raakt wanneer de factoren tijd en ruimte een rol spelen. Er bestaat echter geen rechtstreeks verband tussen de mate van fenetische of genetische differentiatie en reproductieve isolatie en de meeste biologen zullen een populatie die één of meer apomorfe (afgeleide) eigenschappen ontwikkeld heeft dan ook als een 'evolutionaire eenheid' opvatten. Veel zogenaamde polytypische 'biologische' soorten bestaan uit meerdere 'evolutionaire eenheden' en het is niet moeilijk om 'biologische' soorten te vinden die polyfyletisch of parafyletisch zijn. Accepteren dat 'biologische' soorten niet-monofyletisch kunnen zijn betekent expliciet dat deze 'soorten' geen evolutionaire eenheden zijn. Door dergelijke 'biologische' soorten te gebruiken in fylogenetische studies wordt de historische loop der speciatie vertroebeld of gefalsificeerd. Omdat onder het BSC de herkenning van speciatie-patronen bovendien afhankelijk is van vooronderstellingen over bepaalde processen, zullen alternatieve processen niet gemakkelijk herkend worden. Het BSC tracht de organische diversiteit te ordenen naar een abstract ideaal.

Onder het fylogenetisch soortbegrip (PSC) wordt een soort gedefinieerd als 'de kleinste diagnostiseerbare groep van individuele organismen die een gemeenschappelijk vooruouderschap en afstamming gemeen hebben'. Een fylogenetische soort kan dus per definitie nooit niet-monofyletisch zijn. In tegenstelling tot het BSC wordt onder het PSC geen gebruik gemaakt van gegevens aangaande waargenomen of veronderstelde reproductieve isolatie, maar worden soorten uitsluitend onderscheiden als diagnostiseerbare taxa. Reproductieve isolatie is niet de oorzaak van evolutionaire diversiteit maar houdt deze slechts in stand; het is een incidenteel bijproduct van geografische of ecologische isolatie. Vermenigvuldiging tussen individuen van taxonomisch gedifferentieerde populaties duidt slechts op de aanwezigheid van één bepaalde symplesiomorfe (gemeenschappelijk primitieve) eigenschap, namelijk genetische compatibiliteit en dit duidt niet noodzakelijkerwijs op een zuster-taxon relatie. Het PSC beperkt zich tot de waarneembare resultaten van de evolutionaire geschiedenis en speculeert, in tegenstelling tot het BSC, niet over wat er wel of niet zou kunnen gebeuren in de verre toekomst. Het PSC verschaft daar-

om een beter instrument om de feitelijke biodiversiteit vast te stellen en om de historische patronen van speciatie en de fylogenie van taxa op het 'soort'-niveau te analyseren.

Het bezwaar is soms geuit dat het PSC tot 'teveel soorten' leidt. Behalve dat er geen theoretische limiet lijkt te bestaan voor het aantal soorten, lijken vele natuurliefhebbers niet te weten dat het BSC in eerste instantie werd geconstrueerd om het overweldigende aantal namen te stroomlijnen die in de 19e eeuw opgang hadden gemaakt. Vele van deze namen werden ondergebracht in de nieuwe categorie van 'ondersoorten' van zogenaamde 'polytypische soorten'. De 'theoretische onderbouwing' van deze exercities volgde echter pas veel later, in de 30er en 40er jaren. Het BSC heeft er toe geleid dat het historische patroon van speciatie vaak slechts gezien wordt als dienaar van één bepaald (namelijk het door Linnaeus ontworpen) classificatie-systeem. Het valt moeilijk te begrijpen waarom ornithologen bezwaar zouden moeten hebben tegen bijvoorbeeld c 20 000 fylogenetische soorten in plaats van c 9000 biologische soorten als ons dat een acurater beeld verschaft van de werkelijk bestaande biodiversiteit. Dit lijkt verre te prefereren boven een soortbegrip dat primair ontworpen is om naamgeving te vereenvoudigen en dat een groot aantal evolutionaire eenheden onderbrengt in de categorie van 'ondersoorten'. Wellicht ten overvloede zij gezegd dat de toepassing van het PSC niets gemeen heeft met de willekeurige praktijk van 'splitten' en 'lumpen' zoals toegepast door aanhangers van het BSC.

Onder het BSC worden vaak geringe verschillen in de gemiddelde waarden van morfometrische gegevens gebruikt om 'ondersoorten' te onderscheiden. Zulke gegevens zijn van weinig of geen belang om fylogenetische soorten te herkennen, tenzij de verschillen zo uitgesproken zijn dat ze als diagnostisch kenmerk opgevat kunnen worden. De 'ondersoort' heeft altijd een halfslachtige rol gespeeld in het BSC, getuige de vruchteloze en blijkbaar nooit eindigende discussies of taxa X en Y 'soorten' dan wel 'ondersoorten' zijn. De categorie 'ondersoort' bestaat uit een vage potpourri van zowel diagnostiseerbare taxa (evolutionaire eenheden) als nauwelijks te onderscheiden en geografisch willekeurig omlijnde 'rassen' zonder ontologische status. Men mag met recht concluderen dat de 'ondersoort' zo iets troebels vertegenwoordigt dat het in feite een betekenisloze categorie is. Het lijkt daarom beter om deze categorie af te schaffen en intraspecifieke variatie op andere manieren te bestuderen, bijvoorbeeld door middel van multivariatie-analyse en gecomputeriseerde contourkaarten. Het doel van dergelijke studies moet het vaststellen van intraspecifieke variatiepatronen zijn, niet slechts het benoemen van 'ondersoorten'.

In de traditionele ('evolutionaire') school der systematiek is classificatie gebaseerd op een combinatie van fenetische gelijkenis en veronderstelde gezamenlijke afstamming. De gebruikte methodieken zijn vaak onduidelijk en onmogelijk te verifiëren en conclusies zijn kennelijk grotendeels gebaseerd op *ad hoc* veronderstellingen en 'autoriteit'. In de fylogenetische school der systematiek worden cladistische methoden toegepast in analyses van de fylogenie en verwantschappen van taxa. Dit vereist een rigoreuze analyse van kenmerken. Er moet bijvoorbeeld een duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen synapomorfe (gemeenschappelijk afgeleide) en symplesiomorfe condities en een vergelijking met 'out-groups' moet gemaakt worden om de kenmerken te evalueren. Deze methode laat toe dat iedere stap die tot de conclusies van een systematicus heeft geleid later geverifieerd kan worden. Gedurende de laatste 25 jaar is de fylogenetische systematiek (cladistiek) de dominante methodiek geworden in de biologische systematiek, maar in de ornithologie is dit nog maar mondjesmaat doorgedrongen.

References

Ayala, F J 1982. Gradualism versus punctualism in speciation: Reproductive isolation, morphology, genetics. In: Barrigozze, C (editor), Mechanisms of speciation, New York, pp 51-66.

Cracraft, J 1974. Phylogenetic models and classification. Syst Zool 23: 71-90.

Cracraft, J 1983. Species concepts and speciation analysis. Current Ornithol 1: 159-187.

Cracraft, J 1986. Origin and evolution of continental biotas: Speciation and historical congruence within the Australian avifauna. Evolution 40: 977-996.

Cracraft, J 1987. Species concepts and the ontology of evolution. Biol Philos 2: 63-80.

Cracraft, J 1989a. Speciation and its ontology: The emperical consequences of alternative species concepts for understanding patterns and processes of differentiation. In: Otte, D & Endler, J A (editors), Speciation and its consequences, Sunderland, Massachusetts, pp 28-59.

Cracraft, J 1989b. Species as entities of biological theory. In: Ruse, M (editor), What the philosophy of biology is, Dordrecht, pp 31-52.

Cracraft, J 1992. The species of the birds-of-paradise (Paradisaeidae): Applying the phylogenetic species concept to a complex pattern of diversification. Cladistics 8: 1-43.

Donoghue, M J 1985. A critique of the biological species concept and recommendations for a phylogenetic alternative. Bryologist 88: 172-181.

Eldredge, N & Cracraft, J 1980. Phylogenetic patterns and the evolutionary process. New York.

Hennig, W 1950. Grundzüge einer Theorie der phylogenetischen Systematik. Berlin.

Hennig, W 1966. Phylogenetic systematics. Urbana, Illinois.

Lambert, D M, Michaux, B & White, C S 1987. Are species self-defining? Syst Zool 36: 196-205.

Lidén, M & Oxelman, B 1989. Species – pattern or process? Taxon 38: 228-232.

Maddison, W P, Donoghue, M J & Maddison, D R 1984. Outgroup analysis and parsimony. Syst Zool 33: 83-103.

Mayr, E 1942. Systematics and the origin of species.

New York.
Mayr, E 1963. Animal species and evolution. Cambridge, Massachusetts.
Mayr, E 1969. Principles of systematic zoology. New York.
Mayr, E 1970. Populations, species and evolution. Cambridge, Massachusetts.
Mayr, E 1982. The growth of biological thought. Cambridge, Massachusetts.
Mayr, E & Ashlock, P D 1991. Principles of systematic zoology. Second edition. New York.
Mayr, E & Short, L L 1970. Species taxa of North American birds: A contribution to comparative systematics. Publ Nutall Ornithol Club 9: 1-127.
McKitrick, M C & Zink, R M 1988. Species concepts in ornithology. Condor 90: 1-14.
Moreau, R E 1957. Variation in the western Zosteropidae (Aves). Bull Brit Mus Nat Hist (Zool) 7: 309-433.
Nelson, G J & Platnick, N I 1981. Systematics and biogeography: Cladistics and vicariance. New York.
Nixon, K C & Wheeler, Q D 1990. An amplification of the phylogenetic species concept. Cladistics 6: 211-223.
Nixon, K C & Wheeler, Q D 1992. Extinction and the origin of species. In: Novacek, M J & Wheeler, Q D (editors), Extinction and phylogeny, New York, pp 119-143.
O'Hara, R J 1993. Systematic generalization, historical fate, and the species problem. Syst Biol 42: 231-246.
Paterson, H E H 1985. The recognition concept of species. In: Vrba, E S (editor), Species and speciation. Transvaal Museum Monograph 4: 21-29.
Raikow, R J 1985. Problems in avian classification. Current Ornithol 2: 187-212.
Selander, R K 1971. Systematics and speciation in birds. Avian Biol 1: 57-147.
Sluys, R 1991. Species concepts, process analysis, and the hierarchy of nature. Experientia 47: 1162-1170.
Sokal, R R & Crovello, T J 1970. The biological species concept: A critical evaluation. Amer Nat 104: 127-153.
Templeton, A R 1989. The meaning of species and speciation: A genetic perspective. In: Otte, D & Endler, J A (editors), Speciation and its consequences, Sunderland, Massachusetts, pp 3-27.
Wiley, E O 1981. Phylogenetics: The theory and practice of phylogenetic systematics. New York.
Zink, R M & Remsen, J V 1986. Evolutionary processes and patterns of geographic variation in birds. Current Ornithol 4: 1-69.

C J Hazevoet, Institute of Systematics and Population Biology, University of Amsterdam, PO Box 94766, 1090 GT Amsterdam, Netherlands

Mededelingen

Etymology of some wildfowl names

'Teal' and 'taling' are the English and Dutch names for some small species of dabbling duck *Anas*. English books on etymology (for example Lockwood 1993) fail to give a convincing explanation or refer to Middle Dutch 'teeling'. Also in Dutch works on etymology (eg, de Vries 1992) it is stated that the origin of this word is unclear.

The names used for Common Teal *A crecca* in the Dutch provinces Friesland and Groningen are 'tjilling' (or 'tsjilling') and 'tielnk', respectively. The pronunciation of these words is remarkably similar to the Norwegian 'kylling' (pronounced as 'chilling') which means 'chicken' (Swedish 'kyckling'). In view of the small size of teals, it seems appropriate to accept a semantic link between these words.

English 'teal' may be influenced by 'atteal', an obsolete name from Orkney and Shetland, denoting some kind of small duck wintering on the islands. Attestations start in 1599 'Teillis, Atteilis' and include 1652 'teales *and* awteals', 1653 'Taile *or* Ataile', 1809 'A-teal', 1813 'Atteal', indicating that it were different kinds of duck originally (Lockwood 1993). In view of the Nordic invasions once of these islands, it is noteworthy to remember that Danish and Swedish names for Garganey *A querquedula* are Atling and Årta, respectively. It is tempting to understand the Swedish name as an imitative of the drake's rattling courtship call.

There can be little doubt that the meaning of Dutch 'smient', Frisian 'Smj(e)unt', Groningian 'Smaint' and local German 'Schmeiente' (all names for Wigeon *A penelope*) must be 'small duck' and not (contra Lockwood 1993) 'whistling duck'. Neither is 'whistling duck' an appropriate

interpretation for local English 'Smee Duck' for Smew *Mergus albellus* since this species never makes a whistling sound. If 'Smew' is not a corruption of Middle English 'sea mew', as suggested by Gruson (1972) and supported by the local Dutch name 'Meeuwtje', it seems best to associate with the words meaning 'small duck' as advocated by Woolf (1980) who gives Middle High German 'smiehe' (= smew) as an akin term.

It may be assumed that the well-known and wide-spread Mallard *A platyrhynchos* has been the standard for describing the size of other ducks. This name stems from French 'malard', literally 'male duck', along with 'canard', possibly originally only the female duck which makes the well-known cackling *ca-ca-ca* sound.

References

Gruson, E S 1972. Words for birds. New York.
Lockwood, W B 1993. The Oxford dictionary of British bird names. Oxford.
de Vries, J 1992. Nederlands etymologisch woordenboek. Leiden.
Woolf, H B (editor) 1980. Webster's new collegiate dictionary. Springfield.

Klaas J Eigenhuis, Seringenstraat 6, 1431 BJ Aalsmeer, Netherlands

Cirlgors te Breskens in mei 1992

Op 16 mei 1992 was op 'de Bosporus van Nederland', de trektelpost Breskens, Zeeland, een groot aantal vogelaars present. De vrij harde noordenwind zorgde deze dag voor een matige trekactiviteit. Paul van Tuil en Erik Sanders besloten daarom enkele interessante terreintjes ten zuidwesten van de telpost af te speuren. Tijdens deze zoektocht werd om 07:30 een 'tikkende' gors *Emberiza* ontdekt. De vogel werd slechts kort waargenomen en er werd in eerste instantie gedacht aan een Bosgors *E rustica*. De overige tellers werden gewaarschuwd maar de gors vloog kort daarna over de telpost zonder herkend te kunnen worden. Onmiddellijk staakte een aantal vogelaars de telling en ging op zoek naar de vogel.

Op c 250 m ten oosten van de telpost vond Eddy Nieuwstraten de gors even later terug in de binnenduinrand. De vogel was moeilijk waarneembaar en vloog weg zonder dat hij goed in beeld was geweest. EN kon echter genoeg van de vogel zien om vast te stellen dat het geen Bosgors was en meende in eerste instantie met een Geelgors *E citrinella* te doen te hebben. Bij de landing in de berm werd echter duidelijk een grijzige stuit gezien: een Geelgors was het dus niet! De ware identiteit bleek toen de vogel, op de rug gezien, de opvallend getekende kop boven het gras uitstak en direct als Cirlgors *E cirlus* kon worden gedetermineerd.

De ontdekking werd gevolgd door een periode van betrekkelijke chaos. Aanstormende vogelaars, in combinatie met een schuwe vlieggrage gors vormen doorgaans geen ideale omstandigheden voor langdurige waarnemingen. Slechts 14 gelukkigen aanschouwden de vogel voor een korte tijd en bevestigden de determinatie. Gelukkig hield Jaap van 't Hof het hoofd koel en maakte één foto, waarop de belangrijkste kenmerken zichtbaar zijn. Op basis van met name deze foto is de waarneming door de CDNA aanvaard (Edward van IJzendoorn pers meded).

De onderstaande beschrijving is gebaseerd op veldnotities en de foto.

Beschrijving

GROOTTE & BOUW Zowel in vlucht als op grond typisch gorsachtig. In vlucht iets forser dan Rietgors *E schoeniclus*. Snavel vrij fors.
KOP Zeer opvallende koptekening. Kruin en oog- en snorstreep donker, contrasterend met gelige wenkbrauw- en wangstreep en lichtgele baan op bovenborst. Keel en teugel donker. Nek grijzig.
BOVENDELEN Mantel roodbruin met enkele donkere en lichte lengtestrepen doorlopend over rug tot stuit. Stuit grijzig, in vlucht opvallend door contrast met bruine rug en donkere staart. Tertials lichtomrand. Staart donkerbruin met witte buitenste staartpennen.
ONDERDELEN Slecht te zien. Flanken enigszins gestreept. Op foto donkere borstband zichtbaar, aan bovenkant begrensd door smalle lichtgele baan op bovenborst; lichte baan contrasterend met donkere keel en borstband.
NAAKTE DELEN Snavelkleur niet gezien. Oog donker. Poot oranjerood.
GELUID Opvallend kort éénlettergrepig *tsik* of *tsip*. Alleen roepend vanuit dekking in struiken, niet in vlucht.
GEDRAG Erg schuw, opvliegend bij geringste benadering. Op grond in gedrukte houding zittend.

Determinatie

De soortbepaling leverde, toen de vogel eenmaal redelijk gezien werd, weinig problemen op.

85 Cirlgors / Cirl Bunting *Emberiza cirlus*, Breskens, Zeeland, 16 mei 1992 *(Jaap van 't Hof)*

Geen enkele andere gors heeft een vergelijkbaar koppatroon. De grijzige, met de bruine rug en staart contrasterende stuit past alleen op Cirlgors. De waargenomen roep komt ook overeen met beschrijvingen van de contactroep. Een vrouwtje Geelgors, waar de Cirlgors het meest op lijkt, kan op basis van deze kenmerken worden uitgesloten.

De bepaling van het geslacht leverde meer problemen op, temeer omdat de vogel slechts kort werd gezien. Bovendien vertonen de diverse veldgidsen grote variaties in de beschrijvingen en afbeeldingen van vrouwtjes. Op de foto zijn echter kenmerken zichtbaar die duidelijk maken dat het een mannetje was: een donkere keel, een lichte baan tussen borst en keel, een donkere borstband, een donkere teugel, een grijze nek en een donkere snorstreep die naar de nek toe smaller wordt. Het duidelijke contrast tussen de grijzige stuit en de bruine rug en staart wijst eveneens op een mannetje.

In het Zoölogisch Museum te Amsterdam, Noordholland, onderzochte balgen van mannetjes vertoonden variatie, met name in de breedte van de donkere keelvlek, de kleur en breedte van de borstband en de hoeveelheid geel in het kleed. Mogelijk is hier sprake van leeftijdsgebonden variatie in kleed zoals die ook bij de Ortolaan *E hortulana* bekend is (Small 1992).

Verspreiding en voorkomen

Het broedgebied van de Cirlgors strekt zich uit van Marokko en Algerije in het zuiden via Zuid-Engeland en Noord-Frankrijk in het noorden tot Noord-Turkije in het oosten (Voous 1960). In België en Luxemburg heeft de soort vermoedelijk nooit een grote verspreiding gehad en is thans als broedvogel uitgestorven (Melchior et al 1987, Devillers et al 1988). De (Zuid-)Duitse populatie werd in 1980 geschat op c 100 paar; hier wordt de Cirlgors beschouwd als een rode-lijstsoort die met uitsterven wordt bedreigd (Federschmidt 1988). De noordelijke broedpopulaties vertonen alle een duidelijke afname, vermoedelijk vooral veroorzaakt door veranderingen in landbouwmethodes (Gibbons et al 1993).

De Cirlgors is in vrijwel het gehele broedgebied gedeeltelijk trekvogel gedeeltelijk standvogel met een beperkte neiging tot rondzwerven in de wintermaanden, vaak in de directe nabijheid van het broedgebied (Bezzel 1993). In Frankrijk is de soort ook in de winter aanwezig in het grootste deel van het broedgebied, zelfs in het noordwesten, op een afstand van c 100 km van Breskens (Yeatman-Berthelot 1991).

De waarneming bij Breskens betreft het derde aanvaarde geval voor Nederland. Voor het tweede geval moeten we 91 jaar terug: een vangst te Harderwijk, Gelderland, op 28 april 1901 (Snouckaert van Schauburg 1927); de eerste waarneming betreft een vondst op 30 december 1883, eveneens te Harderwijk (cf van den Berg 1994). Andere op verschillende momenten in avifaunistische overzichten gepubliceerde waarnemingen, vangsten en vondsten zijn bij revisie van de Nederlandse lijst afgevoerd (Edward van IJzendoorn pers meded).

In België zijn sinds 1968 24 waarnemingen van in totaal 33 exemplaren aanvaard: 17 waarnemingen (25 exemplaren) in Wallonië en zeven waarnemingen (acht exemplaren) in Vlaanderen. De Belgische waarnemingen zijn als volgt over de maanden verdeeld: maart (3), april (3), mei (5), juni (4), juli (2), september (2) en oktober (3). Sinds 1987 zijn er geen waarnemingen meer bekend uit België (Gerald Driessens in litt).

Dankzegging

Wij danken Henk van de Jeugd voor het toezenden van literatuurgegevens, Kees Roselaar voor hulp bij balgenonderzoek in het Zoölogisch Museum te Amsterdam, Gerald Driessens en Arnoud van den Berg voor het beschikbaar stellen van gegevens over het voorkomen van de Cirlgors in België en Nederland en Klaas Eigenhuis voor zijn commentaar op een eerdere versie van deze mededeling.

Summary

CIRL BUNTING AT BRESKENS IN MAY 1992 On 16 May 1992, a male Cirl Bunting *Emberiza cirlus* was briefly seen and photographed at Breskens, Zeeland. This constitutes the third record for the Netherlands and the first since 1901. The first and second records were on 30 December 1883 and 28 April 1901, both at Harderwijk, Gelderland.

Verwijzingen

van den Berg, A B 1994. Lijst van Nederlandse vogelsoorten 1994. Santpoort-Zuid.

Bezzel, E 1993. Kompendium der Vögel Mitteleuropas. Passeres-Singvögel. Wiesbaden.

Devillers, P, Roggeman, W, Tricot, J, Del Marmol, P, Kerwijn, C, Jacob, J-P & Anselin, A 1988. Atlas van de Belgische broedvogels. Brussel.

Gibbons, D W, Reid, J B & Chapman, R A (redactie) 1993. The new atlas of breeding birds in Britain and Ireland: 1988-1991. Londen.

Federschmidt, A 1988. Zur Verbreitung und Habitatwahl der Zaunammer *(Emberiza cirlus)* in Südbaden. Ökol Vögel 10: 151-164.

Melchior, E, Mentgen, E, Peltzer, R, Schmitt, R & Weiss, J 1987. Atlas der Brutvögel Luxemburgs. Luxemburg.

Small, B 1992. Ageing and sexing Ortolan and Cretzschmar's Buntings in the field. Birding World 5: 223-228.

Snouckaert van Schauburg, R 1927. Ornithologie van Nederland. Jaarber Club Ned Vogelk 17: 104-113.

Voous, K H 1960. Atlas van de Europese vogels. Amsterdam.

Yeatman-Berthelot, D (redactie) 1991. Atlas des oiseaux de France en hiver. Parijs.

Eddy Nieuwstraten, Bagijnenstraat 46, 7411 PV Deventer, Nederland
Paul van Tuil, Evertsenstraat 12, 4371 BE Koudekerke, Nederland
Erik Sanders, J van Reigersbergstraat 267, 4336 XH Middelburg, Nederland

Maskergors op Schiermonnikoog in oktober 1993

Van 24 tot 31 oktober 1993 waren Anton Conings en Willy Bruins in het Groene Glop op Schiermonnikoog, Friesland, vogels aan het vangen en ringen met de mistnetopstelling van het Vogelringstation Schiermonnikoog. Op 28 oktober om 10:15 troffen zij een 'aparte' vogel in de netten aan. Toen deze nog in het net hing was op enkele meters afstand de eerste indruk die van een bruine vogel met een grijze kop, lijkend op een Heggemus *Prunella modularis*. Uit het net gehaald bleek echter meteen dat het op grond van de dikke snavel en het wit op de buitenstaart een gors *Emberiza* moest zijn. Het was echter niet een van de regelmatig in Nederland voorkomende gorzen en de vangers konden niet tot een bevredigende determinatie komen.

De op Schiermonnikoog wonende journalist Bouke Henstra werd gevraagd foto's van de vogel te maken. Ook werd telefonisch André van Loon benaderd die eveneens deel uitmaakt van de ringgroep. Op grond van de vragen en antwoorden over verenkleed, vleugelstructuur en maten kwam AvL tot de voorlopige determinatie als Maskergors *E spodocephala*, waarschijnlijk een eerste-winter mannetje. Hierna werd de vogel geringd (Arnhem B883318) en losgelaten. Een paar dagen later, nadat AvL de foto's had gezien, werd de determinatie definitief.

De beschrijving is gebaseerd op notities gemaakt met de vogel in de hand, aangevuld met op de foto's zichtbare kenmerken.

KOP Voorhoofd en kruin donkergrijs met bruinzwarte vlekken. Vaag begrensde lichte bruingrijze wenkbrauwstreep. Oogstreep donkerbruin, voor oog breed en opvallend donker, achter oog smaller en onduidelijk wordend. Oogring onder oog witachtig. Oorstreek bruingrijs gevlekt, aan voorzijde begrensd door dunne donkere snorstreep. Opvallende brede crèmewitte mondstreep, doorlopend tot onder oorstreek. Baardstreep bijna zwart, naar onder breder wordend.

BOVENDELEN Rug en mantel bruin tot roestbruin met zwarte lengtestrepen. Stuit grijsbruin, ongestreept, contrasterend met zwaar getekende rug en donkere staart. Bovenstaartdekveren grijsbruin met donker veercentrum.

ONDERDELEN Kin tussen baardstrepen crèmewit, als mondstreep, aan onderzijde begrensd door rijtje losse, bijna zwarte vlekjes die onderkant van baardstrepen verbinden. Bovenborst licht met donkere lengtestrepen (maar lichter dan baardstreep!) die aan onderzijde abrupt ophouden. Borst en buik lichtizabelkleurig, ongevlekt. Flanken lichtizabelkleurig met heel licht, moeilijk waarneembaar geelzweem en bruine lengtestreepjes.

VLEUGEL Arm- en handpennen donkerbruin, buitenvlaggen met roestbruine rand; rand op handpennen smaller en valer dan op armpennen; rand op arm-

pennen via top naar binnenvlag doorlopend. Tertials zwartbruin, buitenvlaggen met brede roestbruine rand, halverwege veer met punt in donkere veercentrum stekend; rand via top naar binnenvlag doorlopend. Randen van tertials en armpennen opvallend roestbruin vleugelpaneel op gesloten vleugel vormend. Handpendekveren donkerbruin. Grote vleugeldekveren zwart met brede lichtbruine tot roestbruine randen, toppen iets lichter bruin of beige. Middelste vleugeldekveren zwart met brede beige toppen. Kleine vleugeldekveren grijsbruin.

STAART Middelste staartpennen (t1) bruin met brede roestbruine rand. Overige staartpennen zwart, buitenste twee met wit: t5 wit op distale einde van binnenvlag, wit in punt naar veerschacht lopend tot op helft van veer; t6 wit op distale einde van binnenvlag, wit naar veerschacht lopend maar halverwege veer ook overgaand op buitenvlag, vrijwel doorlopend tot op basis.

NAAKTE DELEN Iris donker. Snavel opvallend tweekleurig: bovensnavel donkerhoorn, ondersnavel roze met klein donker vlekje op punt. Poot licht.

BIOMETRIE Vleugellengte 74 mm. P3-6 (handpennen van buiten naar binnen genummerd) met versmalde buitenvlag. Tarsuslengte 20.5 mm. Vetgraad 0 (cf Busse & Kania 1970).

RUI & SLEET Geen rui. Staartpennen spits, licht gesleten.

De grijsachtige kop, het koppatroon met de opvallende mondstreep, de ongestreepte grijsbruine stuit, de roestbruine randen op de slagpennen en tertials, het patroon van het wit op de staart, de tweekleurige snavel en de versmalde buitenvlaggen van p3-6 passen alleen op een adult vrouwtje of eerste-winter (mannetje of vrouwtje) Maskergors (cf Lewington et al 1991, Bradshaw 1992, Svensson 1992).

De vrij uitgebreide hoeveelheid grijs op de kop en ook de zeer donkere teugel wijzen op een mannetje; de vleugellengte bevestigt dat (Svensson 1992, Guido Keijl in litt). De spitse en licht gesleten staartpennen wijzen op een eerstejaars vogel. Omdat de rest van de koptekening nog is als bij een vrouwtje of eerste-winter vogel betreft het derhalve een eerste-winter mannetje. Bij een adult mannetje zou in het najaar de typische donkere kop met het markante zwarte masker zichtbaar moeten zijn, zij het dat in het verse kleed in oktober de veren nog lichte toppen kunnen vertonen.

De Maskergors broedt in Oostazië, vanaf de bovenloop van de Ob oostwaarts tot de Zee van Okhotsk en de Japanse Zee en zuidwaarts tot Mantsjoerije en Noord-Korea (*E s spodocephala*), Centraal- en Oost-China (*E s sordida*) en op de Koerilen, Sakhalin en in Japan (*E s personata*). De eerste twee ondersoorten overwinteren in China, Indochina en Taiwan, de laatste in het zuiden van Japan (cf kaarten in Bradshaw 1992, Hough 1994; zie ook van Ree & van den Berg 1987). Deze ondersoorten zijn vooral onderscheiden op basis van de kleden van adulte mannetjes. Op grond van de verspreiding lijkt een herkomst van de vogel van Schiermonnikoog uit het gebied van de ondersoort *E s spodocephala* het meest voor de hand te liggen maar eerstejaars vogels zijn (vooralsnog) op grond van het kleed niet nader te determineren (Bradshaw 1992, Guido Keijl in litt).

Dit is het tweede geval van de Maskergors voor Nederland. De eerste betrof ook een eerste-winter mannetje dat werd gevangen op 16 november 1986 te Westenschouwen, Zeeland (van Ree & van den Berg 1987). Eerdere gevallen in Europa betroffen een eerste-winter vrouwtje op 5 november 1910 (vondst) en een niet op leeftijd gedetermineerd mannetje op 23 mei 1980 (vangst), beide op Helgoland, Duitsland (Moritz 1984), en een niet op leeftijd gedetermineerd mannetje (vangst) in Dragsfjärd, Finland, op 2 november 1981 (Mikkola 1982, van Ree & van den Berg 1987). Van 8 maart tot tenminste eind april 1994 verbleef een eerste-winter mannetje in Pennington Flash, Greater Manchester, Engeland (Alker 1994, cf Dutch Birding 16: 77-83, plaat 56, 1994).

Wij danken Bouke Henstra voor het maken en opsturen van de foto's en Guido Keijl en Kees Roselaar voor de toezending van het manuscript over de Maskergors voor *Birds of the Western Palearctic 9*.

Summary

BLACK-FACED BUNTING ON SCHIERMONNIKOOG IN OCTOBER 1993 On 28 October 1993, a first-winter male Black-faced Bunting *Emberiza spodocephala* was trapped on Schiermonnikoog, Friesland. The amount of grey on the head, the blackish lore and the wing length (74 mm) indicated that it was a male; the pointed and slightly worn rectrices and the remainder of the head pattern with a conspicuous whitish sub-moustachial stripe indicated that it was a first-winter. This is the second record of Black-faced Bunting for the Netherlands. The first was a first-winter male trapped at Westenschouwen, Zeeland, on 16 November 1986.

References

Alker, P 1994. The Black-faced Bunting at Pennington Flash: a new British bird. Birding World 7: 94-97.

Bradshaw, C 1992. Field identification of Black-faced Bunting. Br Birds 85: 653-665.

Busse, P & Kania, W 1970. Operation Baltic 1961-1967. Working methods. Acta Ornithol 12: 233-267.

Hough, J 1994. Identification and status of Black-faced Bunting. Birding World 7: 98-101.

86-88 Maskergors / Black-faced Bunting *Emberiza spodocephala*, eerste-winter mannetje, Schiermonnikoog, Friesland, 28 oktober 1993 *(Bouke Henstra)*

Lewington, I, Alström, P, & Colston, P 1991. A field guide to the rare birds of Britain and Europe. Londen.

Mikkola, K 1982. Report on rare birds in Finland in 1981. Lintumies 17: 161-174.

Moritz, D 1984. Die von 1976 bis 1982 auf Helgoland nachgewiesen und in der Bundesrepublik Deutschland als Ausnahmeerscheinung bzw. Invasionsvogel geltenden Vogelarten. Vogelwelt 105: 60-70.

van Ree, L & van den Berg, A B 1987. Maskergors te Westenschouwen in november 1986. Dutch Birding 9: 108-113.

Svensson, L 1992. Identification guide to European passerines. Vierde druk. Stockholm.

Anton M E Conings, Schubertlaan 8, 7522 JR Enschede, Nederland
André J van Loon, Dolingadreef 199, 1102 WT Amsterdam, Nederland

Brieven

New Palearctic birds described since 1920

In his fascinating notes on the recently described Sillem's Mountain Finch *Leucosticte sillemi*, Roselaar (1994) lists seven species of truly Palearctic birds as having been described since 1920. These were (in chronological order of discovery) Pink-rumped Rosefinch *Carpodacus eos*, Sichuan Partridge *Arborophila rufipectus*, Afghan Snowfinch *Montifringilla theresae*, Vaurie's Nightjar *Caprimulgus centralasicus*, Algerian Nuthatch *Sitta ledanti*, Chinese Leaf Warbler *Phylloscopus sichuanensis* and Sillem's Mountain Finch.

An eighth species, however, Relict Gull *Larus relictus*, was not included in this list (by unfortunate mistake; Kees Roselaar pers meded). The type specimen was collected in 1929 at Tsondol (41:53N, 101:06E), Inner Mongolia, China, and was described by Lönnberg (1931) as a subspecies of Mediterranean Gull *L melanocephalus*. Later, the taxon was dismissed as an aberrant Brown-headed Gull *L brunnicephalus* or a hybrid between Brown-headed and Great Black-headed Gull *L ichthyaetus* (cf Vaurie 1962, Kitson 1980). Not until the almost simultaneous discovery in 1969 of a second specimen (Stubbe & Bolod 1971) and a breeding colony in Kazakhstan (Auèzov 1970) was the matter resolved. Relict Gull is a true Palearctic species. All known breeding sites and all but a few non-breeding records lie well within the Palearctic (Duff et al 1991). Interestingly, the type locality of Relict Gull is not far (less than 500 km) from the border of Xinjiang (Sinkiang) Province in China which, together with Sichuan, was the origin of five of the seven species in Roselaar's list. It was also a case like Sillem's Mountain Finch where specimens lay misidentified in collections for many years.

References

Auèzov, E M 1970. [Discovery of a colony of Relict Gulls *Larus relictus*.] J Kazakh Acad Sci Alma Ata 1: 59. [In Russian.]

Duff, D G, Bakewell, D N & Williams, M D 1991. The Relict Gull *Larus relictus* in China and elsewhere. Forktail 6: 43-65.

Kitson, A R 1980. *Larus relictus* – a review. Bull Br Ornithol Club 100: 178-185.

Lönnberg, E 1931. A remarkable gull from the Gobi desert. Arkiv Zool 23B (2): 1-5.

Roselaar, C S 1994. Notes on Sillem's Mountain-finch, a recently described species from Tibet. Dutch Birding 16: 20-26.

Stubbe, M & Bolod, A 1971. Möwen und Seeschwalben (Laridae, Aves) der Mongolei. Mitt Zool Mus Berlin 47: 51-62.

Vaurie, C 1962. The status of *Larus relictus* and other hooded gulls from central Asia. Auk 79: 303-309.

Daniel G Duff, Laurentiusstraße 72, 51465 Bergisch Gladbach, Germany

House Sparrow x Tree Sparrow hybrids in Kent, England

I read with interest Henry Lehto's letter on hybrid House Sparrow x Tree Sparrow *Passer domesticus x montanus* in Finland (Lehto 1993). My experience with these hybrids, however, does not support the conclusion drawn that hybrids occur where one of the two species is much scarcer. Where I have observed hybrids, at Wierton Hill Farm, near Maidstone, Kent, both species are present in good numbers. In all cases it concerned males and they associated with the sparrow flocks which were sometimes mixed and sometimes separate. The habitat was farmland with mature hedgerows dividing set aside fields.

In November 1991, October-November 1992 and again in February 1993, I observed House Sparrow x Tree Sparrow hybrids. The birds, possibly the same individual, compared closely to Lehto's bird in Turku, Finland. It was close to House Sparrow in size and showed a grey forehead and crown-stripe. The side of the head was rich chestnut, like a male House Sparrow, but there was a small black chin and a grey smudgy cheek-patch – not as contrasting as in Tree Sparrow. The collar, however, was noticeably white, like in Tree Sparrow.

On 25 August 1993, I was able to study a different hybrid. This bird was closer to Tree Spar-

row in size and had a bright chestnut crown, a restricted grey forehead and a very narrow pale grey coronal stripe which was only visible at close range. The dark cheek patch was smudgy rather than contrasting but the cheek and the collar were very white. The chin and throat area mainly consisted of dark-centred feathers with greyish fringes, producing quite an extensive darkish throat-patch.

Unfortunately, I was unable to take any photographs of these birds to support my descriptions which are restricted to those features that I found most useful in diagnosing the mixed hybrid characters.

Reference

Lehto, H 1993. House Sparrow x Tree Sparrow hybrids in Finland. Dutch Birding 15: 264-265.

Don Taylor, 1 Rose Cottages, Old Loose Hill, Loose, Maidstone, Kent ME15 0BN, UK

Recensies

G J Carey (editor) 1993. *The Hong Kong Bird Report 1992*. The Hong Kong Bird Watching Society, Hong Kong. 199 pp. ISSN 1017-1118. Available from: C M Ho Tan, Postbus 227, 3500 AE Utrecht, Netherlands. NLG 31.25 (Netherlands) or NLG 32.00 (other European countries). Also available from: S Anstruther, Barlavington Estate 1, Petworth, West Sussex GU28 0LG, UK. GBP 10.75 (UK) or GBP 11.75 (other European countries), incl p & p.

The Hong Kong Bird Report 1992 keeps up to the very high standard of its predecessors (cf Dutch Birding 15: 178, 1993). Again our Far-Eastern colleagues have managed to produce a very nice report, filled with records, lists, articles, 45 colour photographs (no black-and-white) and one colour plate. As in previous reports, just over half of the report is devoted to regular features such as the monthly summaries, the systematic list (listing 380 species recorded in 1992 in Category A, one in Category B, six in Category C and six in Category D, as well as 19 presumed escapes in Category E), reports on the waterfowl count, bird ringing, breeding birds on Tai Po Kau, the Christmas Count and the 1992 Big Bird Race. The second half of the report starts with four articles describing five new species recorded in Hong Kong in 1992 (Aleutian Tern *Sterna aleutica*, Russet *Bradypterus seebohmi* and Brown Bush Warblers *B luteoventris*, Carrion Crow *Corvus corone* and Red/Black-headed Bunting *Emberiza bruniceps/melanocephala*). No less than 190 Aleutian Terns were recorded during August-September, a most unexpected addition of this little-known species to the Hong Kong list. The four photographs include two of birds attaining winter plumage, which has rarely (or never?) been observed because the wintering range of this species is still a mystery!

The identification articles deal with status and field identification of three species of snipe *Gallinago* (Common *G gallinago*, Pintail *G stenura* and Swinhoe's Snipes *G megala*), giving more insight in this notoriously difficult group; field identification of Arctic *Phylloscopus borealis*, Two-barred Greenish *P (trochiloides) plumbeitarsus*, Eastern Crowned *P coronatus* and Pale-legged Leaf Warblers *P tenellipes* (without photographs and with a somewhat disappointing plate by Allan Harris); and hybrid males Wigeon x American Wigeon *Anas penelope x americana*, showing that any vagrant American Wigeon should be checked very carefully for possible indications of hybrid origin (although, personally, I find it hard to believe that the bird in plate 41 is not a pure American Wigeon). Other papers deal with birds new to the Kunming area, Yunnan, China, and the feeding behaviour of Little Egret *Egretta garzetta*. The reports ends with four short notes on various subjects.

The 1992 report contains some very instructive photographs (eg, of first-winter Relict Gull *Larus relictus*) and is well-produced. It offers several hours of interesting reading for any birder and will serve as a valuable source of reference for those interested in birds of this region. Enno B Ebels

Hamlyn Ornithology Guides. *Hamlyn Species Guides, Hamlyn Bird Behaviour Guides & Hamlyn Young Ornithologists' Guides*. Hamlyn Publishing Group Ltd, Michelin House, 81 Fulham Road, London SW3 6RB, UK. GBP 9.99, GBP 14.99 and GBP 6.99 (within the respective series).

De Engelse uitgeverij Hamlyn is onlangs gestart met een drietal nieuwe series vogelboeken: *Hamlyn Species Guides* (soortmonografieën), *Hamlyn Bird Behaviour Guides* (over biologie en gedrag van vogelgroepen) en *Hamlyn Young Ornithologists' Guides* (algemene boeken over het vogelen speciaal voor

jonge beginnende vogelaars in de leeftijd van 8-14 jaar).

In de serie Hamlyn Species Guides zijn nu delen verschenen over Torenvalk *Falco tinnunculus*, Visdief *Sterna hirundo*, Koolmees *Parus major*, Kramsvogel *Turdus pilaris*, Kerkuil *Tyto alba* en Boerenzwaluw *Hirundo rustica*. De Hamlyn Bird Behaviour Guides omvat nu delen over zeevogels ('Seabirds'), watervogels ('Waterfowl') en roofvogels ('Birds of prey'), en in de serie Hamlyn Young Ornithologists' Guides zijn beschikbaar een boek over het vinden, herkennen en bestuderen van vogels ('Bird identification & field-craft'), en een over vogeltrek ('Migrants & migration').

Al deze deeltjes zijn zeer leesbaar en informatief geschreven door bekende Engelse ornithologen, fraai verzorgd met kleurenfoto's en kleurenplaten en tekeningen van bekende artiesten. Bovendien zijn de prijzen voor deze boeken verrassend laag. ANDRÉ J VAN LOON

P CLEMENT, A HARRIS & J DAVIS 1993. *Finches & sparrows: an identification guide*. Christopher Helm/A&C Black, 35 Bedford Row, London WC1R 4JH, UK. 500 pp. ISBN 0-7136-8017-2. GBP 29.99.

Dit boek is het zesde in de degelijke Christopher Helm serie en behandelt de 128 soorten 'echte' vinken Fringillidae, 128 soorten prachtvinken Estrildidae en 34 soorten mussen en sneeuwvinken Passeridae van de wereld. Per soort worden meerdere kleden en/of ondersoorten afgebeeld op in totaal 73 prachtige kleurenplaten van Alan Harris en John Davis. Op de platen zijn de soorten zoveel mogelijk per genus gerangschikt (en daardoor meestal ook geografisch) maar waar nodig worden sterk gelijkende en ook in de betreffende regio voorkomende soorten van andere genera direct ter vergelijking afgebeeld. Door dit principe, dat ook in de andere boeken uit de serie vaak wordt toegepast, krijgt men een goed overzicht van de soorten in een gebied. In de tekst wordt onder meer aandacht besteed aan veldkenmerken, beschrijvingen, geografische variatie, geluid, status, habitat, verspreiding (uiteraard aangevuld met kaartjes), trek en gedrag. Het boek is nadrukkelijk bedoeld als determinatiegids en behandelt alleen gedrag dat relevant is voor de herkenning. Zo worden balts en broedgedrag niet besproken zodat het boek voor kwekers van bijvoorbeeld prachtvinken mogelijk niet zo interessant is als de schrijver hoopt.

Recent waren *Estrildid finches of the world* van Derek Goodwin en *The Sparrows* van Denis Summers-Smith verkrijgbaar. *Finches & sparrows* behandelt beide groepen en de vinken in één boek maar in een handzamer formaat en met fraaiere platen. Voor degenen die een determinatiewerk voor deze vogels zoeken of gewoon van mooie vogelboeken houden is dit een goede keuze. De kwaliteit van tekst en platen maken dit boek tot een determinatiegids die de normale veldgidsen overvleugelt. Samen met de andere delen uit de serie schept het het luxeprobleem dat de reizende vogelaar met talloze kilo's op pad moet. HANS ROERSMA

DBA-nieuws

Aandacht voor vertaalde Lars Jonsson-gids bij boekhandel Donner Op vrijdag 29 april 1994 werd in het literaire café van de grootste boekhandel van Nederland, Donner, op de Lijnbaan te Rotterdam, Zuidholland, stilgestaan bij het verschijnen van de Nederlandse vertaling en bewerking van Lars Jonsson's veldgids *Vogels van Europa, Noord-Afrika en het Midden-Oosten*. Ongeveer 50 belangstellenden bezochten de met hulp van de DBA georganiseerde bijeenkomst. Achtereenvolgens kwamen Gerard Ouweneel, en de bewerkers en vertalers Arnoud van den Berg en Ger Meesters aan het woord. Gerard Ouweneel gaf een overzicht van de vogelgidsen in Nederland en hun evolutie vanaf *Zien is kennen*. De nieuwe gids ziet hij als een soortgelijke mijlpaal als 'de Kist' dat destijds was. Arnoud van den Berg wees, ondersteund met dia's, op de goede samenwerking tussen de DBA en Lars Jonsson en liet doorschemeren dat van alle bewerkingen van de nieuwe gids de Nederlandse waarschijnlijk wel de beste is, niet alleen door de talenkennis van Ger Meesters maar ook door een verregaande aanpassing aan de Belgisch-Nederlandse situatie. Ger Meesters wees op het hoge ornithologische niveau van het qua inwonertal kleine Zweden, waar de jonge Lars Jonsson de randvoorwaarden aantrof om uit te groeien tot een ornitholoog van wereldformaat. De kleurenplaten van sterns die hij liet zien maakten nieuwsgierig naar het eerstkomende boek van Klaus Malling Olsen, uit te geven door Ger Meesters Boekprodukties.

Pelagic trip naar Friesche Front op 10 september 1994 Er zijn nog plaatsen vrij op de *MS Mercuur* voor de pelagic trip die op 10 september 1994 zal voeren naar het Friesche Front (cf Dutch Birding 16: 75-76, 1994). U kunt zich opgeven door het overmaken van NLG 40.00 op postbankrekening 297 05 81 tnv Wim E M van der Schot, Oostenburgervoorstraat 79-hs, 1018 MP Amsterdam, Nederland, onder vermelding van 'Friesche Front' en uw telefoonnummer. In de loop van augustus zullen de deelnemers nadere details over de tocht ontvangen.

DBTRS ondergebracht bij Stichting Natuurschool® Vanaf 1 mei 1994 wordt de Dutch Birding Travel Reports Service (DBTRS) verzorgd door de Stichting Natuurschool in Groningen, Groningen. Dirk de Moes, die met steun van de DBA de DBTRS enige jaren geleden had opgezet en deze service in enkele jaren (met steun van Irene de Moes) tot een fenomeen in binnen- en buitenland maakte, had enige tijd geleden aangegeven met de tijdverslindende werkzaamheden voor de DBTRS te willen stoppen. Vanwege de overname van een natuurvoedingswinkel heeft Dirk de Moes onlangs de DBTRS overgedragen aan de Stichting Natuurschool. De DBA hoopt met deze organisatie dezelfde goede relatie aan te gaan als die zij met Dirk had. Voor de manier waarop Dirk met de DBTRS service verleende aan reislustige vogelaars in Nederland en daarbuiten verdient hij onze welgemeende complimenten. Wij wensen hem veel succes met zijn nieuwe werkzaamheden.

Stichting Natuurschool & DBTRS De Stichting Natuurschool is per 1 mei 1994 begonnen met de verzorging van de Dutch Birding Travel Reports Service (DBTRS). Sinds vijf jaar ontwikkelt en presenteert de Natuurschool® natuur-educatieve programma's voor, onder andere, scholen uit het basis- en voortgezet onderwijs en ook voor groepen volwassenen. De stichting ziet de DBTRS als een verbreding van haar bestaande activiteiten. Initiatiefnemer van de Natuurschool, Ib Huysman, is enthousiast vogelaar, studeerde biologie en Engels aan de lerarenopleiding in Groningen en is sinds de oprichting directeur van de Natuurschool.

De Natuurschool zal de huidige kwaliteit van de DBTRS handhaven en waar nodig verbeteren. Enkele vernieuwingen die voor het einde van 1995 moeten zijn gerealiseerd zijn, bijvoorbeeld, het omzetten van handgeschreven verslagen in een getypte vorm, vervangen van onduidelijke kaartmaterialen door actuele en duidelijk te lezen kaarten en het vertalen van alle belangrijke Nederlandstalige verslagen in het Engels. Ook de bestelwijze is vanaf 1 mei 1994 enigszins gewijzigd. Om de administratieve handelingen zoveel mogelijk te beperken zullen de bestelde verslagen eerst vooraf betaald dienen te worden. Na een telefonische, schriftelijke of fax-bestelling (zie het nieuwe adres hieronder) van de gewenste verslagen volgt een schriftelijke bevestiging, inclusief prijsopgave, aan de klant. Na ontvangst van de betaling wordt de bestelling per ommegaande naar de klant verstuurd. Tijdig bestellen is daarom noodzakelijk. Om de band met de DBA te benadrukken krijgen begunstigers van de DBA een korting van 15 procent op de prijs van het verslag! Er wordt uiteraard gecontroleerd of iemand daadwerkelijk abonnee is.

De DBTRS zal alle bestaande contacten verstevigen en nieuwe gaan opbouwen. Nieuw aan te leveren verslagen zullen voortaan aan enkele belangrijke eisen moeten voldoen. De inhoud van de verslagen is in de meeste gevallen wel goed maar aan de optische kwaliteit (voor de klant) kan vaak nog veel verbeterd worden. Daarom worden handgeschreven verslagen niet meer geaccepteerd. Verslagen op diskette (WordPerfect of Word for Windows) hebben de voorkeur, waarbij het kaartmateriaal en tekeningen apart, op A4-formaat kunnen worden aangeleverd. Uiteraard zijn getypte of uitgeprinte verslagen ook prima, mits het een originele uitdraai is en niet een kopie van een uitdraai! Lever uitgeprinte verslagen aan op losse vellen, zonder nietjes of perforaties.

Tijdens de DBA-week op Texel in oktober 1994 zal de nieuwe DBTRS-catalogus worden gepresenteerd. Aanwezige DBA-leden kunnen dan hun gratis exemplaar ophalen. De Stichting Natuurschool staat al vijf jaar voor kwaliteit, en de nieuwe loot aan haar stam, de DBTRS, zal daar geen uitzondering op zijn!

Het nieuwe adres luidt: DBTRS, Ib Huysman, Postbus 737, 9700 AS Groningen, Nederland, telefoon 050-145925, fax 050-144717.

New address of Dutch Birding Travel Reports Service The Dutch Birding Travel Reports Service (DBTRS) has a new owner and, therefore, a new address. From 1 May 1994, the DBTRS, which was formerly run by Dirk de Moes, has come under the care of Ib Huysman. Travel reports can now be ordered at the new address; the orders will be confirmed and will be sent after the payment has been received. New reports can also be sent but only type-written or printed reports or reports on computer-diskette (WordPerfect or Word for Windows) will be accepted. The new address is: DBTRS, Ib Huysman, Postbus 737, 9700 AS Groningen, Netherlands, telephone +31-50145925, fax +31-50144717.

WP reports

This issue will not feature the regular WP reports. In the last issue (Dutch Birding 16: 77-84, 1994), WP reports covered the period January-March 1994. The next issue will cover April-July 1994. EDITORS

Recente meldingen

Dit overzicht van recente meldingen van zeldzame en interessante vogels in Nederland en België beslaat voornamelijk de maanden **maart en april 1994**. De vermelde gevallen zijn merendeels niet geverifieerd en het overzicht is niet volledig. Alle vogelaars die de moeite namen om hun waarnemingen aan ons door te geven worden hartelijk bedankt.

Waarnemers van soorten in Nederland die worden beoordeeld door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna wordt verzocht hun waarnemingen zo spoedig mogelijk toe te zenden aan: CDNA, Postbus 45, 2080 AA Santpoort-Zuid, Nederland. Hiertoe gelieve men gebruik te maken van CDNA-waarnemingsformulieren die eveneens verkrijgbaar zijn bij bovenstaand adres.

Nederland

DUIKERS TOT VALKEN Bij IJmuiden, Noordholland, verbleef tot 17 maart een **IJsduiker** *Gavia immer*. Verder werd deze soort waargenomen op 21 maart bij Scheveningen, Zuidholland, en op 4 april bij de Maasvlakte, Zuidholland. Een dode **Geelsnavelduiker** *G adamsii* werd op 15 april op Texel, Noordholland, gevonden. Naast kleine aantallen **Roodhalsfuten** *Podiceps grisegena* en **Geoorde Futen** *P nigricollis*, waren er vrij veel meldingen van **Kuifduikers** *P auritus*. C 75 exemplaren werden doorgegeven, waarvan alleen al 30 begin april op het Oostvoornse Meer, Zuidholland. **Vale Stormvogeltjes** *Oceanodroma leucorhoa* werden uitsluitend gezien bij Camperduin, Noordholland, en wel twee op 16 maart en één op 24 maart. Minimaal twee **Kuifaalscholvers** *Phalacrocorax aristotelis* werden tot 25 april gezien in de omgeving van Vlissingen, Zeeland, en er waren exemplaren op 5 maart bij Breskens, Zeeland, op 6 maart bij IJmuiden, op 26 maart en 4 april bij Den Oever, Noordholland, op 10 april op het Oostvoornse Meer en op 16 april op de Maasvlakte. **Kwakken** *Nycticorax nycticorax* werden waargenomen op 19 maart bij Delft, Zuidholland, op 4 april bij Ritthem, Zeeland, op 11 april bij Noordhoek, Noordbrabant, op 21 april bij Breskens, op 25 april bij Bakkeveen, Friesland, en op 26 april op Schiermonnikoog, Friesland. Er werden **Kleine Zilverreigers** *Egretta garzetta* gezien op 29 april zeven (!) langs Breskens, waaronder een groepje van vijf, en op 30 april twee in de AW-duinen bij De Zilk, Zuidholland. **Grote Zilverreigers** *E alba* verbleven op 10 maart in de Grote Peel, Limburg, vanaf 11 maart in het Oostvaardersplassengebied, Flevoland, op 20 maart bij Woerdense Verlaat, Utrecht, op 29 maart bij Westervoort, Gelderland, op 16 april bij het Muiderzand, Flevoland, en op 21 april bij Diemen, Noordholland. Naast een waarneming op 27 maart bij Breskens, werden er vanaf 22 april weer enkele doortrekkende **Purperreigers** *Ardea purpurea* gemeld. Vroege **Zwarte Ooievaars** *Ciconia nigra* werden opgemerkt op 5 maart boven Den Haag, Zuidholland, op 27 maart bij Camperduin en op 23 april in de Wieringermeer, Noordholland. Slechts c 40 **Ooievaars** *C ciconia* werden verspreid over de gehele periode gemeld. Vier à vijf **Flamingo's** *Phoenicopterus ruber roseus* bleven tot 22 maart aanwezig bij de Philipsdam, Zeeland, waarna er nog slechts één overbleef. In de Lauwersmeer, Groningen, werden tussen 7 en 10 april vijf vogels geteld. Een **Dwerggans** *Anser erythropus* vloog op 4 maart over bij Veenendaal, Utrecht. Van 19 maart tot 4 april zaten er maximaal zeven bij Anjum, Friesland, en van 10 tot 18 maart twee aan de oostkant van de Lauwersmeer. **Sneeuwganzen** *A caerulescens* waren op 5 en 6 maart nog aanwezig bij Stellendam, Zuidholland, op 20 maart in de Lauwersmeer, van 26 maart tot 10 april twee bij Oldehove, Groningen, en op 28 april bij Anjum. Naast de **Ross' Gans** *A rossii* van Stellendam, die daar tot 18 april zat, was er een waarneming van een mogelijke blauwe fase van deze soort in de Lauwersmeer op 1 en 18 april. Een kleine ondersoort van de **Canadese Gans** *Branta canadensis* ssp werd op 4 april in een groep met drie hybride **Canadese x Brandganzen** *B canadensis x leucopsis* waargenomen in de Lauwersmeer. Twee **Witbuikrotganzen** *B bernicla hrota* zaten tot zeker 15 april op Terschelling, Friesland, en maximaal acht exemplaren verbleven tot 6 maart bij Hippolytushoef, Noordholland. Twee **Zwarte Rotganzen** *B b nigricans* werden de gehele periode gezien op Terschelling en op 28 maart verbleven er nog eens twee bij Anjum. **Roodhalsganzen** *B ruficollis* werden op 25 en 26 maart (twee) gezien bij Hindeloopen, Friesland, op 26 maart bij Koudum, Friesland, op 27 maart (twee) bij Ezumazijl, Friesland, van 2 tot 5 april (twee) in de Lauwersmeer en op 4 april bij Het Verdronken Land van Saeftinge, Zeeland. De **Amerikaanse Smient** *Anas americana* van Wijk bij Duurstede, Utrecht, bleef daar tot 20 maart. Een **Bronskopeend** *A falcata* met witte plastic ring om de rechterpoot verbleef op 30 april in het Haaksbergerveen, Overijssel. Een **Amerikaanse Wintertaling** *A crecca carolinensis* werd op 3 april opgemerkt in de Bandpolder, Friesland. Op 25 april zou een **Ringsnaveleend** *Aythya collaris* bij de Canisvliet, Zeeland, gezien zijn. Een **Witoogeend** *A nyroca* werd op 10 en 18 april waargenomen bij Enschede, Overijssel. Bij De Cocksdorp op Texel werd de gehele maand maart het vrouwtje **Koningseider** *Somateria spectabilis* gezien en ook op 1 mei werd deze vogel daar nog opgemerkt. Tot de eerste week van maart werden nog c 50 **IJseenden** *Clangula hyemalis* geteld bij de Brouwersdam, Zuidholland. Op 10 maart zwom nog steeds een **Kokardezaagbek** *Mergus cucullatus* bij de Brouwersdam. Hoofdzakelijk vanaf 18 april werden **Zwarte Wouwen** *Milvus migrans* gemeld, in totaal 35 exemplaren, met een topdag van 11 exemplaren op 24 april. Van de 38 gemelde **Rode Wouwen** *M milvus* werd ook

het merendeel na 18 april gemeld. Op 10 maart vloog een **Zeearend** *Haliaeetus albicilla* over Bakkeveen. Van de 14 gemelde **Grauwe Kiekendieven** *Circus pygargus* was er één op 16 april en de rest na 23 april. De vermeende **Steppebuizerd** *Buteo buteo vulpinus* van Almere, Flevoland, werd daar ook nog op 27 maart gezien. Verder is er een melding van een exemplaar over Het Rutbeek bij Enschede, op 11 april. Een **Schreeuwarend** *Aquila pomarina* was op 3 mei aanwezig op Schiermonnikoog. C 40 **Visarenden** *Pandion haliaetus* trokken voornamelijk vanaf half april door, met alleen op 24 april al negen gemelde exemplaren. **Roodpootvalken** *Falco vespertinus* werden reeds gemeld op 21 april bij Groningen, Groningen, en de Lauwersmeer, op 28 april bij Velp, Gelderland, op 29 april bij het Robbenoordbos, Noordholland, en op 30 april bij Veenendaal. Op diverse plaatsen in het land werden voornamelijk in april in totaal c 40 **Slechtvalken** *F peregrinus* doortrekkend of pleisterend waargenomen.

RALLEN TOT ALKEN Op 15 april zou een **Kleinst Waterhoen** *Porzana pusilla* hebben zitten roepen bij Oudega, Friesland. In het zuidoostelijke deel van het land trokken begin maart vele 1000en **Kraanvogels** *Grus grus* door, waarvan het overgrote deel in het zuiden van Limburg. Dubbeltellingen zullen het beeld weliswaar vertroebeld hebben, maar een dagtotaal op 5 maart van 2500 exemplaren bij Geleen, Limburg, is wel indicatief voor de sterkte en concentratie van de doortrek. Na deze dag werden nog slechts enkele 10-tallen doortrekkers gemeld. Het exemplaar van de Slikken van Flakkee, Zuidholland, bleef daar nog tot 4 april. Op 30 maart was al een **Steltkluut** *Himantopus himantopus* aanwezig op het Rammegors, Zeeland, en de gehele maand april verbleven er daar twee. Verder zijn er nog waarnemingen op 23 april in de Lepelaarsplassen, Flevoland, en op 24 april bij Bakkeveen. Een vroege **Kleine Strandloper** *Calidris minuta* werd op 6 maart bij Opheusden, Gelderland, gemeld. **IJslandse Grutto's** *Limosa limosa islandica* werden opgemerkt op 4 en 9 april bij Beusichem, Gelderland, op 9 april bij Schalkwijk, Utrecht, en op 23 april bij Lopik, Utrecht. Vanaf half maart kwamen **Zwartkopmeeuwen** *Larus melanocephalus* Nederland binnendruppelen. Een goede plaats om de soort waar te nemen is de wijde omgeving van de monding van de Steenbergsche Vliet, Noordbrabant. Op één van de eilandjes in het Krammer-Volkerakgebied, Noordbrabant, werden vorig jaar 110 nesten van deze soort gevonden. Eind april was er sterke doortrek van **Dwergmeeuwen** *L minutus*, met op verschillende plaatsen groepen van 100en exemplaren vanaf 24 april. Op 13 maart zou bij Camperduin een **Vorkstaartmeeuw** *L sabini* gezien zijn. **Kleine Burgemeesters** *L glaucoides* verbleven op 4 maart bij Weurth, Gelderland, en van 30 maart tot 22 april in Vlissingen. Ook werd een 10-tal **Grote Burgemeesters** *L hyperboreus* gesignaleerd. Een adulte **Ross' Meeuw** *Rhodostethia rosea* werd op 24 maart opgemerkt langs Camperduin en mogelijk dezelfde vogel vloog op 26 maart langs de noordpunt van Texel. **Lachsterns** *Gelochelidon nilotica* werden gezien op 10 april twee en 30 april één op Texel, op 17 april langs de Oostvaardersdijk, Flevoland, en op 23 april twee bij de Eemshaven, Groningen. **Reuzensterns** *Sterna caspia* werden gemeld op 10 april bij Piaam, Friesland, op 16 april twee bij Breskens, op 17 april bij Camperduin en langs de Oostvaardersdijk, op 24 april twee in de Brabantse Biesbosch, Noordbrabant, en op 29 april drie bij Oost-Souburg, Zeeland. Op 30 maart was er een melding van twee **Dougalls Sterns** *S dougallii* langs Breskens. Op 4 april werd bij Scheveningen een **Papegaaiduiker** *Fratercula arctica* gemeld.

KOEKOEKEN TOT GORZEN Een langverwachte aanvulling op menige lijst vormde de **Kuifkoekoek** *Clamator glandarius* die van 26 maart tot 27 april verbleef aan de noordkant van het Zuidlaardermeer, Groningen. Op 30 april vloog een **Alpengierzwaluw** *Apus melba* in westelijke richting langs Nummer Eén en Breskens. Op 29 april werd hier een **Bijeneter** *Merops apiaster* gehoord. Een **Scharrelaar** *Coracias garrulus* zou zich op 30 april in een tuin te Nij Beets, Friesland, hebben vertoond. **Hoppen** *Upupa epops* werden waargenomen op 20 maart bij Hontenisse, Zeeland, van 31 maart tot 2 april ten zuiden van Kievitswaard, Noordbrabant, op 8 april op Terschelling, op 9 april bij Budel-Dorplein, Noordbrabant, op 22 april in de Makkumernoordwaard, Friesland, op 25 april bij Ommeren, Gelderland, en op 30 april op Schiermonnikoog. Vanaf 3 april, maar voornamelijk vanaf de laatste week van april werden enkele **Draaihalzen** *Jynx torquila* gemeld. De eerste **Roodstuitzwaluw** *Hirundo daurica* van het voorjaar vloog op 30 april over Texel. Er is één melding van een **Grote Pieper** *Anthus richardi*, en wel op 31 maart bij de Eemshaven. Vanaf 21 april werden reeds 20 **Duinpiepers** *A campestris* waargenomen. **Roodkeelpiepers** *A cervinus* waren er al op 21 april bij Velp, op 23 april twee bij de Eemshaven en één over het Westduinpark, Zuidholland, op 25 april bij Rithem, op 29 april bij Breskens en in de HW-duinen, Zuidholland, en op 30 april bij het Bovenwater, Flevoland. Tot begin april trokken nog **Rouwkwikstaarten** *Motacilla alba yarrellii* door Nederland. De **Waterspreeuw** *Cinclus cinclus* van het Robbenoordbos zat daar nog tot 2 april. Verder werd deze soort op 2 maart in park Sonsbeek te Arnhem, Gelderland, en vanaf 2 april in de omgeving van Epen, Limburg, gezien. Het keurig melden van alle **Beflijsters** *Turdus torquatus* geeft een aardig beeld van de doortrek van deze soort. De eerste van de c 375 exemplaren werden gemeld op 27 maart en de 'bulk' passeerde tussen 20 en 30 april ons land. Alleen al op Terschelling wist een fanatieke waarnemer er in april c 140 te 'verzamelen'. Een **Baardgrasmus** *Sylvia cantillans* was op 30 april en 1 mei aanwezig in De Muy op Texel. In het zuiden van Limburg werden op enkele plaatsen weer **Taigaboomkruipers** *Certhia familiaris* zingend en nestbouwend aangetroffen. Vanaf 27 maart werden al weer enkele 10-tallen **Buidelmezen** *Remiz pendulinus* aangetroffen. Na enkele waarnemingen in maart, begon de doortrek van de **Europese Kanarie** *Serinus serinus* rond

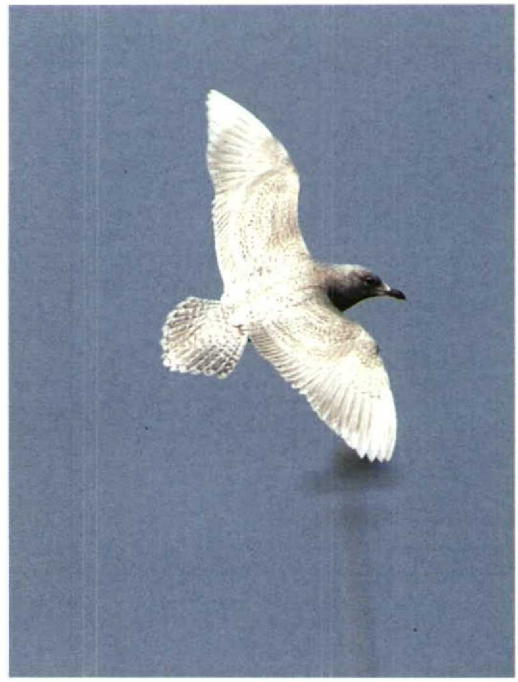

89 Kuifkoekoek / Great Spotted Cuckoo *Clamator glandarius*, Zuidlaardermeer, Groningen, april 1994 *(Harm Niessen)* **90** Kleine Burgemeester / Iceland Gull *Larus glaucoides*, Vlissingen, Zeeland, april 1994 *(Tobi Koppejan)* **91** Ortolaan / Ortolan Bunting *Emberiza hortulana*, Breskens, Zeeland, 3 mei 1994 *(Hans Gebuis)*

30 maart en vooral vanaf 22 april werden er veel gemeld (met in totaal 73 doorgebelde exemplaren). Tot 6 maart trokken nog **IJsgorzen** *Calcarius lapponicus* door, met op 5 maart 19 exemplaren langs Breskens. Op 21 en 28 april werden nog enkele exemplaren van deze soort gezien. Mogelijk de vierde en vijfde **Cirlgors** *Emberiza cirlus* voor de Nederlandse lijst werden op 23 april waargenomen. Eén exemplaar bevond zich bij de Westplaat op de Maasvlakte en een ander zong kortstondig in een groeve bij Cadier en Keer, Limburg. Vanaf 21 april werden c 20 **Ortolanen** *E hortulana* gemeld. Een **Bosgors** *E rustica* werd in de laatste week van april ergens in Zeeuws-Vlaanderen, Zeeland, waargenomen. **Dwerggorzen** *E pusilla* werden gezien op 24 april in de Kennemerduinen, Noordholland, en op 26 april bij Lauwersoog, Groningen. Opvallend is de gestage doortrek van **Grauwe Gorzen** *Miliaria calandra* bij Breskens, waar er vanaf 19 april 13 werden geteld.

Ruud M van Dongen, Albertusstraat 4, 5261 AD Vught, Nederland
Hans Gebuis, Boogschutter 30, 3328 KB Dordrecht, Nederland
Peter W W de Rouw, Warande 23, 3705 ZB Zeist, Nederland

België

DUIKERS TOT VALKEN Enkele late binnenland-duikers waren een **Roodkeelduiker** *Gavia stellata* te Doel, Oostvlaanderen, op 16 april en te Harchies, Hainaut, op 30 april, en een onvolwassen **Parelduiker** *G arctica* te Duffel-Rumst, Antwerpen, van 8 tot 16 april. Op 19 maart werd te Oostende, Westvlaanderen, een langsvliegende adulte **Kuifaalscholver** *Phalacrocorax aristotelis* opgemerkt en werd een exemplaar geringd te Putte, Antwerpen. Vroege mannetjes **Woudaap** *Ixobrychus minutus* zaten op 19 april te Lier, Antwerpen, en op 23 april te Wachtebeke-Overslag, Oostvlaanderen. Bij Dudzele, Westvlaanderen, was op 3 april een onvolwassen **Kwak** *Nycticorax nycticorax* aanwezig. Een adult exemplaar vloog over Drongen, Oostvlaanderen, op 29 april. De enige **Kleine Zilverreiger** *Egretta garzetta* trok over de Uitkerkse Polders, Westvlaanderen, op 30 april. **Grote Zilverreigers** *E alba* zaten te Harchies-Hensies op 4, 6 en 9 maart en op De Blankaert, Westvlaanderen, op 5 maart. Overtrekkende **Purperreigers** *Ardea purpurea* werden gezien te Baarle-Drongen; Blokkersdijk, Antwerpen; Brecht, Antwerpen; Bredene, Westvlaanderen (drie); Herentals, Antwerpen; Knokke, Westvlaanderen (zes) en Wijnegem, Antwerpen. Het tellen van een groep Kraanvogels *Grus grus* te Virton, Luxembourg, op 5 maart, werd beloond met een meetrekkende **Zwarte Ooievaar** *Ciconia nigra*. Waarnemingen van **Ooievaars** *C ciconia* gebeurden te Antwerpen-Linkeroever; Assenede, Oostvlaanderen; Blokkersdijk (twee); Diest, Limburg; Dudzele-Zeebrugge (acht); Duffel-Lier (vijf); Lochristi, Oostvlaanderen; Ekeren, Antwerpen; Geel, Antwerpen; Gent, Oostvlaanderen; Kallo, Oostvlaanderen (vier); Kruibeke, Oostvlaanderen (drie); Lozen-Bocholt, Limburg; Meer, Antwerpen; Nijlen, Antwerpen (twee); Ronse, Oostvlaanderen; Schulen, Limburg; Turnhout, Antwerpen (twee); en Wolvertem, Brabant. Bij Doel pleisterde op 5 en 6 maart een adulte **Roodhalsgans** *Branta ruficollis*; vermoedelijk bleef deze vogel ook daarna nog in het gebied Doel-Saeftinge. Tevens op 5 maart streek er één neer tussen Bergeenden *Tadorna tadorna* bij Eeklo, Oostvlaanderen; ontsnapping lijkt hier niet uitgesloten. Het mannetje **Amerikaanse Wintertaling** *Anas crecca carolinensis* dat vanaf 11 maart bij Borsbeek, Antwerpen, werd waargenomen, was gepaard met een tamme eend en liet zich lokken met brood... **Krooneenden** *Netta rufina* waren aanwezig te Gent (drie); Eeklo (twee); Hofstade, Brabant; Muizen, Antwerpen (twee); Terdonk, Oostvlaanderen en Waasmunster, Oostvlaanderen. Het adulte vrouwtje **Ringsnaveleend** *Aythya collaris* zwom nog bij Terdonk-Doornzele tot 22 april. Een mannetje (wellicht dat van Blokkersdijk) was op 15 april aanwezig te Heusden, Limburg en op 21 april te Doornzele, Oostvlaanderen; op 22 april ontmoette hij daar het vrouwtje en van 24 tot 29 april zat hij (weer alleen) bij Zelzate, Oostvlaanderen. Op 6 maart zwom een mannetje **Witoogeend** *A nyroca* te Chertal, Liège. Een hybride **Witoogeend x Tafeleend** *A nyroca x ferina* verbleef op 5 maart bij Boorsem, Limburg. Er werden drie mannetjes **Kuifeend x Tafeleend** *A fuligula x ferina* opgemerkt. Twee **IJseenden** *Clangula hyemalis* zaten van 20 januari tot 5 april bij Duffel. De onvolwassen **Kokardezaagbek** *Mergus cucculatus* had zich verplaatst naar de Achterhaven van Zeebrugge en bleef daar tot ten minste 16 april. Een vrouwtje **Rosse Stekelstaart** *Oxyura jamaicensis* zat te Blokkersdijk tot 3 april, te Zelzate van 7 tot 10 april en terug te Blokkersdijk van 16 tot 19 april. De eerste **Zwarte Wouw** *Milvus migrans* vloog over Zellik, Westvlaanderen, op 28 maart. Daarna volgden exemplaren over Antwerpen, Antwerpen; Blokkersdijk; Brecht (drie); Bredene; Broechem, Antwerpen; Diepenbeek, Limburg; Ekeren, Antwerpen; Harchies; Heverlee, Brabant; Kaprijke, Oostvlaanderen; Kluizen, Oostvlaanderen; Kruibeke (drie); Lier (vier); Mechelen, Antwerpen; Oostende; Schulen (vijf); Semmerzake, Oostvlaanderen; Sint-Pieters-Kapelle, Westvlaanderen (twee); Zandvoorde, Westvlaanderen (twee) en Zeebrugge (twee). **Rode Wouwen** *M milvus* werden gezien te Assenede, Oostvlaanderen; Genappe, Brabant; Kallo; Lier; Longchamps, Namur; Nijlen; Mechelen; Sint-Pieters-Kapelle; Ursel, Oostvlaanderen en Wellen, Limburg. Er vlogen **Grauwe Kiekendieven** *Circus pygargus* over Blokkersdijk; Brecht; Genappe; Heist, Westvlaanderen; Heusden en Lier. Ongedetermineerde **arenden** *Aquila* vlogen over

Pommeroeul, Hainaut, op 18 april en over Gent op 24 april. **Visarenden** *Pandion haliaetus* waren er te Bredene; Gastuche, Brabant; Glabbeek; Harchies; Heist-op-den-Berg, Antwerpen; Heurne, Oostvlaanderen; Lier (vier), Mechelen, Mol, Antwerpen (twee); Nazareth, Oostvlaanderen; Neerijse, Brabant; Oostakker, Oostvlaanderen; Oostende, Oudenaarde, Oostvlaanderen; Schulen (drie), Tessenderlo, Limburg; Tienen, Brabant; Virton en Zandvoorde. Een vroeg vrouwtje **Roodpootvalk** *Falco vespertinus* vloog op 12 april over Lier en op 30 april was er één te Jabbeke, Westvlaanderen. Trekkende of pleisterende **Slechtvalken** *F peregrinus* werden gezien te Blokkersdijk; Broechem; Diepenbeek; Dikkelvenne, Oostvlaanderen (twee); Duffel-Rumst; Harchies (twee); Kruibeke; Lier; Maaseik, Limburg; Sint-Andries-Brugge, Westvlaanderen; Terdonk (twee), Zeebrugge en Zelzate.

KRAANVOGELS TOT STERNS Ook in België was 5 maart een piekdag van **Kraanvogels** *Grus grus*, met waarnemingen te Diepenbeek (570), in de Limburgse Maasvallei (233), te Longchamps (1500), Testelt, Limburg (20), en Virton (650). Een onvolwassen vogel was aanwezig te Lombardsijde, Westvlaanderen, op 20 maart en vloog de dag nadien over Wenduine, Westvlaanderen. Op 23 maart was er een auditieve waarneming te Kalmthout, Antwerpen, en op 24 april pleisterde een exemplaar te Brecht. Er verbleven **Steltkluten** *Himantopus himantopus* te Kluizen op 22 april, te Dudzele-Zeebrugge op 23 en 29 april (telkens twee), te Obigies, Hainaut, op 26 april en te Uitkerke op 29 april (twee). Verrassend was de verschijning van een **Griel** *Burhinus oedicnemus* te Kallo-Doel op 28 april. Een adulte **Breedbekstrandloper** *Limicola falcinellus* in winterkleed werd gemeld te Obigies op 19 april. Op 23 april pleisterden vijf **IJslandse Grutto's** *Limosa limosa islandica* te Dudzele-Zeebrugge, van 24 tot 29 april groeide hun aantal tot 11. In dezelfde periode verbleef één exemplaar bij Turnhout. Dit waren pas de eerste veldwaarnemingen voor België. Een vroege **Poelruiter** *Tringa stagnatilis* zat op 20 april te Reninge, Westvlaanderen. De waarnemingen van een donkere, adulte **Kleine Jager** *Stercorarius parasiticus* over Mechelen op 2 april en van een **Grote Jager** *S skua* over Blokkersdijk op 16 april zijn leuk voor het binnenland. Een **Ringsnavelmeeuw** *Larus delawarensis* in tweede zomerkleed werd waargenomen op 20 en 21 april op een niet toegankelijke plas te Kluizen en werd zodoende door slechts een handvol, plaatselijke vogelkijkers bevestigd (en gedocumenteerd). Op 19 maart vloog een adulte **Grote Burgemeester** *L hyperboreus* langs Oostende en op 26 maart passeerde hier een exemplaar in tweede zomerkleed. Te Heist verbleef van 24 tot 29 april een Grote Burgemeester in eerste zomerkleed. Een vermoedelijke hybride **Grote Burgemeester x Zilvermeeuw** *L hyperboreus x argentatus* in tweede zomerkleed was op 26 maart aanwezig te Kluizen. De enige **Lachstern** *Gelochelidon nilotica* zat op 29 april langs het dok te Dudzele-Zeebrugge. Twee **Reuzensterns** *Sterna caspia* trokken via Ermalle-sous-Argentaire, Liège, richting Nederland op 22 april.

GIERZWALUWEN TOT GORZEN Een **Alpengierzwaluw** *Apus melba* flitste op 25 april over Jette, Brabant. **Hoppen** *Upupa epops* zaten te Gaurain-Ramecroix, Hainaut, op 18 april, te Moerbeke, Oostvlaanderen, op 23 en 28 april en te Bredene op 29 april. De eerste **Draaihals** *Jynx torquilla* verscheen op 15 april te Vilvoorde, Brabant, gevolgd door waarnemingen te Knokke (drie) en te Oostakker. Een **Duinpieper** *Anthus campestris* vloog op 13 april over Zwijnaarde, Oostvlaanderen. Later werden exemplaren gezien bij Brecht; Bredene (twee); Genappe; Knokke (drie) en Oostakker (vijf). De voorlopig enige **Roodkeelpieper** *A cervinus* trok over Lier op 30 april. **Beflijsters** *Turdus torquatus* bereikten een totaal van 125 meldingen, met Bredene (48), Paal-Beringen, Limburg (c 16), Vilvoorde (negen) en Gent (acht) als enige uitschieters. Aan een melding van een (vermoedelijk vrouwtje) **Roodborstlijster** *T migratorius* te Brasschaat-Klein Schietveld, Antwerpen, op 29 april werd veel geloof gehecht maar hoort volgens sommigen in het reeds lange lijstje wilde claims. **Buidelmezen** *Remiz pendulinus* waren aanwezig te Gaurain-Ramecroix; Genk, Limburg (twee); Harchies (maximaal zeven à acht); Lier (drie) en Oostakker (met Franse ring). Een zingend mannetje **Roodmus** *Carpodacus erythrinus* bij Gervoort, Antwerpen, op 28 april werd later niet teruggevonden. **Ortolanen** *Emberiza hortulana* vlogen over Bredene (10), Dudzele-Zeebrugge, Genappe en Moerbeke.

Deze waarnemingslijst kwam tot stand met medewerking van Yves Baptiste (Harelbeke), Hugues Dufourny (Hainaut), Koen Leysen (Schulen), Philippe Smets (Tienen), Dirk Symens (VLAVICO), Erik Vanloo (Oostendse), Willy Verschueren (Linkeroever), en Frederik Willemyns (Mergus). Ook de hulp van diegenen die (hun) waarnemingen meedeelden op de Belgische Dutch Birding-vogellijn (03-4880194) was hier onontbeerlijk.

Gerald Driessens, Bosstraat 44, 2500 Lier, België

DB Actueel

Rode Rotslijster bij Noordburen Op donderdag 12 mei 1994 probeerden Raymond en Wim van Splunder en ik ons *big day*-record van vorig jaar scherper te stellen. Omstreeks 11:30 arriveerden we bij het gehucht Noordburen, Noordholland, om de Zwarte Roodstaart *Phoenicurus ochruros* aan de daglijst toe te voegen. Al snel werd een zingend mannetje gelocaliseerd dat na een paar seconden wegvloog. Toen we enkele minuten later op het punt stonden te vertrekken, zag ik uit mijn ooghoek dat de 'roodstaart' weer op zijn schuur zat. Ik keek nog even en zag dat *deze* vogel wel erg dik was voor een Zwarte Roodstaart, om nog maar te zwijgen van de forse snavel. 'Volgens mij zit daar een vrouwtje Rode Rotslijster', stamelde ik. 'Ah joh, dat kan toch helemaal niet, laten we verdergaan', antwoordde Wim. Toch waren we er na enkele minuten van overtuigd dat het inderdaad een vrouwtje Rode Rotslijster *Monticola saxatilis* was. Het lijsterachtige postuur, forse snavel, korte rode staart en geschubde mantel en onderdelen sloten iedere andere soort uit. Het nieuws werd snel doorgegeven en na een uur arriveerden vogelaars uit alle hoeken van het land. (Naar verluidt zijn op Breskens twee klapstoelen, een thermoskan, een 'Lars Jonsson' en verschillende truien achtergebleven: voor nadere informatie kan men zich wenden tot Pim Wolf.) Omstreeks 14:00 zijn we verder gegaan met onze *big day* en zijn we – ondanks meer dan twee uur vertraging – toch nog op 161 soorten gekomen.

Ook op vrijdag 13 mei liet de vogel zich fraai bekijken, vaak rustig foeragerend tot op korte afstand. Ondanks intensief speurwerk kon de vogel zaterdag niet meer teruggevonden worden. Volgens omwonenden was de vogel al vanaf zondag 24 april op deze plaats aanwezig. Naar schatting hebben c 200 vogelaars de vogel gezien.

De Rode Rotslijster broedt in bergachtige gebieden vanaf het Iberisch Schiereiland en Noordwestafrika tot in Mongolië. De belangrijkste overwinteringsgebieden liggen in Oostafrika. Vanaf maart tot in mei arriveert de soort in de Europese broedgebieden, die vanaf eind augustus weer verlaten worden. In Noordeuropa is de soort een dwaalgast met de meeste gevallen van half april tot in juni. Deze waarneming betekende het tweede geval voor Nederland. Het eerste betrof een onvolwassen mannetje dat op 22-23 april 1951 werd gezien bij Borger Compagnie, Groningen. SANDER LAGERVELD

Niet iedereen blij met Rode Rotslijster De Rode Rotslijster *Monticola saxatilis* die op 12 mei 1994 werd ontdekt werd diezelfde dag door c 200 snelle beslissers

92 Rode Rotslijster / Rock Thrush *Monticola saxatilis*, Noordburen, Noordholland, 13 mei 1994 *(René van Rossum)*

uitvoerig gevierd en zeer gewaardeerd. Na een, in grote opwinding, iets verkeerde interpretatie van plaatsnaam en atlasblok, waren binnen 1 uur de eerste en binnen 3 uur de 'verste' vogelaars op de juiste plaats. Boodschappen op de 06-lijn en de semafoons zorgden voor een vlotte communicatie. Na een eerste dag is er dikwijls (soms) ook een tweede, die achterblijvers of nog niet verzadigden een nieuwe kans biedt. Dat was ook nu het geval maar dit bleek pas later en voor velen te laat.

Wat was het geval? Uw trouwe 06-informant bleef op 13 mei speciaal lang thuis om eventueel binnenkomend nieuws nog snel te kunnen verspreiden. Tot 10:00 kwam twee maal een bericht binnen dat de vogel was verdwenen of althans niet meer was te vinden. Eénmaal was de inspreker anoniem, de andere naam bleek onverstaanbaar. De informatie was dus niet te controleren. De negatieve informatie werd toch maar op de 06-lijn gezet. De rest van de dag was ik zelf onbereikbaar en ik merkte tot mijn grote schrik bij thuiskomst 's avonds dat de vogel wel degelijk vanaf de vroege ochtend aanwezig was. Deze informatie werd pas om 13:00 (!) op de inspreeklijn en op twee van de drie semafoongroepen bekend gemaakt. Een om 17:00 door mij geplaatste correctie leverde voor een klein aantal mensen toch nog de rotslijster op; voor een groot aantal mensen kwam het nieuws echter te laat en zij moesten op een volgende dag gokken.

De volgende dag bleek al snel dat de vogel nu echt was vertrokken, een grote groep wanhopigen op Wieringen achterlatend. Dat deze vogel mij, buiten veel plezier, ook vele uren bellen en boze familieleden opleverde is van ondergeschikt belang aan het missen van de soort door een flink aantal vogelaars door het ontbreken van juiste informatie. Dat van een groep 'gelukkigen' niemand de moeite neemt om zo snel mogelijk even een telefoontje te plegen om het systeem in werking te stellen vind ik een onbegrijpelijke en teleurstellende zaak. Met 06-lijn en drie semafoongroepen lijken we een bijna onfeilbaar systeem voor snelle informatieverspreiding te hebben; het systeem faalt echter wanneer we het zelf niet goed van informatie voorzien!

Het bovenstaande is helaas geen incident en ik kan moeiteloos verschillende recente voorbeelden van gebrekkige, niet verstrekte of foutieve informatie geven.

Wat nu uit dit alles te leren? Ik wil hier graag pleiten voor een aantal eenvoudige 'gedragsregels':

1 Spreek luid en duidelijk alle relevante feiten in. Een plaatsnaam kan voor de inspreker zo klaar als een klontje zijn, voor anderen (en voor mij) is het vaak een topografisch raadsel. Vermeld daarom als het even kan het juiste atlasblok.

2 Vermeld altijd naam en telefoonnummer waar je (eventueel) te bereiken bent; er kunnen mijnerzijds altijd vragen openblijven.

3 Semafoonbezitters worden uitdrukkelijk verzocht ook de inspreeklijn even te bellen (wat maken die paar kwartjes nu uit bij een goede soort?).

4 Zorg bij het doorgeven van een negatief bericht altijd dat je er (vrijwel) zeker van bent dat de vogel niet meer aanwezig is en dat je niet, bijvoorbeeld, op de verkeerde plaats hebt gezocht.

5 Toets een semafoonboodschap uiterst zorgvuldig in en controleer de boodschap na het verzenden. Eén cijfer maakt soms een wereld van verschil! Verzend zonodig meteen een correctieboodschap.

6 Geef herhalingen altijd zo snel mogelijk door en denk niet 'dat doet een ander wel'. Spreek onderling af wie even inspreekt en wie de semafoons bedient.

Als iedereen zich aan deze afspraken houdt kan er straks, zeker bij de toekomstige verbeterde inspreek- en 06-apparatuur, niets meer misgaan en kan echt iedereen 'scoren'. HANS GEBUIS

Alpengierzwaluw langs Nummer Eén en Breskens Op zaterdag 30 april 1994 fietste ik vanuit Terneuzen, Zeeland, naar de beroemde trektelpost Breskens, Zeeland. Er waaide een noordelijke wind, wat doorgaans minder spectaculaire trek oplevert. Afgezien van een Wielewaal *Oriolus oriolus* bij de Braakman was er onderweg dan ook weinig te zien, totdat om 07:20 ter hoogte van Nummer Eén (c 10 km ten oosten van de telpost Breskens) plotseling een Alpengierzwaluw *Apus melba* laag over de zeedijk scheerde. De vogel kwam vanaf de Westerschelde aanvliegen en draaide boven mijn hoofd een rondje, zodat ik hem prachtig kon zien. Daarna verdween hij in westelijke richting. Bij aankomst op de telpost hoorde ik dat de vogel hier om 07:35 was gepasseerd en verdwenen in zuidwestelijke richting. De afstand van c 10 km werd derhalve in c 15 min overbrugd, hetgeen betekent dat de vogel minimaal een snelheid van c 40 km/u had. Het betrof de 240e vogelsoort die op Breskens werd vastgesteld en de 19e Alpengierzwaluw voor Nederland. ALEX WIELAND

Amerikaanse Goudplevier bij Grijpskerke Dinsdagavond 24 mei 1994 ontdekte Jan Goedbloed, fietsend door de weilanden tussen Middelburg en Grijpskerke, Zeeland, een Amerikaanse Goudplevier *Pluvialis dominica*. De vogel werd in vlucht ontdekt maar streek daarna neer op een akker en kon daar goed bekeken worden. Het betrof een vogel in bijna volledig zomerkleed; het ontbreken van een witte flankstreep en vooral de zeer lange vleugels (ver voorbij de staart stekend) met een handpenprojectie van enige centimeters maakte de determinatie relatief eenvoudig. Diezelfde avond konden nog enkele vogelaars de vogel zien en ook de volgende ochtend was de vogel op dezelfde plek aanwezig. Na een afwezigheid van vele uren dook de vogel 's middags en 's avonds weer op en werd in ieder geval in de ochtend van 26 mei nog gezien. Na het geval uit 1901 en de twee waarnemingen uit 1989 betreft dit de vierde Amerikaanse Goudplevier voor Nederland. Dit is de zoveelste dwaalgast rond Grijpskerke, na onder andere de 'kleine goudplevier' *P dominica/fulva* van september 1991, de Roze Spreeuw *Sturnus roseus* van oktober 1992 en de Kleine Trap *Tetrax tetrax* van december 1993. Blijkbaar heeft het gebied een grote aantrekkingskracht op zeldzaamheden en zijn daar oplettende vogelaars actief. Overigens was Jan Goedbloed ook al de ontdekker van de Roze Spreeuw en de Kleine Trap! ENNO B EBELS

Aankondigingen & verzoeken

Neotropical Bird Club De laatste jaren is een groeiende interesse waarneembaar in de vogels van Midden- en Zuidamerika en het Caribisch Gebied, waar bijna 3000 vogelsoorten voorkomen waarvan c 10% in het voortbestaan wordt bedreigd. In Engeland is recent de Neotropical Bird Club (NBC) opgericht die zich ten doel stelt de bescherming van deze vogels te verbeteren. Om dit te bereiken geeft de NBC tweemaal per jaar *Cotinga* uit met artikelen en mededelingen over determinatie van soorten, recente waarnemingen, gebieden, bedreigde soorten en activiteiten van locale natuurbeschermers. Daarnaast wordt een netwerk van actieve vogelaars in de regio opgezet waardoor contacten, samenwerking en uitwisseling van informatie verbeterd worden en locale natuurbeschermingsorganisaties efficiënter kunnen werken. Iedereen kan lid worden van de NBC; de kosten zijn GBP 10.00 per jaar. Voor meer informatie of een aanmeldingsformulier kan men terecht bij: Neotropical Bird Club, c/o The Lodge, Sandy, Bedfordshire SG19 2DL, UK; of Rob ter Ellen, van Weede van Dijkveldstraat 12d, 2582 KV Den Haag, Nederland, telefoon 070-3555815.

Polish Bird Festival 1995 In mid-May 1995, Bird Service, a tourist agency in Poland specialized in organizing nature and culture trips in Poland, will organize the Polish Bird Festival. Close to the Bialowieza Forest and the Narew marshlands and not far from Biebrza, a newly built hotel will be available for foreign birders. People gathering for this event will receive extensive information and will have a huge range of opportunities. They may go their own way or join guided groups, spend more time in the forest or the marshes or go in search of their favourite species. A well-organized catering service, stylish bar with Polish folk music and many other surprises will make the stay interesting and enjoyable.

After reaching a solution with the airline companies, a one-week stay including return flight (London-Warsaw), transfers, accommodation and full board is now estimated to amount to no more than GBP 200.00-250.00.

For further information, please contact: Bird Service, Popieluszki 105, 15 641 Bialystok, Poland, telephone & fax +48-85616768.

DUTCH BIRDING
TRAVEL REPORTS SERVICE

- **When you are planning a birding trip or holiday abroad, ask for recent reports by fellow birders**
- **More than 1000, worldwide, reports available, in English and Dutch**
- **Quality, birding- and general nature-, travel reports urgently required**
- **Members of the Dutch Birding Association receive 15% discount on published prices**

For a free, p&p only, catalogue and other information please contact:

DBTRS **NEW ADDRESS !**
Ib Huysman
Postbus 737
9700 AS Groningen
The Netherlands

Telephone 050-145925 (+31-50145925 from abroad)
Fax 050-144717 (+31-50144717 from abroad)

BIRDS & BIRDERS™, WE CARE FOR BOTH !

architectura+natura
international booksellers

Leliegracht 44 – 1015 DH Amsterdam-C
Telefoon 020-6 23 61 86 – Holland

- The Birdwatcher's Handbook – a guide to the natural history of the birds of Britain and Europe
  Paul R Ehrlich, David S Dobkin, Darryl Wheye & Stuart L Pimm ƒ 45.60
- New World Warblers
  Jon Curson, David Quinn & David Beadle ƒ 82.25
- Where to watch birds in southern Spain
  Ernest Garcia & Andy Paterson ƒ 45.60
- Where to watch birds in Yorkshire and Nort Humberside
  John Mather ƒ 45.60
- A field guide to the birds of Australia
  Ken Simpson & Nicolas Day ƒ 63.25
- The RSPB Reserves visiting guide
  R E Scott (editor) ƒ 29.00

香 港 觀 鳥 會
THE HONG KONG BIRD WATCHING SOCIETY
GPO BOX 12460, HONG KONG. 香港郵政總局信箱12460號

HONG KONG BIRD REPORT

199 pp 43 colour plates
Snipe and *Phylloscopus* ID papers
Aleutian Terns and *Bradypterus* Warblers
Hybrid Wigeon and Kunming birds
Annotated systematic list of 1992 HK birds

Available from:
Mrs C.M. Ho Tan,
Postbus 227, 3500 AE Utrecht.
NLG 31.25 (to Europe NLG 32.00)

Swift

"AUDUBON SOCIETY" de int. Ornithologen vereniging heeft Swift toestemming gegeven de naam "Audubon" te gebruiken, mits deze kijkers voldoen aan de specificaties voor een ideale natuurkijker. Verkrijgbaar in respectievelijk 8,5 x 44 BWCF, 7 x 35 DCF (waterproof) en 10 x 50 BWCF. Vraag naar onze gratis katalogus.

technolyt
Industrieweg 35 1521NE Wormerveer
Tel. 075-282204/285767 Fax 075-213663

DUTCH BIRDING

Tweemaandelijks tijdschrift voor elke fervente vogelaar

Schrijf voor informatie naar:
Dutch Birding, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam

Dutch Birding

International journal on Palearctic birds

Chief editor Arnoud van den Berg (+31-23378024)

Deputy chief editor Enno Ebels (+31-30961335)

Executive editor André van Loon (+31-206997585)

Photographic editor René Pop (+31-104508879)

Editorial board Marc Argeloo, Ferdy Hieselaar, Graham Holloway, Peter Meininger and Frank Rozendaal

Editorial advisory board Christine Barthel (Germany), Peter Barthel (Germany), Gerald Driessens (Belgium), Klaas Eigenhuis (Netherlands), Dick Forsman (Finland), Ted Hoogendoorn (Netherlands), Lars Jonsson (Sweden), Killian Mullarney (Ireland), Hans Schekkerman (Netherlands), Hadoram Shirihai (Israel) and Peter Symens (Saudi Arabia)

Editors: Dutch Birding, Postbus 116, 2080 AC Santpoort-Zuid, Netherlands (fax +31-23376749)

Photographic editor: Dutch Birding, c/o René Pop, Floris Burgwal 54, 2907 PH Capelle aan den IJssel, Netherlands

Subscription administration: Dutch Birding Association, c/o Anja Nusse, Symfoniestraat 21, 1312 ET Almere, Netherlands

Board: Dutch Birding Association, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam, Netherlands

Dutch Rarities Committee: CDNA, Postbus 45, 2080 AA Santpoort-Zuid, Netherlands

Editorial assistants Ruud van Dongen, Gerald Driessens, Hans Gebuis, Hans van der Meulen, Peter de Rouw and Jaap Schelvis

Production and lay-out André van Loon and René van Rossum

Advertising Peter Meijer (+31-348031905, fax +31-348020394)

Subscriptions 1994: NLG 52.50 (Netherlands), BEF 1150.00 (Belgium), NLG 60.00 (other countries inside Europe) and NLG 70.00 (countries outside Europe, airmail). Giro account (Netherlands) 01 50 697; giro account (Belgium) 000 1592468 19; bank account 54 93 30 348 of ABN•AMRO (Bilthoven). All accounts are in the name of the Dutch Birding Association. Payment may also be made by credit card (Access, Eurocard, MasterCard or Visa). Please indicate the account number and expiry date and append a signature. Note: This method of payment is not applicable to subscribers resident in the Netherlands and Belgium.

Dutch Birding is a bimonthly journal with issues in February, April, June, August, October and December. It publishes original articles and notes on morphology, systematics, occurrence and distribution of birds in the Benelux, Europe and elsewhere in the Palearctic region. It also publishes contributions on birds in the Asian-Pacific region and other regions.

The Dutch, English and scientific bird names follow: the *List of Dutch bird species 1994* by A B van den Berg (1994, Santpoort-Zuid); *The 'British Birds' list of English names of Western Palearctic birds* by British Birds (1993, Blunham); the list compiled by C S Roselaar in the Dutch edition of *The illustrated encyclopedia of birds of the world* by C M Perrins (1991, Weert); and *Distribution and taxonomy of birds of the world* by C G Sibley & B L Monroe Jr (1990, New Haven).

Manuscripts should be typewritten or printed with double line-spacing and wide margins on both sides. Word-processed manuscripts should preferably also be submitted on diskette (either in Macintosh or MS-DOS format). More information is available from the editors.

A schedule of payment rates for authors, photographers and artists is available from the editors.

Dutch Birding Association

Board Gijsbert van der Bent (president, +31-171813606), Chris Quispel (secretary, +31-71124825), Arnold Veen (treasurer), Arnoud van den Berg, Roy de Haas and Peter Meijer

Board assistants Theo Admiraal, Gerald Driessens, Ron van den Enden, Hans Gebuis, Ger Meesters, Anja Nusse, Ferry Ossendorp, Wim van der Schot and Kees Tiemstra

Dutch Birding Travel Reports Service (DBTRS) Ib Huysman, Postbus 737, 9700 AS Groningen, Netherlands, telephone +31-50145925, fax +31-50144717

Dutch Rarities Committee (CDNA)

Members Edward van IJzendoorn (chairman, +31-23391446), Karel Mauer, Jan van der Laan, Kees Roselaar, Jelle Scharringa (secretary, +31-30523801), Hans Schekkerman, Gerard Steinhaus and Wim Wiegant (archivist)
The CDNA is a committee of the Dutch Birding Association and the Netherlands Ornithological Union

© 1994 Stichting Dutch Birding Association. The copyright of the photographs and drawings remains with the photographers and artists.

ISSN 0167-2878.

Printed by Albédon/Klop BV, Postbus 3211, 2220 CE Katwijk, Netherlands

Dutch Birding

Jaargang 16 nummer 3 juni 1994 *Volume 16 number 3 June 1994*

Artikelen

89 Identification of Tickell's and Buff-throated Warblers *Per Alström & Urban Olsson*
95 Occurrence of Blue-cheeked Bee-eater in Europe *Enno B Ebels & Jan van der Laan*
102 Dwergarenden bij Leersumse Veld in mei 1992 en bij Keersluisplas in april 1993 *Albert J Dees, Edwin P Russer, Hans R Russer, Hein Prinsen & Mark Snethlage*
106 Roze Pelikanen in Nederland in november 1987-februari 1988 en mei 1990 *Jan Zwaaneveld & Enno B Ebels*
111 Species concepts and systematics *C J Hazevoet*

Mededelingen

116 Etymology of some wildfowl names *Klaas J Eigenhuis*
117 Cirlgors te Breskens in mei 1992 *Eddy Nieuwstraten, Paul van Tuil & Erik Sanders*
119 Maskergors op Schiermonnikoog in oktober 1993 *Anton M E Conings & André J van Loon*

Brieven

122 New Palearctic birds described since 1920 *Daniel G Duff*
122 House Sparrow x Tree Sparrow hybrids in Kent, England *Don Taylor*

Recensies

123 *The Hong Kong Bird Report 1992* by G J Carey (editor) *Enno B Ebels*
123 *Hamlyn Species Guides, Hamlyn Bird Behaviour Guides* & *Hamlyn Young Ornithologists' Guides* door Hamlyn Publishing *André J van Loon*
124 *Finches & sparrows: an identification guide* door P Clement, A Harris & J Davis *Hans Roersma*

DBA-nieuws

124 Aandacht voor vertaalde Lars Jonsson-gids bij boekhandel Donner; Pelagic trip naar Friesche Front op 10 september 1994; DBTRS ondergebracht bij Stichting Natuurschool; Stichting Natuurschool & DBTRS; New address of Dutch Birding Travel Reports Service

Recente meldingen

126 Nederland: maart en april 1994 *Ruud M van Dongen, Hans Gebuis & Peter W W de Rouw*
129 België: maart en april 1994 *Gerald Driessens*

DB Actueel

131 Rode Rotslijster bij Noordburen; Niet iedereen blij met Rode Rotslijster; Alpengierzwaluw langs Nummer Eén en Breskens; Amerikaanse Goudplevier bij Grijpskerke

105 **Corrigendum**

III **Aankondigingen & verzoeken**
Neotropical Bird Club; Pittas; Polish Bird Festival 1995

Voorplaat: Alpensneeuwhoen *Lagopus mutus*, Anchorage, Alaska, VS, 11 juni 1991 *(Arnold Meijer)*
Front cover: Ptarmigan *Lagopus mutus*, Anchorage, Alaska, USA, 11 June 1991 *(Arnold Meijer)*

Abstracted/indexed in: Auk, Ecological Abstracts, Emu, GEOBASE (Geo Abstracts Database), Ibis, Ornithologische Schriftenschau, Wildlife Review, Zoological Record